

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Eva Vrtačič

Mentorica: asist. dr. Marjeta Mencin Čeplak

O UŽIVANJU

Diplomsko delo

Ljubljana, 2006

POVZETEK: O UŽIVANJU.

V besedilu shematično prikažemo glavne kriminalistične in psihiatrične teorije ter razlagalne modele vedenja serijskega morilca. Predstavljen je njegov idealnotipski profil, etiologija, viktimologija, razgrnjene so temeljne tipologije serijskih morilcev glede na stanje prizorišča zločina in glede na motive. Temu je dodan pregled najpogostejših psihiatričnih diagnoz, s katerimi znanstvena, juridična, v zadnjem času pa že tudi laična javnost poskuša pojasniti psihološki profil in vedenje serijskih morilcev.

Predstavljeni so tudi biografski podatki in zločinska pot enega najbolj profiliranih serijskih morilcev devetdesetih let prejšnjega stoletja, kanibalističnega Jeffreya Dahmerja. Spremljamo izoblikovanje precej tipičnega, s fantazijami o popolni seksualni dominaciji prežetega serijskega morilca, ki je v svojem morilskem pohodu pokončal 17 največkrat bežnih homoseksualnih partnerjev, jih zvečine razkosal in v svojem stanovanju hranil spominke v podobi delov trupel ali okostij. Dodan je poskus interpretacije njegovega vedenja s pomočjo diagnostičnih tehnik in razlagalnih modelov, ki jih je razvila sodobna kriminološka in psihiatrična znanost. Za konec je dodana še kritična refleksija in izpostavitve nemoči teorij, ki pojasnjujejo genezo in vedenje konkretnega serijskega morilca ter predlog 'novega' načina branja omenjenih fenomenov.

Ključne besede: serijski umor, teorije, Jeffrey Dahmer, študija primera, patološki narcis.

ABSTRACT: ON DEVOURING.

The paper presents and examines the main psychiatric theories and explanatory models of behaviour of a serial killer, as well as those that derive from the field of criminology. Serial killer's ideal-type profile, etiological factors, victimology, main typologies of serial killers, regarding the crime scene and motive, are presented. The paper also focuses on major psychiatric diagnoses, which are recurrently applied to psychological profiling and behaviour of serial killers by the scientific, jurisprudential and lay public, as well.

The biographical account and the murderous rampage of one of the most exemplary cannibalistic serial killers in the last decade of the 20th century, Jeffrey Dahmer, is also presented. The formation of a rather typical serial killer, permeated with fantasies of complete sexual domination, who in his murderous rampage killed 17 casual homosexual partners, dismembered them and kept mementos in the form of their body parts and skeletons, is outlined. Further on, the contemporary diagnostic techniques and explanatory models, designed by psychiatric community and those that are used in criminology, are applied to biographical material. The conclusion indicates several weaknesses of the scientific theories when faced with genesis and behaviour of any concrete serial killer. Therefore, we suggest a 'new' approach to the problem.

Keywords: serial murder, theories, Jeffrey Dahmer, case study, pathological narcissism.

VSEBINA

1. Uvod	5
2. Serijski morilec za začetnike	7
2.1 Terminologija	7
2.2 Značilnosti serijskega morilca	8
2.3 Motivi serijskega morilca	9
2.4 Lokacija umora	10
2.5 Metoda umora	10
2.6 Faze umora	11
2.7 Žrtve serijskega morilca	12
3. Dve tipologiji serijskih morilcev	14
3.1 Organizirani in neorganizirani morilec	15
3.2 Holmesova in DeBurgerjeva tipologija	17
3.2.1 Vizionarski tip serijskega morilca	17
3.2.2 Mesijanski tip serijskega morilca	18
3.2.3 Hedonistični tip serijskega morilca	20
3.2.4 Tip serijskega morilca, ki mu gre za moč in / ali nadzor	22
4. Serijske morilke	24
4.1 Dve tipologiji serijskih morilk	27
4.2 Kompulzivno nakupovanje	26
5. Teorije o serijskih morilcih	28
5.1 Biološki / fiziološki viri	28
5.1.1 Električna aktivnost možganov	28
5.1.2 Poškodbe glave	29
5.1.3 'Kriminalni gen'	29
5.1.4 'Porphyria'	30
5.2 Psihološki viri	30
5.2.1 Antisocialna osebnost ('sociopat')	31
5.2.2 Psihopatska osebnost	32
5.2.3 Mejna motnja osebnosti	33
5.2.4 Disociativna stanja	34
5.2.5 Razcep Jaza	35

5.2.6 Narcistična motnja osebnosti	35
5.2.7 Obsesivno-kompulzivna motnja	36
5.2.8 Posttravmatski stresni sindrom	37
5.2.9 Diagnoza: serijski morilec	37
5.2.9.1 K etiologiji serijskega morilca	38
5.2.9.2 Rezultati študije FBI	38
5.2.9.3 Premeščeni matricid	40
5.2.9.4 Seksualna komponenta	41
5.2.9.5 Fantazije	42
5.2.9.6 Problem kontrole	43
5.2.10 Dodatek k poglavju Psihološki viri	43
5.3 Sociološki viri	45
6. O uživanju notoričnega Jeffreya Dahmerja	47
6.1 Biografija	47
6.2 Umori	56
6.2.1 Popis	56
6.2.2 Uvrstitev v obe tipologiji	62
6.2.2.1 Organizirani ali neorganizirani morilec?	62
6.2.2.2 Mesto v Holmesovi in DeBurgerjevi tipologiji	64
6.3 Dahmer v luči psihiatričnih diagnoz	66
6.4 Do you think you can dissect me with this blunt little tool?!	71
7. Patološki narcis in serijski morilec	73
8. Sklep	79
Viri	80

1. UVOD

Pričujoče diplomsko delo nima prav ambicioznega in velikopoteznega cilja. Vse, kar v njem naredimo, je, da se odpravimo na sprehod in ga končamo prav tam, kjer smo začeli. V besedilu se ukvarjamo s fenomenom, ki pri nas, in odtod tudi presežek tuje nad domačo v že tako skromni citirani literaturi, še ni zares razdelan. Ukvarjamo se s fenomenom, značilnim predvsem za sodobno potrošniško družbo, s posebnim tipom zločinca, ki mu pravimo serijski morilec. Metoda, s katero se ga lotevamo, je komparativna analiza virov in njih kritična presoja.

Prevlada narcističnega subjekta potrošniške družbe, t.i. patološkega narcisa, ki jo Lasch (1986) umešča v obdobje od sedemdesetih let 20. stoletja naprej, prav zanimivo sovпада z razmahom navidez nelogičnih, pogosto sadističnih umorov, ki terorizirajo in v istem mahu fascinirajo ljudske množice, navdihujejo filmarje in rockerje ter begajo njihove preiskovalce.

Kompulzivni nakupovalec, ta 'arhetipski' patološki narcis, vedno znova ugotovi, da 'to ni to' in se vrača k istemu, to pa je točno, kar potrošniška logika od njega pričakuje. Stvari obljublajo realizacijo želje in trgovine se ponujajo kot primerno mesto za to, vendar pa je prelomljena obljuba ravno tisto gonilo potrošništva, ki potrošnika vedno znova zavede. Na podoben način serijski morilec zasleduje svojo željo ter vedno znova ugotavlja, da 'to ni to' in zato terja več oz. se vrača k istemu, v luči psihoanalitskega pogleda – k materi. Če gre v psihoanalitski interpretaciji pri serijskem umoru za simbolni umor matere (Salecl 1993), potem obstaja samo en način, ki zagotavlja potešitev – njen dejanski umor. In res se kariera marsikaterega serijskega morilca konča s smrtjo matere, še zlasti, če jo ubije on sam. Morilec se nato bodisi preda policiji (kot Ed Kemper), stori samomor (kot Metod Trobec nedolgo po materini smrti), morda pa se celo vrne v 'normalno' življenje – a tega seveda ne moremo vedeti.

Če obstaja kakšna, potem je ambicija tega diplomskega dela zapisana med vrsticami. Skozi glavne teoretske uvide v preučevani fenomen želimo preko banalnih, vsakdanjih podrobnosti povedati življenjske zgodbe posameznikov, še zlasti enega, ki stoji tam, kamor si vsak želi pogledati, nihče pa ne zdrži pogleda nazaj. Serijski morilec, še posebej pa nekrofilski in kanibalistični serijski morilec, ki 'uživanje' vzame dobesedno, stoji na presečišču največjih

tabujev zahodne kulture – tabujev incesta, uživanja človeškega mesa, spolnega občevanja s trupli.

Jeffrey Dahmer je ubil 17 moških, nad njihovimi trupli izvajal nekrofilna dejanja in nekatere dele njihovih teles tudi zaužil. V njegovem stanovanju so našli ostanke enajstih žrtev; 4 glave, napol razpadle dlani, penise v formaldehidu, 7 lobanj in številne kosti. V kotu spalnice je stal ogromen moder sod s črnim pokrovom, v katerem so bila razkrajajoča se trupla. (Schwartz 1992: 9-10, 113; Ressler & Shachtman 1997: 97) Portret tega istega Jeffreya Dahmerja pa je bil leta 1991, ko so ga aretirali in so njegovi zločini prišli na dan, na naslovnici revije People, ta isti Jeffrey Dahmer je bil uvrščen tudi na seznam 25 najbolj fascinantnih ljudi tega leta, in sicer med igralki Anjelico Houston in Elizabeth Taylor (Fox & Levin 1996: 8), kaj kmalu je bil posnet film z naslovom 'Dahmer' in številni dokumentarci, v katerih nastopa ta isti Jeffrey Dahmer osebno, celo Oprah Winfrey je eno svojih oddaj nasloвила 'Ali tudi vi vzgajate Jeffreya Dahmerja?'

V maniri naslova omenjene oddaje v diplomskem delu povzamemo glavne teoretske uvide v fenomen serijskega morilca, se spopademo z etiologijo serijskega morilca, njegovimi motivi, značilnimi metodami in potencialnimi žrtvami, zarišemo faze serijskega umora, predstavimo dve temeljni tipologiji serijskih morilcev, povsem pa ne zaobidemo niti serijskih morilk, ob tem pa svojo hipotezo ekspliciramo šele v sklepnem delu besedila ... Vse to samo zato, da bi predočili odgovor na zgoraj zastavljeno vprašanje, ki se bo vedno, brez izjeme, glasil: »Morda pa res.«

2. SERIJSKI MORILEC ZA ZAČETNIKE

Na Itaki i ja bih da ubijam,
al kad se ne sme,
bar da zapevam ...
Miloš Crnjanski

2.1 TERMINOLOGIJA

Obstajajo trije tipi multiplih umorov: množični ('mass murder'), verižni ('spree murder'¹) in serijski umor ('serial murder'²). Temeljne komponente definicij različnih tipov umora so število žrtev, prostor in čas. Za našo razpravo je nujno njen temeljni predmet – serijski umor – ločiti od ostalih tipov multiplega umora. Tako je množični umor najpogosteje definiran kot umor vsaj treh ljudi istočasno in na istem prostoru. Gre torej za eno morilsko epizodo. (Holmes & Holmes 1998: 11-13) Takšna epizoda se pogosto konča s smrtjo storilca – bodisi si sodi sam ali pa pade pod policijskimi streli³. Verižni umor ima fleksibilnejši komponenti prostora in časa. Morilec ubije vsaj tri žrtve v obdobju tridesetih dni, v tem času pa običajno stori še druga kriminalna dejanja. (ibid.: 17) Pri serijskem umoru pa gre za umor vsaj treh ljudi v časovnem razponu, ki je daljši od tridesetih dni, med posameznimi umori pa se pojavlja obdobje pomiritve, t.i. 'cooling off period'. (ibid.: 18) V nadaljnjem besedilu nas bo zaposloval zgolj slednji tip umora in morilca, ki ga izvršuje.

---

¹ Slovenski prevod 'verižni umor' povzemamo po Karmen Šterk (2006 rkp.). Termin verižni umor je izbran zato, ker implicira trajajoč, nepretrgan niz umorov, ki se od serijskega razlikuje po tem, da ga ne prekinjajo obdobja pomiritve, od množičnega pa po tem, da gre vendarle za več dogodkov in običajno tudi za različna prizorišča. Pogosto verižni morilec svojo epizodo prične doma, ubije enega ali več družinskih članov, potem pa svoj morilski pohod ('rampage') nadaljuje in konča na javnih mestih, ponavadi kar na delovnem mestu.

² Za avtorstvo nad terminom se prepirata Donald Lunde in Robert Ressler.

³ Kot primer navedimo masaker v neki kalifornijski McDonald'sovi restavraciji, ko je James Huberty ubil 21 ljudi (Holmes & Holmes 1998: 13, glej tudi Fox in Levin 1996: 145) Nasploh sta v ZDA najbolj 'priljubljeni' prizorišči množičnih umorov na eni strani restavracije s hitro prehrano, na drugi pa poštni uradi (zato ni čudno, da je ena od kolokvialnih označb za izbruh norosti tudi 'going postal'). (Seltzer 1998: 21)

2.2 ZNAČILNOSTI SERIJSKEGA MORILCA

Velika večina virov navaja, da je statistično serijski morilec razmeroma neizobražen moški, belec, star med 25 in 35 let, ki prihaja iz nestabilne in nefunkcionalne družine. Njegova žrtev je najverjetneje mlada ženska (ker serijski morilci običajno ubijajo ljudi znotraj svoje rase, je belka), stara med 15 in 24 let. Morilec svoje žrtve ne pozna niti nima očitnega razloga, da bi jo ubil. Njegova morilska kariera traja 4,2 leti. Serijski morilec ubija z rokami ali s kakim orožjem, ki zahteva bližino (nož, vrv, žica ipd.), najpogosteje žrtev zadavi ali zabode. Strelno orožje, ki morilca psihološko oddalji od žrtve, običajno ni prisotno oz. je uporabljeno zgolj za namene zastraševanja žrtve. (glej Lester 1995, Ressler & Shachtman 1992, Ressler & Shachtman 1997, Holmes & Holmes 1998, Norris 1988, Fox & Levin 1996)

Leibmanova (Lester 1995: 52) iz svoje poglobljene raziskave štirih serijskih morilcev ugotavlja, da so temeljne okoliščine, opažene pri preučevanih morilcih, naslednje: 1) kruti in ekstremno nasilni starši; 2) zavračanje s strani staršev v otroštvu; 3) zavračanje s strani pripadnikov nasprotnega spola v odraslosti; 4) kontakt s pravnim sistemom že kot mladostnik ali odrasel, še preden je začel moriti; 5) hospitalizacija v psihiatrični bolnišnici pred umori; 6) aberantno seksualno vedenje; 7) so samotneži. Sears (ibid.: 54) pa serijskim morilcem pripisuje naslednje: 1) vzgajali so jih v domovih, kjer je vladalo pomanjkanje stabilnosti in vzgoje; 2) pogosto so utrpeli fizične poškodbe; 3) nikoli niso razvili samospoštovanja; 4) da so se lahko osvobodili neprijetnega okolja, so se obračali k sanjarjenju in fantazijam, fantazije pa so se nazadnje osredotočile na spolnost in nasilje; 5) kot odrasli so nesposobni formirati dolgotrajne odnose; 6) privzeli so fasado normalnosti; 7) ne kažejo očitnih potez psihiatričnih motenj; 8) so dokaj inteligentni in pogosto jih imajo za uspešne v šoli in na delovnem mestu, čeprav dejansko dosegajo zgolj povprečne ali podpovprečne rezultate; 9) so narcisoidni in terjajo pozornost s strani drugih; 10) s kriminalnimi dejanji so začeli med dvajsetim in tridesetim letom; 11) fascinira jih policijsko delo, vendar pa policiste vidijo kot nesposobne; 12) so energični in potrebujejo le malo spanja in 13) pogosto pred zločinom uporabljajo alkohol ali droge.

Holmes in DeBurger (Holmes & Holmes 1998: 30) navajata 5 elementov, ki serijskega ločijo od ostalih multiplih morilcev: 1) Osrednji element je ponavljajoč se umor. Serijski morilec

ubija znova in znova, njegova 'kariera' običajno traja, dokler ga ne ujamejo⁴. 2) Serijski morilci običajno ubijajo sami, redekeje v parih⁵. 3) Med morilcem in žrtvijo navadno ni predhodnega odnosa, sta si tujca. 4) Motivi serijskega morilca se razlikujejo od motivov 'tradicionalnih' morilcev, to je povezano z dejstvom, da med morilcem in žrtvijo ni intimnega oz. tesnega odnosa. Žrtev serijskega morilca navidez nikakor ne vpliva na to, da postane žrtev. 5) Pri serijskih morilcih motivi za umore praviloma niso očitni in jasni.

2.3 MOTIVI SERIJSKEGA MORILCA

Holmes in Holmes (ibid.: 37-39) motive serijskih morilcev ločita na notranje ('intrinsic') in zunanje ('extrinsic')⁶, pri čemer so prvi definirani v osebnosti morilca⁷, drugi pa niso zakoreninjani v osebnosti posameznika in so lahko celo pragmatični⁸. Zunanji motivi so pri serijskem morilcu prejkone izjema, so pa pogostejši, kadar gre za serijsko morilko⁹. Pričakovana korist je pri serijskem morilcu večinoma psihološke oz. seksualne narave.

---

⁴ Npr. Ted Bundy, eden najslavnejših serijskih morilcev nasploh, sicer pa privlačni mladi republikanec in študent prava, ki mu pripisujejo okrog 50 umorov, je ubijal 17 let (začel je pri starosti 15 let, ujeli pa so ga, ko jih je imel 32). (Holmes & Holmes 1998: 30, glej tudi Norris 1988: 81)

⁵ Med vsemi serijskimi morilci naj bi bilo takih, ki ubijajo v paru, približno 28%. (Norris 1988: 161) Slavni so npr. Leonard Lake in Charles Ng; oče in sin Joseph in Michael Kallinger; Henry Henry Lee Lucas in Ottis Toole, l. 1983 v Teksasu skupaj obtožena umorov 28 žensk, trdila pa sta, da sta jih ubila vsaj 300. Tu sta še Kenneth Bianchi in njegov stric Angelo Buono, t.i. Davitelj s Hillsida ('Hillside Stranglers'), ki sta v Los Angelesu ubila 9 deklet, njihova trupla pa odvrгла ob avtocestah. Bianchi je na sojenju ponesrečeno zaigral multiplo osebnost. Znan pa je še britanski zakonski par, Rosemary and Frederick West, ki sta skupaj ubila deset žensk in deklet. (ibid.: 48, 55, glej tudi Holmes & Holmes 1998: 106, Giannangelo 1996: 103, Ressler & Shachtman 1997: 55-56)

⁶ Zavedamo se pomanjkljivosti prevoda, vendar ustrežnejše terminologije nismo našli. K neuporabi dihotomije endo- / eksogeni motivi nas je napeljala navezava na somatske značilnosti, ki jih ta običajno implicira.

⁷ Ted Bundy je v intervjuju izjavil, da je "*nekaj globoko v meni, nekaj, česar ne morem kontrolirati*". Ta 'nekaj' je sam imenoval Vseobsežnost ('The Entity'). Nek drugi serijski morilec pa je "*grozljiv, besneč, zažirajoč občutek*" poimenoval 'senca' ('shadow'). (Holmes & Holmes 1998: 37)

⁸ Tako je npr. približno 200 umorov Richarda Kuklinskega povezanih z mafijo, ki ji je morilec dolgoval denar.

⁹ Poleg 'angela smrti', zdravnice ali medicinske sestre, ki 'milostno' ubija paciente, je ženska serijska morilka najpogosteje 'črna vdova', ki ubija (moške) zaradi materialnih koristi. Glej tudi poglavje o serijskih morilkah.

2.4 LOKACIJA UMORA

Serijski morilci se med seboj razlikujejo glede na vrsto komponent umora. Prva distinkcija, ki jo opažata Holmes in Holmes (1998: 21), je geografska (ne)mobilnost. Nekateri serijski morilci so geografsko stabilni in ubijajo tam, kjer tudi živijo¹⁰, drugi pa so geografsko tranzitni in med nenehnim potovanjem za sabo puščajo trupla¹¹ (ibid.: 18-21). V zvezi z lokacijo umora Holmes in Holmes (ibid.: 66) govorita tudi o t.i. domačem okolju ('comfort zone')¹²; gre za prostor (oz. območje), v katerem se morilec počuti varno, saj se v njem dobro znajde. Običajno gre za območja v bližini morilčevega doma, službe ipd. Prvi umor posameznik ponavadi zagreši najbližje svojemu domu, z vsakim novim umorom pa se domače okolje razširi. Holmes in DeBurger (ibid.) definirata tudi funkcijo razkroja dimenzije okolja ('distance decay') – razdalja je za morilca tem manj pomembna, kolikor je sam (oz. njegovi umori) neorganiziran¹³, njegova osebnost razkrojena. Gre za to, da se je organiziran morilec zavestno sposoben izogniti okolju, ki bi ga potencialno lahko inkriminiralo, medtem ko neorganiziranemu storilcu ta dimenzija enostavno ni pomembna, kar rezultira v tem, da običajno mori v bližnji okolici svojega doma.

2.5 METODA UMORA

Serijske morilce lahko ločimo tudi glede na metodo umora. Holmes in DeBurger (ibid.: 68) tako razlikujeta med morilcem, ki je fokusiran na proces umora in morilcem, ki je fokusiran na sam akt umora. Prvi tip podaljša morjenje, saj uživa v procesu in ko je žrtev mrtva, izgubi interes. Drugi tip pa umoru posveti ravno toliko časa, kolikor je pač potrebno, da žrtev umre.

---

¹⁰ Npr. John Wayne Gacy, znan tudi kot Morilski klovn, sicer pa morilec z bogato zgodovino psihiatričnih težav, ki je ubil 33 moških (Holmes & Holmes 1998: 21, glej tudi Giannangelo 1996: 104); David Berkowitz ali Samov sin, ki je v New Yorku ustrelil 13 ljudi in jih 6 ubil, na sodišču pa je poskušal hliniti psihotično obsedenost in je trdil, da mu je umore naročil sosedov pes Sam (Giannangelo 1996: 103, glej tudi Holmes & Holmes 1998: 41); ter tudi Jeffrey Dahmer, o katerem podrobneje pišemo v nadaljevanju.

¹¹ Npr. Ted Bundy, ki je ubijal kar v desetih različnih ameriških zveznih državah. (Holmes & Holmes 1998: 41)

¹² Mi bomo, upoštevaje Holmesovo in Holmesovo razlago, 'comfort zone' slovenili v 'domače okolje', pri tem pa še zdaleč ne bomo mislili zgolj na tisto okolje, kjer je nekdo doma, pač pa tudi na tisto, kjer se nekdo počuti varno, kjer se počuti 'kot doma'.

¹³ Glej razdelek o razliki med organiziranim in neorganiziranim morilcem v poglavju o tipih serijskih morilcev.

Morilec mora opraviti nalogo (ubiti žrtev) in nobene potrebe ni po kaznovanju, mučenju ali kakršnem koli drugem ukvarjanju z žrtvijo, dokler je še živa.

2.6 FAZE UMORA

Norris (1988: 23-35) proces serijskega umora oz. ritualistično vedenje serijskega morilca razdeli v sedem faz. To so: 1) faza aure ('the aura phase'); 2) faza otipavanja terena ('the trolling phase'); 3) faza nastavljanja vabe ('the wooing phase'); 4) zajetje žrtve ('capture'); 5) umor ('the murder'); 6) totemska faza ('the totem phase') in 7) faza depresije ('the depression phase').

Najprej je faza aure – mirujoče stanje, zaznamovano z umikom iz vsakdanjega življenja, ki daje slutiti spremembo v vedenju. Čas se upočasni, zvoki, barve in vonji postanejo izrazitejši, morilčeva koža občutljivejša. Vsakodnevno eksistenco moti prisila, nelagodje, posameznik je vedno bolj utopljen v fantazijski svet. Dejanska realnost ga čedalje manj zanima, počasi opušča vse emocionalne in moralne vezi z njo. Faza aure je nekakšen portal med dvema realnostima. Tej fazi se običajno pridruži zloraba alkohola ali psihoaktivnih drog, ki samo prilivajo olje na morilčevo slo.

Druga faza je otipavanje terena, ko je posameznik že odločen poiskati novo žrtev in to tudi aktivno počne. Gre za skupek nezavedno prisilnih, frenetičnih in paranoičnih vedenjskih vzorcev, preko katerih se morilec vedno bolj osredotoča na pričakovano dejanje. V zaključnem stadiju te faze pride do izbiranja plena, sledenja potencialni žrtvi, bolj natančnega opazovanja okolice morebitnega kraja zločina in podobno.

Sledi nastavljanje vabe. Večina serijskih morilcev svoje žrtve razoroži tako, da si na svoj specifičen pridobi njihovo zaupanje in jih zvleče v past¹⁴.

Naslednja faza je zajetje žrtve. Gre bodisi za vlom v hišo bodisi za ugrabitev, nekateri pobirajo štoparje, prostitutke ali brezdomec itd. Za morilca je to trenutek, ko si lahko malce

---

¹⁴ Že omenjeni Ted Bundy je npr. z lažnim mavcem na roki prosil dekleta, naj mu pomagajo pri prenašanju stvari v avto. (Leyton 1986) Prizor smo videli tudi na filmskem platnu, ko je Buffalo Bill v filmu Ko jagenjčki obmolknejo v svoj kombi s pomočjo lažnega mavca in težke omare zvilil ustrezljivo dekle.

oddahne. Zdaj je prepričan, da mu žrtev ne more več uiti, zato si vzame čas in dokonča priprave na ritual, ki prihaja.

Nato se zgodi umor. Ta faza predstavlja podoživljanje travmatičnih situacij iz morilčevega otroštva, le da so tokrat vloge navidez zamenjane. Faza umora je po pričevanju večine ujetih serijskih morilcev označena za čustveni vrhunec rituala. Lahko jo spremljajo agresivna, sadistična vedenja in / ali posilstvo.

Potem morilec preide v totemsko fazo. Večina serijskih morilcev skuša podaljšati čustveno intenzivnost umora tako, da iz prizorišča zločina odnese spominek. To so lahko fotografski posnetki dejanja ali žrtve, njeni osebni predmeti ali pa kar delček žrtve same. Žrtev je postala simbolična trofeja, ki morilca vedno znova spominja na užitek, ki ga je izkusil v prejšnji fazi.

Zadnja faza umora je faza depresije. Čustveno in psihično izčrpan posameznik še bolj kot pred dejanjem zapade čustvom praznine in brezupa. V tej fazi morilec vedno znova ugotavlja, da ne glede na dejanja vedno ostane neizpolnjen in nezadovoljen, fantazije so vedno boljše od resničnega dogodka. Pojavijo se lahko občutki krivde, lahko (znova) razmišlja o poskusu 'odvajanja'. Faza depresije je tudi po somatskih okoliščinah popolnoma primerljiva z abstinenco krivo kroničnega alkoholika.

Nato spet sledi faza aure in krog serijskega morilca je sklenjen¹⁵.

2.7 ŽRTVE SERIJSKEGA MORILCA

Leta 1984 je FBI objavil, da se je v ZDA začela epidemija serijskih morilcev¹⁶ (ibid.: 4) in to je med prebivalstvom povzročilo precejšnjo paniko. Splošno prepričanje v literaturi je, da je v danem trenutku v ZDA aktivnih 35 serijskih morilcev, vendar pa je številka bržkone še večja, v to pa sta prepričana npr. tudi Holmes in Holmes (1998), ki menita, da gre bolj verjetno za

---

¹⁵ Ali kot je rekel Jeffrey Dahmer: »Ko sta po kakem mesecu ali dveh izginila strah in groza, ki sta sledila mojemu dejanju, se je vse začelo znova. Od takrat naprej je bilo to poželenje, lakota ... ne vem, kako naj opišem ... prisila ... in kar počel sem to, počel in počel, kadar koli se mi je ponudila priložnost.« (Internet 2)

¹⁶ Jenkins (Lester 1995: 29-31) pa npr. porast števila serijskih morilcev postavi že v šestdeseta leta 20. stoletja. Glej tudi razdelek o socioloških virih.

približno 200 aktivnih serijskih morilcev. Norris (1988: 19) pa, sklicujoč se na FBI, trdi, da je število aktivnih serijskih morilcev v ZDA vsaj 500 in da raste.

Odstotek umorov, kjer sta si morilec in žrtev tujca, je bil v ZDA v času med letoma 1990 in 1994 precej konstanten in je l. 1990 znašal 14% ter leta 1994 13%, pri tem pa sploh niso upoštevani umori, ki so uvrščeni v kategorijo, ko je odnos med morilcem in žrtvijo 'neznan' – takih umorov je bilo l. 1990 med 23440 umori 8206 oz. 49%, l. 1994 pa med 23310 umori 9273 oz. kar 53%. (Holmes in Holmes 1998: 159-160) Dobršen del slednjih umorov moramo zagotovo pripisati serijskim morilcem.

Ker je izbira žrtev pri serijskih morilcih tako subjektivna, posameznik ne more storiti kaj dosti, da bi se zaščitil. Če izpolnjuje neznane pogoje, ki tvorijo idealni tip žrtve nekega morilca in mu slučajno prekriža pot, se mu prav lahko zgodi, da bo postal njegova žrtev. Holmes in Holmes (ibid.: 161) pa menita, da vseeno obstajajo ljudje, ki so nekoliko bolj ogroženi, in sicer pripadniki deprivilegiranih skupin, ki so ranljivi in brez moči in jih ni težko nadvladati. S takim pogledom se strinja tudi Egger (ibid.), ki sestavi seznam bolj verjetnih potencialnih žrtev: brezdomci, prostitutke, sezonski delavci, homoseksualci, pogrešani otroci in samske, pogosto starejše ženske. Jenkins in Donovan (ibid.) razlikujeta štiri različna 'lovišča' serijskih morilcev: mesta, kjer se zbirajo prostitutke, gej bari, mesta, kjer se zbirajo brezdomci, in fakultetni kampusi. Holmes in Holmes (ibid.) dodajata še peto prizorišče: bari, ki jih pogosto obiskujejo samske ženske.

3. DVE TIPOLOGIJI SERIJSKIH MORILCEV

Številni avtorji so predlagali različne tipologije serijskih morilcev. FBI uporablja delitev na organizirane in neorganizirane morilce ('organized' in 'disorganized')¹⁷. Ta delitev ne razlaga etilogije serijskega morilca niti njegovih osnovnih motivacijskih faktorjev niti ne poskuša ugotoviti, zakaj je posameznik postal nasilen. Pristop se uporablja za oznako prizorišča zločina ('crime scene'). Iz pridobljenih informacij se nato opiše tip osebnosti, ki je najverjetneje storila zločin, ustvari se torej psihološki profil morilca.

Poleg FBI-jeve pa je najbolj znana in najširše uporabljana tipologija verjetno Holmesova in DeBurgerjeva (Holmes & Holmes 1998: 28, 43-44 ter 62-155), ki serijske morilce uvršča v štiri kategorije: 1) vizionarski tip morilca ('visionary type'); 2) mesijanski tip morilca ('mission type'); 3) hedonistični tip morilca ('hedonistic type') in 4) tip morilca, ki mu gre za moč in / ali nadzor ('power / control type').

Obe omenjeni tipologiji sta seveda idealnotipski in kot taki aplikativni bolj z rezervo, a vendarle je prvo razlikovanje predvsem praktično naravnano in poskuša prek psihološkega profila nakazati tip morilčeve osebnosti (in na ta način, če drugega ne, izločiti ogromen odstotek možnih osumljencev), druga tipologija pa je prejkone uporabna predvsem za teoretske namene. Podrobneje bomo predstavili obe, ker menimo, da šele skupaj zadostno orišeta paleto okusov, znotraj katerih se običajno giblje posameznik, ki je izbral 'kariero serijskega morilca'¹⁸.

---

¹⁷ Tudi pri tej terminologiji smo se pri prevajanju znašli v zagati, enostavno slovenjenje v organiziran nasproti neorganiziran se nam ne zdi povsem primerno, zato smo poskušali najti ustrežnejši par (kontroliran – nekontroliran, logičen – alogičen, konsistenten – nekonsistenten oz. konsistenten navzen – konsistenten navznoter, metodičen – nemetodičen, seksualni sadist – paranoidni shizofrenik, racionalen – iracionalen itd. itd.), na koncu pa vendarle pristali pri dobesednem prevodu, saj vsak najdeni par pokriva semantično področje, ki se izmika nekemu drugemu, noben pa ne pokrije celote.

¹⁸ In to mislimo bolj dobesedno, kot je morda slutiti. Seltzer (1998: 1-5) razlaga, da je na začetku 20. stoletja, v t.i. kulturi rane ('wound-culture'), serijsko morjenje postalo karierna (ali celo 'lifestyle') opcija, serijski morilec pa tip osebe, celo več kot to, serijski morilec je postal superzvezdnik te kulture, zaznamovane s travmo (gr. rana).

3.1 ORGANIZIRANI IN NEORGANIZIRANI MORILEC

Ressler in Shachtman (1992: 128-151, glej tudi Fox & Levin 1996: 37-39, Seltzer 1998: 133) razlagata, da potreba po takšni distinkciji izhaja iz komunikacije med člani FBI-jeve 'Behavioral Sciences Unit', ki so izdelali psihološki profil morilca in policisti, ki so morilca 'lovili', se pravi policisti na terenu. Tako se za prizorišče zločina (in, izhajajoč iz tega, tudi za morilca), ki po Resslerju in Shachtmanu odraža psihopatsko osebnost, uporablja oznaka organiziran, za prizorišče zločina, ki nakazuje psihotičnega¹⁹ morilca, pa neorganiziran. Ker je dihotomija idealnotipska, mnogi serijski morilci padejo pod oznako mešan tip ('mixed type')²⁰.

Pri organiziranem morilcu je najpomembnejše to, da je njegov zločin vnaprej planiran, storilec v svojih fantazijah vedno znova 'vadi', 'trenira' in 'izpopolnjuje' kasnejši umor. Organizirani morilec ima idealni tip žrtve, išče posameznike oz. posameznice, ki so mu sicer tujci, vendar pa imajo določene zunanje karakteristike (npr. starost, zunanji videz, poklic ipd.), ki tvorijo ta njegov idealni tip. Morilec se ima pod kontrolo (je 'in-control'), morilsko orodje in pripomočke prinese s sabo in jih tudi odnese oz. uniči, žrtve odpelje na skrit prostor, kjer jih ubije, nato pa ponavadi skriva njihova trupla. Da bi žrtve zvalil npr. v svoj avto, se z njimi pogovarja, jih prepričuje, z njimi torej vzpostavi vsaj minimalen osebni odnos. S prizorišča zločina ali z žrtve same pogosto vzame 'spominek', ki mu hkrati pomaga v fantazijah podoživljati umor in mu služi kot dokaz, da je to res storil, to je njegova 'trofeja'. Organizirani morilec ima ponavadi spolni odnos z živo žrtvijo, uživa, ko muči in trpinči svoje žrtve. Zločin poskuša prikriti, očisti prizorišče umora, obriše svoje prstne odtise, sleče ali celo razkosa žrtev, da bi jo težje identificirali, trupla pa se znebi na kakem skritem mestu. Morilec je prilagodljiv in mobilni, iz umora v umor je 'boljši' in svoje 'dosežke' pozorno spremlja v medijih. Zato je v luči policijske preiskave izjemno pomembno ugotoviti, kateri umor se je

---

¹⁹ Naj takoj poudarimo očitno: da psihotični posameznik pravzaprav skoraj nikoli ni nasilen in da nikjer v besedilu še zdaleč ne trdimo obratno. Trdimo le, da sta organiziran in neorganiziran morilec idealnotipska modela, kjer je morilec, ki kaže dinamično, značilno za neorganiziran tip, najpogosteje psihotičen.

²⁰ Tudi npr. Jeffrey Dahmer, ki mu bomo več pozornosti namenili v nadaljevanju.

zgodil prvi; takrat je storilec morda zagrešil kakšno začetniško napako, zelo verjetno pa je tudi, da je prvič moril blizu svojega doma.²¹

Organizirani morilec je bil kot otrok podvržen nekonsistentni vzgoji, pogosto se mu je že v otroštvu zdelo, da mu je vse dovoljeno. Občutkov bolečine, jeze in strahu ne internalizira kot neorganizirani morilec, pač pa jih prejkone 'eksternalizira'. Je privlačen, zgovoren, priljubljen, vsi ga poznajo, ima veliko spolnih partnerjev, ni pa sposoben obdržati daljše zveze. Ima občutke večvrednosti, policiste ima za preneumne, da bi ga ujeli, psihiatre pa za premalo izobražene, da bi ga razumeli. S svojimi umori se 'maščuje' družbi kot celoti²² ne pa določenim posameznikom. Njegov prvi umor običajno neposredno sproži nek konkreten stresni dogodek, neka kaplja čez rob (npr. izguba službe, prekinitve intimne zveze ipd.), to pa za neorganiziranega morilca ni značilno, saj njegove umore najpogosteje sproži eskalacija duševne bolezni.

Neorganizirani morilec žrtve izbira bolj nelogično, napada ljudi, ki niso nujno ranljivi, njegova izbira torej ni odvisna od tega, ali lahko žrtev brez težav obvlada ali ne. Če so na truplu opazne defenzivne rane, nas to med drugim lahko napelje na mnenje, da gre za neorganiziranega storilca, ki je napadel nekoga, ki ga je obvladal le s težavo. Takega morilca ne zanima, kdo so njegove žrtve, ne pogovarja se z njimi, pogosto jih takoj onesposobi, jih na primer udari po glavi namesto, da bi jih pod kakšno pretvezo prepričal, naj grejo z njim. Ne zanima ga niti, kaj se dogaja po zločinu, ne bere časopisov, ki pišejo o njem ipd. Neorganizirani morilec ima redko spolni odnos z žrtvijo, dokler je ta še živa, pogostejša so, če sploh gre za kakšen spolni stik, nekrofilski dejanja. Medtem ko se organizirani zločinec na svoje morilske pohode pogosto odpravi z avtom, neorganizirani bolj verjetno uporablja javni

---

²¹ Giannangelo (1996: 39) prvi umor primerja s prvim spolnim odnosom; gre za 'štorasto', neizkušeno, impulzivno dejanje devičnika. Včasih se prvi umor zgodi med zločinom, ki ni hotel biti več kot posilstvo, pa je šlo nekaj narobe, da je morilec prestopil mejo med fantazijo in resničnostjo. Neposredni sprožilec prvega umora je lahko tudi neka konkretna stresna situacija, še zlasti pri organiziranem morilcu. Serijski morilci se pogosto ne spomnijo svojega prvega umora, poznajo pa vse detaje vseh naslednjih. (ibid.)

²² Leyton (1986) razlaga, da je bil namen Edmunda Kemperja, ko je moril, maščevanje družbi za vse nepravilnosti, ki jih je utrpel. Želel je napraviti »demonstracijo oblastem in poravnati račune«. (ibid.: 63). Kemper pravi: »Bil sem pirat. Uničeval sem samo za družbo najpomembnejša mlada dekleta. Niso me zanimale razcapane, umazane hipijevske princeze, to bi bilo preveč preprosto ...« (ibid.: 65) In še: »... zanimale so me samo, če so bile mlade, relativno dobrega videza, ne nujno bogate, ampak, recimo, pripadnice boljšega razreda ljudi kot so umazana, smrdljiva hipijevska dekleta, ki me sploh niso zanimala. Bilo bi sicer priložnejše, a to ni bil moj namen. Moj mali socialni 'statement' je bil prizadeti družbo tam, kjer je to najbolj bolelo, zato sem kradel bodoče pomembne članice višjega ali višjega srednjega razreda, snobovska, razvajena dekleta, ki bi bila kasneje v življenju veliko bolje opremljena za uspešno prilagoditev kot jaz.« (ibid. 66)

prevoz oz. mori v bližini svojega doma. Morilskih pripomočkov ne nosi s sabo, pogosto improvizira s tem, kar je na voljo na prizorišču umora, orožje in krvava oblačila pusti na prizorišču zločina, prav tako tudi ne skriva žrtvinega trupla, tako da mesto umora in mesto, kjer najdejo (pogosto izmaličeno) truplo, sovpadata. Neorganizirani morilec se nima pod kontrolo (je 'out-of-control'), njegova dejanja se zdijo popolnoma nelogična in nesmiselna, 'razloži' in razume jih lahko le on sam.

V otroštvu neorganiziranega morilca učijo stroge discipline. V družini so pogoste mentalne bolezni in težave z alkoholom. Posameznik je nabit z bolečino, jezo in strahom, vendar pa mu, da bi izrazil svoja čustva, manjka verbalnih spretnosti. Običajno ne odgovarja konvencionalnim standardom lepote, ni privlačen, ima slabo samopodobo, je sramežljiv. Počuti se nesposoben in se raje, kot da bi izkoristil svojo drugačnost v svoj prid, osami in se umakne na družbeni rob, zato najverjetneje živi sam ali s starši, verjetneje z enim od staršev, skoraj nikoli pa s partnerjem. Posameznik ni podpovprečno inteligenten kot veleva površna sodba, res pa je, da običajno v šoli in pri svojem delu ni uspešen. Če sploh ima delo, je to slabše plačana služba, ki ne zahteva posebne izobrazbe.

3.2 HOLMESOVA IN DEBURGERJEVA TIPOLOGIJA

Holmes in De Burger (Holmes & Holmes 1998: 28, 43-44 ter 62-155) v svoji tipologiji serijske morilce uvrščata v štiri različne idealnotipske kategorije: 1) vizionarski tip morilca; 2) mesijanski tip morilca; 3) hedonistični tip morilca in 4) tip morilca, ki mu gre za moč in / ali nadzor.

3.2.1 VIZIONARSKI TIP SERIJSKEGA MORILCA

Vizionarskemu tipu morilca glasovi ali prividi ukazujejo, naj ubija. Morilec kaže znake hudega odklona od realnosti, posamezni odklopi pa se lahko pojavljajo različno pogosto in se razlikujejo glede na trajanje. Lahko verjame, da je nekdo drug, k dejanjem ga napeljujejo

angeli, demoni, bog ali hudič²³. Kaj tak posameznik dojema kot resnično in kaj ne, se iz dneva v dan spreminja. Psihijatrija ga običajno umešča pod diagnozo paranoidna shizofrenija²⁴. Motiv za umor je pri vizionarskem tipu vedno notranji, vsebovan v njegovi osebnosti²⁵, pričakovana korist od umora pa psihološka. Ta tip morilca nima idealnega tipa žrtve, kot je to na primer pogosto pri seksualno motiviranih morilcih. Vizionarski morilec izbira naključno, njegove žrtve so preprosto ob napačnem času na določenem mestu (edino, kar navadno ni naključno pri tej vrsti umora, je namreč lokacija, ki je znotraj morilčevega domačega okolja²⁶). Morilec je v metodologiji spontan in fokusiran na sam akt umora²⁷, zgrabi prvo orožje, ki mu je pri roki in ga običajno odvrže ob žrtvi, po umoru pa za sabo pusti kaotično prizorišče zločina, polno fizičnih dokazov, tipično neorganizirano prizorišče zločina.

3.2.2 MESIJANSKI TIP SERIJSKEGA MORILCA

Mesijanski tip morilca na svoja ramena vzame nalogo, da svet očisti določene skupine ljudi (npr. prostitutk²⁸, homoseksualcev, temnopoltih itd.). Ni psihotičen in je precej v stiku z

---

²³ Joseph Kallinger je imel npr. bližnje srečanje z lebdečo glavo po imenu Charlie, ki mu je naročila, da mora ubiti vse ljudi na svetu, nato pa storiti samomor. (Holmes & Holmes 1998: 64)

²⁴ Cleo Green, star nekaj več kot dvajset let, je nekega jutra hotel sestiti v avto in se odpeljati domov, vendar je ugotovil, da je pozabil zapreti okna avtomobila in v notranjosti kabine zagledal demona, ki je čakal, da ga ubije. Cleo je zbežal do najbližje avtobusne postaje in sedel na prvi avtobus, saj je bil mestni avtobus eden od redkih prostorov, kamor demon ni mogel in je bil torej varen pred njim. Čez nekaj časa je izstopil in že po nekaj korakih pred sabo spet zagledal demona. Vedel je, da mora, če hoče preživeti, takoj pobegniti. Vdril je v najbližjo hišo, kjer je živela 76-letna Ina Mae York. Ko je Cleo vstopil v dnevno sobo, mu je demon oplazil ramo in se nato vzpel po stopnicah. Cleo je stopil v kuhinjo, vzal nož, da bi demona ubil in mu sledil po stopnicah. V zgornji sobi je spala Yorkova in Cleo jo je zabodel, obglavil in popolnoma iznekazil njeno truplo. Ubil je tudi demona. Le nekaj dni kasneje je enaindvajsetkrat zabodel neko drugo ostarelo žensko, ki pa je preživela in policiji dala opis storilca, ki je kmalu spet udaril – tokrat je starejšo žensko zabodel enajstkrat. Tudi ta je preživela, njen opis pa je bil skladen s prejšnjim. Njegova zadnja žrtev je bila spet starka, ki pa ga je, ko je nadnjo prišel z nožem, uspela udariti, da je od bolečine padel v nezavest. Poklicala je policijo. (Holmes & Holmes 1998: 62-64, glej tudi Fox & Levin 1996: 24) Cleo Green danes morda na ulicah Louisvillia spet lovi demona, saj je v času izida knjige Holmesa in Holmesa že imel možnost pogojnega odpusta. Morda mu je doslej že uspelo posebiti definicijo serijskega morilca tudi v tistem delu, ki zahteva vsaj 3 žrtve.

²⁵ Glej razdelek o motivih serijskega morilca.

²⁶ Glej del o lokaciji umora.

²⁷ Glej del o metodi umora.

²⁸ Holmes in Holmes navajata naslednji primer (1998: 76-77). Najprej so našli truplo 16-letnega dekleta, v katerem so bile štiri krogle. Žrtev je živela z babico in ni imela nobenih očitnih sovražnikov. Policija je rekonstruirala dogajanje: neznan moški je deklo pobral, ko je štopalo z dvema prijateljema. Najprej je odložil fanta, nato pa njej obljubil, da jo pelje domov. Nato je, že blizu njenega doma, vanjo uperil pištolo in jo prisilil, da je izstopila. Posilil jo je in jo, ko je začela bežati, štirikrat ustrelil – prvič v hrbet, nato pa še trikrat v vrat. Naslednja žrtev je imela 27 let, našli pa so jo v parku, nedaleč od lokacije prvega trupla. V njej je bila ena krogla, ki se je ujemala s tistimi, ki so jih našli v prvi žrtvi. Obe dekleti sta bili bele polti, obe sta imeli rdečkaste lase, obe sta bili na ulici pozno ponoči, vendar nista bili prostitutki. Leto kasneje so na istem območju našli naslednje truplo, žrtev je bila podobna prvima dvema. Čez štiri mesece je morilec spet udaril, tokrat je spet napadel 16-letnico. Dekle je čakalo avtobus, ko se je mimo pripeljal moški in jo vprašal za smer. Ko se je

realnostjo, čeprav lahko dobimo drugačen vtis. Motiv je notranji²⁹. Anticipirana korist od umora je psihološka, morilec se po umoru počuti bolje, storil je pravično dejanje, pomagal je sebi in družbi. Kar je storil, podpirajo tudi božji zakoni. Četudi ne ubija iz seksualnih razlogov, ima mesijanski tip morilca idealni tip žrtve, saj umorjeni po morilčevem mnenju spadajo v določeno skupino ljudi, ki se je je potrebno znebiti³⁰. Svojih žrtev osebno ne pozna. Geografsko gledano morilec ne potuje daleč od doma v svojem iskanju žrtev, omejuje se na svoje domače okolje v bližini doma, službe in v morebitnih drugih znanih okoliših³¹. Mesijanski tip je v metodi fokusiran na sam akt umora³², ki je planiran, do neke mere organiziran. Po umoru ni potrebe, da bi še kaj počel s truplom – ko je žrtev mrtva, je misija zaključena. Trupla pušča tam, kjer se je to že izkazalo kot varno, pogosto vedno na istem mestu. Mesto umora često sovпада z mestom, kjer pusti truplo. Za sabo pusti malo fizičnih dokazov, saj je njegovo predhodno načrtovanje dejanja vključevalo tudi izogibanje aretaciji. Obstajata dva podtipa mesijanskega tipa morilca: tisti, ki mu mandat podeljuje hudič, in tisti, ki mu ga podeljuje bog.

---

približala oknu, je vanjo naperil pištolo in jo prisilil, da je vstopila. Odpeljal jo je v park. Žrtev je vedela, da so tam našli trupla in se uprla. Morilca je porezala z majhnim nožem, ki ga je nosila v žepu, in zbežala na cesto. Policisti so kmalu prejeli klic iz ene od bolnišnic, da pomoč išče zaboden moški. Dekle ga je identificiralo. Kasneje se je izkazalo, da je malo pred zločini morilca zaradi drugega moškega zapustilo dekle. Vse žrtve so po videzu spominjale nanjo in vse so se bile na ulici ponoči. Morilec je bil prepričan, da so prostitutke: "Izgledale so kot kurbe," (ibid: 79) in da je delal dobro delo.

²⁹ Glej razdelek o motivih serijskega morilca.

³⁰ Nek morilec s poslanstvom, ki je moril 'prostitutke', je imel celo izdelano metodo preverjanja, če so ženske res prostitutke ali ne. Vanje je naperil pištolo in zahteval, da mu 'dovolijo', da jih posili. Tiste, ki so mu to 'dovolile', je klasificiral kot prostitutke in jih ubil, tiste pa, ki so rekle, da jih bo moral pač ubiti, ker na posilstvo ne pristajajo, je preprosto izpustil, saj jih je imel za častne ženske. (Holmes & Holmes 1998: 82)

³¹ Glej del o lokaciji umora.

³² Glej del o metodi umora.

3.2.3 HEDONISTIČNI TIP SERIJSKEGA MORILCA

Tip serijskega morilca, ki se najboljše trži in je v ZDA³³ postal pop ikona³⁴, se imenuje hedonistični tip in vsebuje tri podtipe: 1) morilec, ki mu gre za potešitev poželenja ('lust')³⁵; morilec, ki mu gre za samo doživljanje vznemirjenja ('thrill')³⁶ in 3) morilec, ki mu gre za udobje ('comfort'). Morilec, ki mu gre za potešitev poželenja in morilec, ki mu gre za samo doživljanje vznemirjenja, sta si podobna v tem, da sta zanj nasilje in seksualna gratifikacija ireverzibilno zvezana, vendar pa gre prvi podtip v nekaterih pogledih dlje, je npr. nekrofil, medtem ko mora biti pri drugem tipu morilca žrtev živa, hoče njen odziv in ko žrtev enkrat umre, je dejanja konec³⁷. Tretji podtip, morilec, ki mu gre za udobje, mori iz materialnih motivov, spolnost je irelevantna. Morilec, ki mu gre za udobje, je pogosto profesionalni, najeti morilec ('hit man') ali pa morilec, ki umori člane svoje družine, navadno zaradi zavarovanja ali podobnih finančnih motivov. Med hedonistične serijske morilce ga uvrščajo zato, ker je pri njem pričakovana korist od umora razkošno, uživaško življenje.

Podrobneje se bomo osredotočili na prva dva podtipa hedonističnega serijskega morilca; na morilca, ki mu gre za potešitev poželenja in morilca, ki mu gre za samo doživljanje vznemirjenja.

---

³³ Pa niti ne le v ZDA; Cameron (Lester 1995: 40) navaja, da so v Veliki Britaniji l. 1988, ob stoletnici umorov Jacka Razparača, prodajali vse, kar je nosilo njegovo ime – od majic, gumbov, skodelic, priponk, računalniških igrice pa vse do krvavo rdečih koktejllov, ki so jih ponujali v barjih.

³⁴ Številni morilci so tako dosegli slavo, primerljivo s slavo filmskih zvezdnikov, da sploh ne omenjamo množice filmskih upodobitev njihovih podvigov – vse od Langovega filma 'M' pa do trilogije o Hannibalu Lecterju. Lester (1995: 41) navaja, da je imel John Wayne Gacy komercialno telefonsko številko z dvanajstimi minutami posnetih sporočili, ki so jo oboževalci lahko klicali za nekaj manj kot 24 dolarjev. Charles Manson je imel svojo linijo čepic, kratkih hlač in majic, ki se je zaradi pritiskov kasneje preimenovala v Mason. Morilci dobivajo na stotine pisem oboževalcev, na Internetu je nepregledna množica spletnih strani, posvečenih posameznim morilcem, Jackson (ibid.) pa med njihove oboževalce šteje tudi nekatere slavne osebe, npr. Davida Lettermana in Johnnya Deppa, ki za hobi kupujeta 'umetniška dela' serijskih morilcev.

³⁵ V psihiatriji se njegovemu stanju včasih pravi 'erotophonophilia'. Diagnostic Statistical Manual of Mental Disorders vsebuje široko kategorijo, imenovano 'paraphilia' (gr. para – onkraj in philia – ljubezen), ki v eni od svojih variant vključuje tudi seksualni sadizem in 'lust' umor. (Lester 1995: 15)

³⁶ Pri tej vrsti umora gre pravzaprav za vznesenost, primerljivo z 'adrenalinskimi' izkušnjami.

³⁷ Analogna tej je razlika med modernima nocijama dveh legendarnih pošasti – med vampirjem in volkodlakom. Pri prvem je poudarjeno, da gre za kri žive žrtve, vampir lahko celo umre, če pije kri mrtveca, pri volkodlaku pa je 'meso' lahko mrtvo. Morda pa je ta distinkcija še bolj primerljiva s parom organizirani : neorganizirani morilec, kjer je vampir 'in-control', volkodlak pa 'out-of-control', kjer vampir zalezuje, šarmira svoje bodoče žrtve in jih 'zlorabi', dokler se še žive, volkodlak pa, v povsem psihotični maniri, razkosava trupla, izvaja nekrofilna ali celo kanibalistična dejanja.

Pri prvem tipu posameznika je glavni cilj umora seksualna gratifikacija, na delu pa so vzorci obnašanja, ki spominjajo na obnašanje zasvojenca – praktično nemogoče mu je odnehati, ko je enkrat začel. Njegova dejanja se stopnjujejo tako v intenzivnosti kot v frekventnosti³⁸. Morilec ni označen kot psihotičen, prav nasprotno. Njegov motiv je notranji³⁹, seksualni. S scenarijem za umor ga opremijo fantazije, ki vključujejo ritualno vedenje od izbire žrtve, njene ugrabitve, samega umora in ravnanja s truplom. Nihče mu ne zapoveduje, naj ubija, ubija zgolj in samo zaradi satisfakcije, ki mu jo prinašajo njegova dejanja. Ubija iz seksualnih vzgibov, kar pa ni nujno očitno na prizorišču zločina. Ker je pri tem tipu morilca zmeraj prisotna seksualna komponenta, obstaja tudi idealni tip žrtve. Žrtev mora odražati lastnosti, ki se zdijo morilcu privlačne in seksualno stimulatívne. Žrtve, čeprav tujci, niso izbrane naključno. Geografsko gledano je morilec iznajdljiv, potuje, da bi zmedel policijo⁴⁰. V smislu metod je morilec, ki mu gre za potešitev poželenja, procesno naravnán⁴¹. Želi si fizični kontakt z žrtvijo, pogosto zagreši tudi nekrofilská dejanja. Včasih so vidni sledovi penetracije vaginalne ali analne odprtine z različnimi predmeti. Ubija z rokami ali s hladnim orožjem. Prizorišče umora nakazuje, da gre za dokaj organiziran dogodek.

Morilec, ki mu gre za samo doživljanje vznemirjenja, je prav tako kot morilec, ki mu gre za potešitev poželenja, povezal spolnost in nasilje, vendar pa slednji tip morilca uživa z žrtvijo pred in po njeni smrti, medtem ko mora biti pri morilcu, ki mu gre za samo doživljanje vznemirjenja, žrtev še živa in se zavedati, kaj se ji dogaja⁴². Tudi ta tip morilca ni označen kot

---

³⁸ Jerry Brudos je ubil štiri ženske. Svojo prvo žrtve, Lindo Slawson, je ubil z udarcem s topim predmetom, ostale tri, Jan Whitney, Karen Sprinker in Lindo Salee, pa je zadavil. Slawsonovi je po smrti odrezal levo stopalo in ostanek trupla vrgel v bližnjo reko. Stopalo je obdržal v hladnilniku, ga pogosto vzel ven in obul v čevelj z visoko peto. Deset mesecev kasneje je zadavil Whitneyjevo. Truplo je spolno napadel in mu odrezal desno dojko, ostanek pa spet vrgel v reko. Sprinkerjevo je ubil štiri mesece zatem. Posilil jo je, zadavil, ji odrezal prsi in jo fotografiral. Znebil se je vsega razen njenih dojk. Slab mesec kasneje je Saleejeva postala Brudosova zadnja žrtve. Tudi njo je posilil in zadavil, pofotografiral njeno truplo in ga iznakazil. Že mrtvo je stresal z električnimi šoki, da bi videl, kako truplo poskakuje. (Holmes & Holmes 1998: 97-98, glej tudi Giannangelo 1996: 104)

³⁹ Glej razdelek o motivih serijskega morilca.

⁴⁰ Glej del o lokaciji umora.

⁴¹ Glej del o metodi umora.

⁴² Holmes in Holmes (1998: 110-113) navajata primer anonimnega morilca, ki ga poimenujeta Randy. Moriti je začel že kot najstnik in o svojih umorih, podobno kot je to počel Ted Bundy, govori v tretji osebi, na splošno, hipotetično. Idealni tip njegove žrtve je mlada ženska, svetlih las in modrih oči, tip navijačice. Randy je bil šarmanten, karizmatičen sogovornik. Imel je štipendijo za nadarjene, vendar je pustil fakulteto po prvem semestru, saj je »vedel več kot profesorji« (ibid.: 110). Kasneje so ga v zaporu testirali in ugotovili, da ima IQ 146. Randy je imel razvejano socialno življenje, ukvarjal se je s športom, bil je priljubljen. Vse pa se je spremenilo, vsaj tako pravi morilec, po dogodku, ki ga sam imenuje 'incident s pomarančo'. (ibid.) Oče ga je namreč po krivici obtožil, da je neke noči pojedel zadnjo pomarančo, kar mu je večer pred tem strogo prepovedal. Naslednje jutro ga je brutalno pretepel in kazen, ko je Randy vztrajal, da je 'nedolžen', samo še stopnjeval. Po več dneh trpinčenja je od izčrpanosti in bolečin vendarle priznal, da je on pojedel pomarančo. Vedel je, da bo samo na ta način ustavil očetovo kaznovanje. »Naučil sem se dobre lekcije. Splača se igrati in dati ljudem, kar hočejo, saj na koncu ti dobiš, kar hočeš.« (ibid.: 110-111) Ko je bil Randy star 9 let, mu je v roke po naključju prišel roman, ki je detajlno popisoval mučenje mlade ženske v veliki sobani srednjeveškega

psihotičen. Njegov motiv je notranji⁴³. Morilec nima nikakršnega predhodnega odnosa z žrtvijo, ne poznata se, je pa običajno res, da ji nekaj časa sledi. Glede na morilčeve fantazije obstaja idealni tip žrtve, ki ima določene značilnosti (lahko gre za barvo las, obliko telesa, način oblačenja in podobno). Žrtev odvede na lokacijo znotraj svojega domačega okolja⁴⁴, lahko celo domov. Trupla se kasneje znebi, prenese ga na drugo lokacijo, ki je izven domačega okolja, zato prizorišče umora lahko ostane neznano. Nekateri morilci truplo prav nastavijo, pustijo ga nekje, kjer vedo, da ga bodo našli (in to je del njihovih fantazij), drugi pa ga poskušajo skriti. Ta tip morilca je pogosto geografsko tranziten, saj se zaveda, da različne policijske enote med sabo slabo komunicirajo in ima tako več možnosti, da ga ne ujamejo. Gre za morilca, ki je fokusiran na proces umora⁴⁵. Umor traja dalj časa, morilec uživa v zadajanju bolečin in trpinčenju žrtve. Za razliko od npr. vizionarskega tipa morilca, pa tudi za razliko od morilca, ki mu gre za potešitev poželenja, pri morilcu, ki mu gre za samo doživljanje vznemirjenja navadno ne gre za prekomeren umor ('overkill') in to nam daje slutiti, da imamo opravka z organiziranim storilcem. Morilec se običajno ne zapleta v nekrofilna dejanja. Del njegovih morilskih fantazij je tudi iskanje raznovrstnih 'orodij', ki mu služijo za mučenje žrtve, svojo zbirko bo nenehno izpopolnjeval. Prizorišče umora kaže na organiziranega posameznika, ki se ima pod kontrolo; ni kaotično, morebitno orožje morilec prinese in odnese s sabo oz. se ga znebi.

3.2.4 TIP SERIJSKEGA MORILCA, KI MU GRE ZA MOČ IN / ALI NADZOR

Tip morilca, ki mu gre za moč in / ali nadzor⁴⁶ pa si želi totalen nadzor nad žrtvijo in njeno usodo v svojih rokah⁴⁷. Morilec naj ne bi bil psihotičen. Motiv morilca, ki mu gre za moč in /

---

gradu. Do zadnje podrobnosti natančno se je spominjal opisanega dogajanja; moški lik iz romana je žensko, privezano na mizo, sadistično zlorabljal, posilil, nato pa ubil. Ko je bila mrtva, jo je zavrgel in šel iskat novo žrtev. Takšno vedenje je značilno za morilca, ki mu gre za samo doživljanje vznemirjenja, in podobno je deloval tudi Randy.

⁴³ Glej razdelek o motivih serijskega morilca.

⁴⁴ Glej del o lokaciji umora.

⁴⁵ Glej del o metodi umora.

⁴⁶ Holmes in Holmes (1998: 140-142) kot primer navajata umore Douglasa Clarka. Njegove fantazije so se vrtele okrog ene in iste teme: spolnega odnosa s človeško glavo – in res so številna trupla njegovih žrtev našli obglavljena. Glave je imel shranjene v hladilniku in jih, ko ga je popadla želja, uporabil. Žrtve je najraje ubil medtem, ko so ga oralno zadovoljevale, izjavil je, da so smrtni krči žrtve, topla kri in zvoki, ki so spremljali dogajanje, pripomogli k zelo 'seksi' ozračju in mu omogočili nepozabne orgazme.

⁴⁷ Ted Bundy je v intervjuju dejal: »Ni večjega vznemirjenja kot v rokah držati človeško usodo.« (Holmes & Holmes 1998: 44)

ali nadzor je notranji⁴⁸, vsebovan v njegovi osebnosti. Njegova žrtev ima določene karakteristike, ki sestavljajo morilčev idealni tip (žrtve), vendar je morilec ne pozna od prej. Pogosto jo najprej zasleduje in čaka na primerni trenutek. Ta tip morilca je često geografsko tranziten, in sicer zgolj zato, da bi se lažje izmaknil aretaciji⁴⁹, kar mu dolgo časa tudi uspeva, dlje kot drugim tipom serijskih morilcev. Metoda umora je preprosta in organizirana, morilec je fokusiran na proces umora⁵⁰. Morilec ima bogate in razvejane fantazije, ki jih prek umora vsaj delno zadovolji. Pri tem si pomaga z različnimi mučilnimi pripravami. Morilec, ki mu gre za moč in / ali nadzor je mojster svojega početja in z vsakim novim umorom postaja boljši. Previdno izbere kraj, kjer bo izvršil umor, prav tako pa tudi mesto, kjer se bo znebil trupla. Običajno ne gre za prekomeren umor ('overkill'), razen v primeru, da morilec že dalj časa ni moril (če je temu tako, bo prizorišče umora bolj spominjalo na delo neorganiziranega vizionarskega serijskega morilca). Na prizorišču ne pušča veliko fizičnih sledi, prav tako pogosto ni znano mesto samega umora, tako da gre tu največkrat za sekundarno prizorišče zločina, tj. mesto, kjer je morilec odvrigel truplo. Na truplu so vidni sledovi mučenja, npr. ožganine, rezi, ugriznine ipd., lahko tudi sledovi nekrofilskih dejanj.

---

⁴⁸ Glej razdelek o motivih serijskega morilca.

⁴⁹ Glej del o lokaciji umora.

⁵⁰ Glej del o metodi umora.

4. SERIJSKE MORILKE

Some women fake orgasms, but others fake whole relationships.

Sharon Stone

Avtorji knjig o serijskih morilcih običajno serijskim morilkam, če sploh, namenijo zgolj stran ali dve. Res je, da jih je mnogo manj kot moških morilcev⁵¹, res pa je tudi, da so serijski umori, ki jih storijo ženske, običajno manj krvavi kot tisti, ki jih storijo moški, in zato manj zanimivi za medije. Prav tako so ti umori pogosto povezani z materialnimi koristmi, zato bolj oprijemljivi, razumljivi v kategorijah bolj tradicionalnih zločinov in posledično tudi manj fascinantni.

Serijske morilke za razliko od morilcev običajno ubijajo sorodnike ali prijatelje. Najpogosteje je njihovo orožje strup. Znani so primeri 'črnih vdov', žensk, ki so se tako ali drugače znebile svojih soprogov in nato živele od njihovega premoženja⁵², pogoste žrtve serijskih morilk pa so tudi njihovi lastni otroci⁵³. Morjenje tujcev je značilno za 'angele smrti', morilke, ki kot medicinske sestre ubijajo svoje (vsaj tako so prepričane same) betežne bolnike⁵⁴. Ta skupina morilk navadno ne mori iz materialnih koristi, ampak z umori uveljavlja svojo moč in občutek kontrole.

---

⁵¹ V ZDA ženske izvršijo 8% serijskih umorov, zanimivo pa je, da ameriške serijske morilke predstavljajo 76% vseh serijskih morilk. (Internet 1)

⁵² Tako so l. 1985 na smrt obsodili Betty Lou Beets, ko je ubila svojega petega moža, da bi dobila njegovo zavarovalniško premijo v višini \$100 000. Kasneje so odkrili tudi truplo njenega četrtega moža, ki naj bi bil pogrešan. (Fox & Levin 1996: 27)

⁵³ Waneta Hoyt je med leti 1965 in 1971 ubila pet od svojih šestih otrok. Zadušila jih je, nato pa trdila, da so enostavno prenehali dihati – to je bilo ravno v obdobju, ko se je začelo govoriti o t.i. nenadni smrti dojenčkov in Hoytovo so na sojenju oprostili. Leta 1994 je nenadoma priznala umore in obsodili so jo na dosmrtni zapor. (Internet 1)

Pri serijskih morilkah pogosto naletimo na stanje, imenovano Munchausenov sindrom ('by proxy'). Schreier (Fox in Levin 1996: 116) razlaga, da so se posameznice s tem tipom psihiatrične motnje v otroštvu počutile zapostavljene in imajo slabo samopodobo. V odraslosti se hočeje maščevati staršem za ta občutja, vendar pa namesto staršev svoje maščevanje uperijo v zdravnike, in sicer tako, da zastrupijo ali poškodujejo svoje lastne otroke, nato pa triumfirajo ob dejstvu, da jih zdravniki ne znajo ozdraviti.

⁵⁴ Takrat triindvajsetletno Terri Rachals so leta 1986 obtožili za šest umorov. V letu 1985/86 je kot medicinska sestra na intenzivnem oddelku 'evtanazirala' starejše paciente. Sumili so, da je odgovorna za vsaj 20 umorov, porota pa jo je presenetljivo obtožila 'le' na sedemnajstletno zaporno kazen. (Internet 1)

Tiste redke morilke, ki v svojem sadizmu spominjajo na notorične moške 'kolege', največkrat delujejo v paru z moškim in pri umorih sodelujejo kot podrejeni partner – npr. zvabijo žrtve na dogovorjeno mesto, fotografirajo ali snemajo moškega partnerja, kako se izživlja nad žrtvami ipd.

Serijske morilke so večinoma 'skrite', 'tihe' morilke. Hickey (Internet 1) meni, da so uspešnejše, previdnejše, natančnejše in bolj metodične pri svojih zločinih kot serijski morilci. Statistično njihova 'kariera' traja osem let, kar je skoraj dvakrat več kot pri serijskem morilcu.

4.1 DVE TIPOLOGIJI SERIJSKIH MORILK

Holmes in Holmes (1998: 45) razlikujeta 5 tipov serijske morilke: 1) vizionarski tip morilke; 2) tip morilke, ki ji gre za udobje; 3) hedonistični tip; 4) tip morilke, ki uveljavlja svojo moč ('power seeker') in 5) tip morilke, ki sledi vodji ('disciple murderer').

Za vizionarski tip morilke je značilen resen prelom z realnostjo, običajno sliši glasove ali ima privide, ki ji zapovedujejo, naj ubija. Tip morilke, ki ji gre za udobje, ubija zaradi materialnih koristi in je prevladujoč tip serijskih morilk. Najredkeje pa serijske morilke uvrščajo v hedonistični tip morilke. Za ta tip morilke je značilno, da povezuje sadistično nasilje in seksualno gratifikacijo. Tip morilke, ki uveljavlja svojo moč, pogosto ubija ljudi, ki so od nje odvisni. Tip morilke, ki sledi vodji, pa ubija pod vplivom karizmatičnega voditelja skupine, ki ji pripada⁵⁵.

Avtorja druge tipologije sta Kelleher in Kelleher (Internet 1). Izhajata iz FBI-jeve delitve na organizirane in neorganizirane morilce in menita, da ni povsem primerna tudi za serijske morilke. Temeljna delitev, ki jo predlagata, je na dva tipa morilk: 1) tiste, ki delujejo same in 2) tiste, ki delujejo v partnerstvu z drugimi.

Za prve, ki jih nadalje razdelita v podtipa 1a) črna vdova (sistematično ubija intimne partnerje); 1b) angel smrti (ubija ljudi, ki so v njeni negi); 1c) seksualna predatorica (ima seksualne motive); 1d) maščevalka (ubija zaradi sovraštva ali ljubosumja) in 1e) profit / zločin podtip (ubija za dobiček ali pa med drugimi kriminalnimi dejanji), je značilno, da so zrele, previdne, socialno prilagodljive in močno organizirane. Običajno žrtve napadejo doma ali na delovnem mestu. Najpogosteje ubijajo s strupom ali pa žrtve zadušijo.

---

⁵⁵ Sem lahko uvrstimo npr. članice Mansonove 'družine'.

Morilke, ki delujejo v partnerstvu z drugimi, pa so običajno mlajše, agresivnejše, zlobne, včasih neorganizirane in običajno nesposobne natančnega načrtovanja. Najpogosteje ubijajo s strelnim orožjem, žrtve zabodejo ali pa jih mučijo do smrti. Te morilke se delijo na naslednje podtipe: 2a) članica tima (ubija v paru ali skupini); 2b) neprištevna morilka (spominja na vizionarski tip); 2c) nejasen tip morilke (se ne da uvrstiti v druge tipe); 2d) nerazrešeni umori (ki jih lahko pripišemo ženskam).

Avtorji pa si niti o edini res slavni serijski morilki, Aileen Wuornos, niso edini, kam bi jo pravzaprav uvrstili⁵⁶. Mi sumimo, da gre v tem primeru vendarle za hedonistično serijsko morilko oz. seksualno predatoriko.

4.2 KOMPULZIVNO NAKUPOVANJE

Hedonistična serijska morilka po Holmesu in Holmesu (1998) oz. seksualna predatorika po Kelleherju in Kelleherju (Internet 1) v luči kriminoloških teorij predstavlja neke vrste anomalijo. Morda bi bilo celo smiselno sklepati, da gre pri tem tipu serijske morilke za subjekt potrošniške družbe, ki je, nesramno rečeno, zavrnil možnost, da postane kompulzivna nakupovalka⁵⁷. Namreč, iz vsega povedanega se lahko razbere zanimiva analogija med moškimi serijskimi morilci in ženskami z motnjo kompulzivnega nakupovanja, in sicer ta, da lahko ženske ohranijo isto dinamiko, kot je predstavljena v fazah serijskega umora, ko se odpravijo v trgovino. Delno bi nam to razjasnilo tudi presenetljivo

---

⁵⁶ Nekateri (Fox in Levin 1996: 26 in 28) menijo, da je bil njen motiv pohlep, da torej ni nič drugačna od večine serijskih morilk. Če vemo, da serijske morilke, ki morijo iz finančnih vzgibov, navadno ubijajo sorodnike in druge ljudi, ki jih poznajo, ter da to počno karseda neopazno, npr. z zastrupitvijo, potem je pomislek o uvrstitvi Wuornosove med morilke, ki jim gre za udobje izključno zaradi dejstva, da je svoje žrtve tudi oropala, prenačljeno. Njen modus operandi je namreč izgledal takole: prostitutka, sicer v lezbični zvezi, je v alkoholiziranem stanju po avtocestah pobirala neznanne moške, imela z njimi spolni odnos, nato pa jih prereševala s strelji in jim pobrala, kar so imeli vrednega. Wuornosova je na sodišču povedala, da je to počela v samoobrambi. Leta 1992 so jo spoznali za krivo sedmih umorov in obsodili na smrt ter jo, ko je izčrpala vsa pravna sredstva, tudi usmrtili. Njeno zgodbo je povedal tudi Hollywood. (glej tudi Giannangelo 1996: 106 in Internet 1)

⁵⁷ Da torej postane 'ženska'. V zvezi s tem je zanimivo, da je hedonistična serijska morilka najpogosteje lezbijka (tudi npr. Aileen Wuornos) in če imamo v mislih Monique Wittig, ki pravi, da »zavrniti postati (ali ostati) heteroseksualen, vedno pomeni, zavestno ali ne, zavrniti postati moški ali ženska,« (2000: 34) smo pridobili prikladen dodaten dokaz v prid naši hipotezi.

neporocionalnost v zastopstvu spola serijskih morilcev; ženskam je v zahodni kulturi namreč mnogo bolj dostopen status 'serijske odvisnice od nakupovanja'⁵⁸.

Pri motnji kompulzivno nakupovanje, ki ji najpogosteje 'podlegajo' ženske, gre za odvisnost, ki se kaže v ponavljajočem se vedenju, ki se pojavlja v ekscesnih oblikah in ima negativne posledice. Kompulzivne nakupovalke, ki so kot rečeno v večini, so praviloma mlajše, so pripadnice vseh družbenih slojev, dohodek pa na njihovo početje vpliva samo toliko, kolikor je od njegove višine odvisno, kako dolgo lahko nakupovanje skrivajo pred drugimi.

Nakup je osrednja, najpomembnejša dejavnost v posameznicinem življenju. Nezadržna želja se pojavi dva- do trikrat tedensko in se za kratko pomiri v procesu (ne pa 'produktu') nakupovanja, ki je osrednji dogodek. Nakupovalka deluje sama, svoje početje skriva in postane nemirna, ko ji kakšna nepredvidena okoliščina prepreči, da bi šla 'v shopping'. Tik pred nakupovanjem je vznemirjena, srečna in polna pričakovanj, po vrnitvi domov pa jo preplavijo močni občutki sramu in žalosti. Psihološke okoliščine, ki jih pripisujejo kompulzivnim nakupovalkam, so: nizka samopodoba, nagnjenost k depresiji, anksioznost. (Internet 3, Tivadar 2005 / 2006)

---

⁵⁸ Tudi tega termina pa si nismo izmislili sami, pač pa Sue Eccles (2002: Internet 3).

5. TEORIJE O SERIJSKIH MORILCIH

Teorije, ki se ukvarjajo s fenomenom serijskega morilca, lahko grobo razdelimo na tri skupine: na biološke oz. fiziološke vire, na psihološke ter na sociološke vire. Pri tem so najuspešnejše in najprepričljivejše psihološke teorije, ki jim namenjamo tudi največ prostora, medtem ko biološki oz. fiziološki viri po našem mnenju večinoma 'padejo' na predmetu, sociološki pa na metodi svojega preučevanja.

5.1 BIOLOŠKI / FIZIOLOŠKI VIRI

Pri vseh 'teorijah', ki sledijo v delu o bioloških oz. fizioloških virih (in tudi v razdelku 5.2.10), gre za vzpostavljanje vzročnih odnosov med biološkim, telesnim ustrojem na eni in psihično konstitucijo ter vedenjskimi potezami na drugi strani. Gre torej za iskanje povezav, s kakršnimi je sodobna znanost opravila že vsaj z Boasom (glej Šterk 1998). Ker pa so takšni uvidi v 'zdravorazumskem' razpravljanju še zmeraj v veliki meri prisotni, najdemo pa jih tudi pri nekaterih, zlasti naravoslovnih, znanstvenih specifikacijah, jim na tem mestu puščamo dovolj prostora, da se v svoji redundantnosti razkrinkajo sami.

5.1.1 ELEKTRIČNA AKTIVNOST MOŽGANOV

Raziskave, ki povezujejo nasilno vedenje in abnormalno aktivnost možganov, so večinoma starejše od termina serijski morilec in se namesto k njemu usmerjajo k psihopatski osebnosti. Burgess, Hartman, Ressler, Douglas in McCormick (Holmes & Holmes 1998: 48) dokazujejo, da abnormalne aktivnosti možganov pri nekaterih ljudeh izginejo, ko dosežejo starost med 30 in 40 let. Poudarjajo, da nekatere spremembe v strukturi možganov potrebujejo dlje časa, da se razvijejo in tako razlagajo 'otročje' vedenje, ki naj bi bilo ena od značilnosti psihopata. Sears njihove ugotovitve aplicira na serijskega morilca:

Tudi serijski morilec lahko trpi za neko obliko razvojnega zaostanka, saj kaže znake številnih nezrelih potez psihopata: seksualno nezrelost, emocionalno impotentnost, nepredvidljive izbruhe jeze in nesposobnost obdržati medosebne odnose ... Še več, kot smo videli, je večina

serijskih morilcev stara med petindvajset in petintrideset let. Ta ugotovitev je lahko indikator razvoja morilčevih možganov po starosti petintrideset let, saj ko enkrat doseže normalno razvitost, je morilec bolje opremljen za soočanje s čustvenimi problemi na socialno sprejemljivejši način, za razliko od izražanja čustev skozi nasilna, agresivna vedenja. (Sears v Holmes & Holmes 1998: 48)

5.1.2 POŠKODBE GLAVE

Fokus fiziološke perspektive so tudi poškodbe glave. Lester (1995: 6) ugotavlja, da so abnormalne električne aktivnosti možganov, ki nakazujejo poškodbe možganov, značilne za približno 24% morilcev, medtem ko je v splošni populaciji odstotek polovičen – 12%. Norris in Birnes (Holmes & Holmes 1998: 48-49) navajata, da je eden najpogostejših elementov, ki je skupen serijskim morilcem, prav poškodba glave v otroštvu ali ob rojstvu. Trdita tudi, da praktično vsi serijski morilci kažejo znake psihomotorične epilepsije ali resnega hormonskega neravnotežja, ki izhajajo iz okvare hipotalamusa.

Namesto spremljanja električnih aktivnosti možganov pa mnogi strokovnjaki opazujejo tudi 'mehke' znake možganskih poškodb: epizode izgube zavesti, udeležba v prometnih nesrečah, pomanjkanje kisika ob rojstvu, krči, migrene ipd. (Lester: 1995: 6)

5.1.3 'KRIMINALNI GEN'

V lovu na 'kriminalni gen' se precej polemizira tudi o dodatnem Y kromosomu, ki naj bi povzročal agresivno vedenje. Lester (1995: 6, glej tudi Giannangelo 1996: 24-26) poroča, da je bilo v šestdesetih letih 20. stoletja veliko navdušenje ob odkritju povečane frekventnosti kromosomske abnormalnosti, ki so jo zaradi prisotnosti dodatnega kromosoma imenovali XYY, pri moških, ki so bili zaprti v psihiatričnih bolnišnicah za zločince, spoznane za neprištevne ('criminally insane')⁵⁹. Takšno abnormalnost ima približno 0.01% novorojenih fantkov, pri zapornikih pa je bil odstotek 2%, kar je dvestokrat pogosteje. Moški z dodatnim

---

⁵⁹ V pravnem sistemu Združenih držav je posameznik spoznan za neprištevne, če obramba dokaže, da ni sposoben razlikovati med tem, kaj je prav in kaj narobe in ne dojema posledic svojih dejanj. T.i. McNaghtenova pravila, po katerih se ugotavlja posameznikova (ne)prištevnost, v ameriškem pravnem sistemu vztrajajo že od začetka 19. stoletja več ali manj nespremenjeno in popolnoma neodvisno od medicinsko-psihiatričnih dognanj, kar pogosto rezultira v tem, da popolnoma psihotičnega morilca spoznajo za prištevne in pošljejo v zapor (če je to v dani zvezni državi le mogoče, najraje na 'death row', ga obsodijo na smrt) namesto v psihiatrično bolnišnico. (Norris 1988: 3-4)

Y kromosomom naj bi bili večje rasti, intelektualno šibkejši, pri njih je bolj kot v običajni populaciji verjetna abnormalna električna aktivnost v možganih. Nekateri menijo, da ti faktorji odločilno pripomorejo k temu, da so postali zločinci.

5.1.4 'PORPHYRIA'

Ko govorimo o morilcih, ki prakticirajo kanibalizem ali pijejo kri svojih žrtev, pa moramo omeniti še genetsko bolezen 'porphyria', ki jo je leta 1985 opisal David Dolphin (Martingale 1993: 23-24 in 67-74). Bolezen se pojavi pri enem od 200 000 ljudi in rezultira v pomanjkanju 'heme', rdečega pigmenta v krvi, ki ga sicer proizvajajo ledvice in pomaga prenašati hemoglobin. Opis bolezenskih znakov pa se bere kot scenarij za grozljivko: žrtve so izjemno fotosenzitivne in jih lahko izmaliči sončna svetloba, lahko tudi nenadoma zblaznijo. Ob stiku s sončno svetlobo se jim zgornja ustnica zmanjša in začne jim pokati koža, kar povzroči krvavitev, zobje postanejo bolj izraziti. Bolnik lahko hlepi po krvi. Zdravilo je injekcija 'heme', pomaga pa tudi pitje krvi⁶⁰. V luči legend o vampirjih pa je poleg vsega naštetega zanimivo tudi dejstvo, da česen, ljudsko orožje proti vampirju, dejansko pripomore k uničevanju 'heme' v krvi in lahko poveča intenzivnost napada 'porphyrie'.

5.2 PSIHOLOŠKI VIRI

Stephen J. Giannangelo (1996: 7-19) je v svoji knjigi 'The Psychopathology of Serial Murder' zbral številne klinične diagnoze, ki jih različni avtorji omenjajo v zvezi s serijskimi morilci. Njihove opise Giannangelo zvečine povzema po 3. in 4. izdaji Diagnostic and Statistical

---

⁶⁰ Navedimo primer serijskega morilca Richarda Trentona Chase-a, ki je, psihotičen, kot je bil, pitje krvi pojasnil z dokaj 'terapevtskim' razlogom. Bil je namreč prepričan, da umira, da je edino zdravilo zanj kri in da je čisto zares ubijal iz samoobrambe: »Moral sem to početi. Moja kri je zastrupljena in potrebujem novo. Naveličal sem se loviti in ubijati živali, da sem lahko prišel do krvi. Tedne sem razmišljal o tem, nato pa sem se odločil, da bom začel ubijati ljudi in piti njihovo kri.« (Martingale 1993: 72) Da je prišel do krvi, je ubil 6 ljudi, pred tem pa oblegal zdravnike z vedno novimi idejami, kaj da je z njim narobe, ti pa so vsakič ugotavljali, da mu fizično nič ne manjka, in mu diagnosticirali paranoidno shizofrenijo. Chase je bil pred umori psihiatrično hospitaliziran in med uslužbenci ter ostalimi bolniki poznan kot 'Drakula', saj je ubijal ptiče in pil njihovo kri. (ibid.: 71-72, glej tudi Giannangelo 1996: 104)

Manual of Mental Disorders (v nadaljevanju DSM-III in DSM-IV) Ameriškega psihiatričnega združenja. Njegov pregleden sprehod po psihiatričnih diagnozah, aplikativnih na serijskega morilca, povzemamo tudi mi, ob vsakem razdelku pa mu dodajamo še druge vpogleda iz citirane literature.

5.2.1 ANTISOCIALNA OSEBNOST ('SOCIOPAT')

Značilen je vztrajen vzorec neupoštevanja in kršenja pravic drugih, ki se pojavlja od petnajstega leta starosti in se kaže v vsaj treh med naslednjimi potezami: 1) neuspešnost pri prilagoditvi družbenim normam in spoštovanju zakonov, 2) nagnjenost k prevaram, kar se kaže v ponavljajočem se laganju, uporabi lažnih imen, prevarantskem vedenju do drugih zaradi dobička ali lastnega veselja, 3) impulzivnost ali nesposobnost vnaprejšnjega planiranja, 4) vzkipljivost in agresivnost, 5) nepremišljen, ignorantski odnos do lastne varnosti in do varnosti drugih, 6) neodgovornost, ki se kaže v nesposobnosti obdržati delo ali izpolnjevati finančne obveznosti, 7) pomanjkanje obžalovanja, kar se kaže v indiferentnosti ali v poskusu racionalizacije, če poškoduje koga, grdo ravna s kom ali krade.

Posameznik ima vsaj 18 let, a obstajajo dokazi, da se je vedenjska motnja začela že pred starostjo 15 let. Takšno vedenje se ne pojavlja ekskluzivno med njegovimi shizofrenimi ali maničnimi epizodami.

Glavne skupne točke serijskega morilca in sociopata so neuspešnost v prilagajanju družbenim normam in spoštovanju zakonov, impulzivnost, agresivnost, laganje, manipulativnost in, najpomembneje, pomanjkanje obžalovanja in empatije. (Giannangelo 1996: 7-9) Serijski morilec je pogosto označen za sociopata, za nekoga, ki ni nor, pač pa je zloben ('bad, not mad!'). Gre za motnjo značaja in ne uma. Sociopat nima nikakršne vesti, ne pozna obžalovanja in empatije, briga se izključno za svoje potrebe, druge ljudi pa samo izkorišča. (Fox in Levin 1996: 49)

5.2.2 PSIHO PATSKA OSEBNOST

Psihologija in psihiatrija svoje razlage nasilne osebnosti še vedno pogosto naslanjata na psihopatsko osebnost. Opozoriti je potrebno, da termina sociopat in psihopat nista zamenljiva, čeprav se ju pogosto uporablja kot sopomenki. Pri psihopatski osebnosti gre za resnejšo motnjo v smislu simptomov in zdravljenja. Psihopat je bolj in pogosteje nasilen kot posameznik z antisocialno osebnostjo. Na splošno je psihopatska motnja osebnosti označena kot 'neozdravljiva'. Tak posameznik se zdi predisponiran za plenilsko ('predatory') nasilje, gre za osebnost 'klasičnega' serijskega morilca. (Giannangelo 1996: 9-10)

Cleckley (Holmes & Holmes 1998: 49-50) v delu 'The Mask of Sanity' našteva naslednje vedenjske poteze, tipične za psihopata: inteligentnost, racionalnost, umirjenost, nezanesljivost, neiskrenost, nepoznavanje sramu ali obžalovanja, slaba presoja, nezmožnost ljubezni in čustvovanja, pomanjkanje avtorefleksije, indiferentnost do zaupanja ali prijaznosti drugih, preobčutljivost na alkohol, samomorilske tendence, emocionalno distancirano spolno življenje, pomanjkanje dolgoročnih ciljev, nemotivirana antisocialna vedenja. Hickley pa zapiše: »Na psihopate se običajno gleda kot na agresivne, neobčutljive, karizmatične, neodgovorne, inteligentne, nevarne, hedonistične, narcistične in antisocialne posameznike. To so ljudje, ki lahko mojstrsko razlagajo tuje probleme in jih rešujejo, vendar pa imajo zelo malo ali nič vpogleda v svoja lastna življenja in načine, ki bi odpravili njihove lastne probleme.« (Hickley v Holmes & Holmes 1998: 50) Meloy (Giannangelo 1996: 9) meni, da je za psihopatsko osebnost značilen agresiven narcizem in dolgotrajno kronično antisocialno vedenje. Osebne zgodovine psihopatov kažejo profil zlorabljenih, prizadetih posameznikov, ki popačujejo svoj objektivi svet v nenehnem poskušanju, da bi si izgradili svojo lastno krhko samopodobo.

Poteze, značilne za psihopata, so ena za drugo tudi lastnosti serijskega morilca: 1) prepričljivost in očarljivost v bežnih stikih; 2) grandioznost; 3) konstantna potreba po stimulaciji; 4) patološko laganje; 5) zavajajoče in manipulativno vedenje; 6) pomanjkanje obžalovanja ali krivde; 7) nezmožnost globljega čustvovanja; 8) pomanjkanje empatije; 9) parazitski življenjski slog; 10) slab nadzor nad vedenjem; 11) promiskuitetnost; 12) zgodnji problemi z obnašanjem; 13) pomanjkanje realističnih dolgoročnih ciljev; 14) impulzivnost;

15) neodgovornost; 16) nesposobnost sprejemati odgovornost za lastna dejanja; 17) številna kratkotrajna razmerja; 18) mladostniško prestopništvo; 19) kršitev pogojnega izpusta; 20) iznajdljivost v zločinskih dejanjih.

Psihopatovo nasilje je zaznamovano s plenilskimi ('predatory') tendencami in je zvečine naravnano na tujce. Nasilje je načrtovano, namensko in brez emocij. Slednja značilnost razkriva odmaknjeno, neustrašno, morda celo disociativno stanje. Psihopat hoče kontrolirati, dominirati, kaže inklinacije k sadizmu, spolni partnerji so zreducirani na objekte. V vseh naštetih potezah se opis psihopatske osebnosti prekriva z opisi serijskega morilca. (Giannangelo 1996: 9-10)

5.2.3 MEJNA MOTNJA OSEBNOSTI

Liebert skupaj z Rappaportom (Lester 1995: 61) pri serijskih morilcih ugotavlja tudi frekventnost simptomov, značilnih za mejno motnjo osebnosti. Zanj so značilni problemi pri vzpostavljanju trdne identitete, nezaupanje, problemi pri kontroliranju jeze in drugih čustev in impulzivno ter avtodestruktivno vedenje. (ibid., glej tudi Fox & Levin 1996: 51) Gre za stanje, primerljivo z antisocialno osebnostjo, ki vključuje: vztrajen vzorec nestabilnosti v medosebnih odnosih, samopodobi, čustvovanju in izrazito impulzivnost. Takšen vzorec lahko opazimo v zgodnji odraslosti in je prisoten v različnih kontekstih, po DSM-IV moramo pri posamezniku najti vsaj 5 izmed naslednjih lastnosti: 1) mrzlični trud izogniti se resnični ali zgolj umišljeni možnosti zapustitve; 2) vzorec nestabilnih in intenzivnih medosebnih odnosov, ki so zaznamovani z ekstremnimi nihanji od idealiziranja do razvrednotenja; 3) motnje identitete; znatna in trajna, nestabilna samopodoba; 4) impulzivnost na področjih, ki posameznika potencialno ogrožajo; 5) ponavljajoče se samomorilsko vedenje ali dejanja samopoškodovanja; 6) čustvena nestabilnost, ki izhaja iz oscilacij v razpoloženju; 7) kroničen občuek praznine; 8) neupravičena, intenzivna jeza ali problemi z nadzorovanjem jeze; 9) prehodne, s stresom povezane paranoidne ideje ali hudi disociativni simptomi. (Giannangelo 1996: 10-11)

Stanje vključuje pomanjkljiv smisel identitete in ekstremno nestabilnost. Pacient svet vidi kot ves dober ('all good') ali ves slab ('all bad'). Večinoma mejno motnjo osebnosti diagnosticirajo ženskam in zagotovo bi v njej lahko prepoznali velik odstotek t.i. angelov smrti, serijskih morilk, ki s svojim početjem bodisi popravljajo svetovne krivice bodisi se maščujejo svetu zanje⁶¹.

Kavzalni faktorji pri mejni motnji osebnosti vključujejo zgodovino (pogosto incestuozne) spolne zlorabe, vsesplošno slabo počutje, kot tudi abnormalno tesnobo, nezadovoljstvo ali fizično neudobje, kar običajno povezujejo s problemom limbičnega sistema.

Po Meloyu (ibid.: 11) tako antisocialna kot mejna motnja osebnosti predstavljata ekstremno deviacijo od 'normalnega' procesa čustvenega navezovanja, ki vodi v sprostitvev nasilnega vedenja. Posameznik z mejno motnjo osebnosti je patološko navezan ('attached'), na drugi strani pa je posameznik z antisocialno motnjo, ki je patološko odmaknjen ('detached').

5.2.4 DISOCIATIVNA STANJA

Disociacija je mentalna 'ločenost' od fizičnega prostora posameznika. Po Eggerju (ibid.: 12) gre za pomanjkanje integracije misli, čustev in izkušenj v tok zavesti. Bliss (ibid.) motnjo označuje za obliko spontane samohipnoze. Pri fenomenu disociativnih stanj gre bodisi za reakcijo posameznika na travmatično izkušnjo bodisi za predstopnjo amnezije, multiple osebnosti in posttravmatskega stresnega sindroma. Pogosta značilnost posameznikov, ki trpijo za disociativnimi stanji, je resna travma v otroštvu. Mnogi izkazujejo nadpovprečno inteligenco. (ibid.: 12-13)

Vetter (Lester 1995: 61-62) poudarja pomen disociativnih stanj pri serijskih morilcih in pripominja, da je včasih prisotna celo amnezija⁶². Prav tako Carlisle (Holmes & Holmes

---

⁶¹ Mejno motnjo osebnosti je zaporniški psihiater pripisal tudi najbolj slavni serijski morilki, Aileen Wuornos, med serijskimi morilci pa sta to diagnozo dobila homoseksualca John Wayne Gacy in Jeffrey Dahmer.

⁶² Npr. pri Kennethu Bianchiju, enemu od Daviteljev s Hillsida.

1998: 52) na podlagi intervjujev s številnimi serijskimi morilci ugotavlja, da obstaja disociativni vzorec, ki se razteza od sanjarjenja pa vse do popolne amnezije⁶³.

5.2.5 RAZCEP JAZA⁶⁴

Carlisle (Holmes & Holmes 1998: 52) ugotavlja tudi, da pri serijskem morilcu pogosto obstaja razcepljeni Jaz ('divided self'), ko je del osebnosti ločen od posameznikove zavesti. Po Liftonu gre za »razcep Jaza v dve funkcionalni celoti, pri čemer vsak del deluje kot cel Jaz.« (Lifton v Giannangelo 1996: 13) Tako se posameznik lahko zavaruje pred razpadom osebnosti, medtem ko ubija.

5.2.6 NARCISTIČNA MOTNJA OSEBNOSTI

Pri narcistični motnji osebnosti imamo opravka z grandioznim jazom, kombiniranim z občasnimi občutji inferiornosti. Taki ljudje so zahtevni do drugih in jih izkoriščajo, sami pa dajejo malo in kažejo le malo empatije. (Lester 1995: 61)

DSM-IV narcistični osebnosti pripisuje vztrajen vzorec grandioznosti (v fantazijah in vedenju) s potrebo po občudovanju. Vzorec opazamo od zgodnje odraslosti naprej in ga lahko diagnosticiramo, če je prisotnih vsaj pet od naslednjih značilnosti: 1) grandiozen občutek lastne pomembnosti; 2) preokupacija s fantazijami o neomejenem uspehu, moči, odličnosti, lepoti ali idealni ljubezni; 3) prepričanje posameznika, da je 'poseben', unikaten, razumejo ga lahko samo podobno posebni ljudje; 4) terja neizmerno občudovanje; 5) ima občutek poklicanosti; 6) izkorišča druge osebe; 7) pomanjkanje empatije; 8) zavidanje drugim ali prepričanje, da so drugi zavistni njemu; 9) arogantno, oholo obnašanje in naravnost. (Giannangelo 1996: 14-15)

---

⁶³ Ki je tudi ena temeljnih značilnosti diagnoze multiple osebnosti, katere predstopnja so praviloma disociativne motnje. (Giannangelo 1996: 12)

⁶⁴ Freudov koncept se v angleščino prevaja kot 'splitting', tu pa gre za 'doubling', koncept, ki ga je razvil Lifton v knjigi The Nazi Doctors. (Giannangelo 1996: 13-14) In kot da terminološka zmeda še ni dovoljšnja, gre več ali manj za eno in isto stvar.

Večina omenjenih potez je značilna tudi za serijske morilce in Liebert (Lester 1995: 61) meni, da je pri njih narcistična motnja osebnosti pogosta.

5.2.7 OBSESIVNO-KOMPULZIVNA MOTNJA

Motnja se lahko manifestira bodisi v obsesijah ali v prisilah. Prve so definirane kot ponavljajoče se in trajne predstave, misli, impulzi ali podobe, ki so vsaj na začetku dojete kot vsiljive in nesmiselne. Ne gre zgolj za prekomerno zaskrbljenost v zvezi s problemi vsakdanjega življenja. Posameznik skuša te misli ignorirati ali zatreti ali pa jih nevtralizirati z drugačnimi mislimi ali dejanji. Dojema jih kot produkt svojega uma.

Prisile pa so ponavljajoča, osmišljena in namenska vedenja v odgovor obsesiji. Namen obnašanja je nevtraliziranje ali preprečitev neudobja ali kakšnega neželjenega dogodka ('dreaded event') oz. situacije, vendar pa aktivnosti niso realistično povezane s tem, kar naj bi nevtralizirale. Posameznik se zaveda, da v vedenju pretirava ali da je le-to nerazumno.

Posamezniki, ki imajo obsesivno-kompulzivno motnjo, imajo pogosto probleme z izražanjem agresivnih čustev, zato jih zadržijo zase, kar vodi v implozijo čustev, ki lahko povzroči veliko psihološko škodo. Taki posamezniki so običajno moškega spola in pogosto za obsesivno-kompulzivno motnjo trpijo tudi njihovi starši.

Tudi ta motnja je očitna pri številnih serijskih morilcih⁶⁵. Še posebej zanimiv je sam proces izvajanja prisilnih dejanj: najprej gre za krog neudobja in anksioznosti, ki mu sledi dejanje, ki sprosti napetosti, sledi pa obdobje krivde in / ali podoživljanje dejanja. Krog serijskega morilca (potreba, dejanje, obdobje pomiritve) je kot zrcalna podoba pravkar povedanega. (Giannangelo 1996: 15-16)

---

⁶⁵ Obsesivni rituali Davida Berkowitza, prisilne navade Roberta Berdelle, groza pred 'dreaded event' – potencialno ostati sam – Jeffa Dahmerja itd. (Giannangelo 1996: 16)

5.2.8 POSTTRAVMATSKI STRESNI SINDROM

V DSM-III je zapisano, in v tej izdaji je motnja prvič omenjena, da je oseba, ki trpi za posttravmatskim stresnim sindromom, izkusila dogodek, ki je izven razpona običajnih človeških izkušenj in ki bi pretresel skoraj vsakega posameznika. DSM-IV nadaljuje, da se značilni simptomi formirajo po izpostavljenosti ekstremni travmi, da ima oseba znatno zmanjšano sposobnost občutenja, še zlasti, kar se tiče čustev, asociiranih z intimnostjo, ter da kmalu po dogodku kaže zmanjšano občutljivost na zunanji svet (psihična otopelost, emocionalna anestezija). (Giannangelo 16-17)

Ena najpogostejših skupnih izkušenj različnih serijskih morilcev je zloraba v otroštvu, najsi bo emocionalna, fizična, spolna ali pa vse hkrati. To je dovolj stresen dogodek, da lahko povzroči omenjene simptome. Žrtve posttravmatskega stresnega sindroma pogosto izkusijo ponavljajoče in vsiljivo, prežemajoče nelagodje, prav tako pa tudi sanje, iluzije, halucinacije in disociativne epizode. Kot tudi serijski morilci se posamezniki, ki trpijo za posttravmatsko stresno motnjo, počutijo odmaknjeno in odtujeno od drugih, niso sposobni ljubečih čustev, so vzdražljivi, pogosti so izbruhi besa, imajo težave pri koncentraciji. (ibid.)

5.2.9 DIAGNOZA: SERIJSKI MORILEC

Stone (Lester 1995: 62) je mnenja, da gre pri serijskem morilcu pogosto za kombinacijo antisocialne in narcistične motnje osebnosti in zanjo predlaga ime maligni narcizem. Tudi Giannangelo (1996: 19) se strinja, da za serijskega morilca, dasiravno kaže številne znake različnih motenj, ne obstaja nobena zadostna diagnostična kategorija. Nalepke antisocialna, mejna ali narcistična motnja osebnosti, psihopatska osebnost ipd. so lahko ustrezne, opazimo lahko fenomene, kot so disociacija, razcepljeni Jaz, posttravmatski stresni sindrom, obsesivno-kompulzivne motnje ipd., vendar to ni dovolj. Tako Apsche (Giannangelo 1996:19) zaključí, da je patologija serijskega morilca ločena diagnostična kategorija, ki stoji sama zase in vključuje sledi vseh naštetih motenj in patologij, možne nevrološke aspekte, dejavnike okolja, seksualne dejavnike, fantazije itd., in, najpomembnejše, izgubo občutka sebstva in intimnosti, neadekvatnost identitete, občutek nemoči in izgubo kontrole. Motnja

osebnosti, ki se ji reče serijski morilec, pa se manifestira v ultimativnem dejanju kontrole – v ponavljajočem se umoru. (ibid.)

5.2.9.1 K ETIOLOGIJI SERIJSKEGA MORILCA

Takšne in drugačne zlorabe v otroštvu, ki jih je doživela večina serijskih morilcev, so že pregovorne in od primera do primera dobro dokumentirane⁶⁶. Palmer (Lester 1995: 7) ugotavlja, da so morilci v primerjavi z ostalo populacijo v otroštvu in adolescenci doživeli dvakrat več travm (komplikacije ob rojstvu, resne operacije ali bolezni, težke nesreče, fizična ali spolna zloraba, stroga disciplina doma, brezbrizne matere itd.), bolj pogosto so v otroštvu močili posteljo in imeli probleme v šoli. Giannangelo (1996: 27) razlaga, da taki otroci ne morejo razviti 'zdravega' občutka lastnega in razumevanja intimnosti ali občutkov osebnega spoštovanja. Že v otroštvu začnejo razvijati obsesivni in popačeni pogled na lastno identiteto, prav tako pa zmeraj večjo potrebo po kontroli (ki je kot otroci niso imeli). V rezultatih FBI-jeve študije seksualno motiviranih morilcev (Ressler in Shachtman 1992: 82-103, glej tudi Lester 1995: 50-52, Giannangelo 1996: 28) je očitno, da družine teh morilcev niso funkcionirale na način, ki bi otrokom omogočil odrasti in se navezovati ter ceniti druge pripadnike družbe.

5.2.9.2 REZULTATI ŠTUDIJE FBI

Omenjeno študijo 36 morilcev je pod okriljem FBI in v sodelovanju z mnogimi akademiki sredi osemdesetih objavil Robert K. Ressler. Šlo je za analizo skupine 25 serijskih in 11 enkratnih ali dvakratnih morilcev. Vsi so bili moški, v večini so bili belci in večinoma so bili prvi sinovi svojih staršev.

---

⁶⁶ Albert DeSalvo je moral gledati, kako oče pretepa mater, zbežal v okoliš, kjer so se zbirali zapuščeni otroci in tam videl, kako so ubili pijanega brezdomca, se spet vrnil domov, nato pa ga je oče skupaj s sestro prodal kot sužnja (Giannangelo 1996: 26-27, glej tudi Leyton 1986). Henry Lee Lucasa so do starosti sedmih let vzgajali kot deklico in ob tem pretepali, jesti je moral s tal. (Giannangelo 1996: 27) John Wayne Gacy je bil žrtev nenehnega zasmehovanja in pretepanja, ker je njegov oče sumil, da je homoseksualec. (ibid.)

Večina je izgledala povprečno, le nekaj jih je imelo očitne fizične defekte in večina je bila tudi povprečno inteligentnih (7 jih je imelo IQ pod 90, 11 pa nad 120). Kljub njihovi povprečni inteligenci se posamezniki v šoli, službi, vojski in intimnih zvezah niso dobro izkazali. Večina je sebe videla kot polomije in imela nizko samozavest, videli so se kot samotarji, neobčutljivi za potrebe drugih. Svet se jim je zdel nepošten, zato so hoteli biti močni in imeti stvari pod kontrolo.

Večina se je rodila v dvostarševsko družino in revščina ni bila pogosta. Družine večine morilcev so bile navzven povprečne, a so bile vseeno na nek način disfunkcionalne; kar polovica družin je imela še druge člane s kriminalno zgodovino in več kot polovica družin je imela zgodovino psihiatričnih problemov. Več kot dve tretjini družin je imelo kakega člana s problemi z alkoholom, tretjina družin je imela člana, ki je imel probleme z drogami. Čisto vsi morilci so bili v otroštvu žrtve emocionalnega nasilja, trinajst morilcev je bilo fizično zlorabljenih in dvanajst spolno.

Skoraj polovica morilcev je v otroštvu izkusila geografsko relokacijo, kar 17% pa se jih je pogosto selilo. Več kot polovica očetov morilcev je zapustila družino, preden je bil sin star 12 let. Skoraj polovica morilcev pred 18 letom vsaj nekaj časa ni živela doma, živeli so npr. pri rejniški družini ali v instituciji. Dve tretjini morilcev sta imeli psihiatrične probleme. Večina mater morilcev je bila dominantni starš v otroštvu in polovica morilcev je imela z njo hladen odnos, dve tretjini pa z očetom. Matere desetih morilcev so imele resne psihiatrične težave.

Veliko morilcev je v otroštvu izkazovalo krutost do živali in drugih otrok, pogosti so bili pobegi od doma, napadi na učitelje in požigi. Njihova adolescenca je bila prežeta s sanjarjenji, kompulzivno masturbacijo, laganjem, močenjem postelje in nočnimi morami.

Pol morilcev je začelo fantazirati o posilstvu med dvanajstim in štirinajstim letom starosti, odrasli pa so v seksualno disfunkcionalne posameznike, nesposobne obdržati zrel, konsenzualen intimni odnos. Skoraj polovica jih je priznala, da še nikoli niso imeli konsenzualnega spolnega odnosa z drugo osebo.

Ko so odraščali, je pri vseh morilcih vedno pomembnejša postajala vloga večinoma fetišističnih, nasilnih in sadističnih fantazij, ki so jih kasneje motivirale za umore. Skozi

fantazije so depersonalizirali drugo osebo, žrtev so naredili za objekt⁶⁷. Na začetku so se njihove fantazije koncentrirale na umor sam, po prvem umoru pa na izpopolnjevanje posameznih faz umora, tako so nadaljnji umori postajali bolj organizirani.

5.2.9.3 PREMEŠČENI MATRICID

Sears (Holmes & Holmes 1998: 53) meni, da ima vlogo v etiologiji serijskega morilca tudi sovraštvo, ki se razvije podobno kot frustracije in obstaja v odnosih s pomembnimi Drugimi v posameznikovem življenju. Velik vpliv na razvoj nasilnega vedenja pripisuje vsakovrstni zlorabi v morilčevem otroštvu, storjeni s strani ženske, zlasti matere⁶⁸. Ideja, da serijski morilec do neke osebe, običajno ženske in pogosto matere, čuti močno sovraštvo, ki ga nato izživi nad drugo osebo, se v psihologiji imenuje premeščena agresija ('displaced aggression').⁶⁹

Revitch in Schlesinger (Giannangelo 1996: 28) ugotavljata, da gre pri seksualno motiviranem umoru žensk običajno za neko »nezdravo emocionalno vpletenost z materjo« (ibid.). Menita, da to rezultira v premestitvi naklonjenosti do matere na druge ženske, kar kulminira v premeščenem matricidu. Ob tem dodajmo, da Carlisle, pa tudi Holmes in DeBurger (Holmes & Holmes 1998: 54) trdijo, da izvirnega objekta sovraštva morilec ne ubije, ker je od njega na nek način odvisen. Situacija postane frustrirajoča, reši pa jo tako, da 'seže' po tretji osebi, vendar je taka pomiritev le začasna, zato se vzorec ponavlja – zmeraj pogosteje in zmeraj bolj intenzivno.

Tudi Renata Salecl (1993: 116-120) potegne vzporednico med serijskim umorom in umorom matere, in sicer na primeru filma Henry: Portrait of a Serial Killer⁷⁰, posnetega v navezavi na

---

⁶⁷ Jeffrey Dahmer se je tega zavedal: »Zmeraj sem se trudil, da se ne bi preveč zblizal z njimi. Napravil sem jih za nepremične objekte, jih depersonaliziral.« (Ressler & Shachtman 1997: 139)

⁶⁸ Tako je Ed Kemper priznal, da je sovražil svojo mater in jo je ubil zato, da je lahko prenehal ubijati študentke, dejal je tudi, da se je med umori zavedal, da je mati tista, ki jo ves čas poskuša ubiti (Holmes & Holmes 1998: 54; glej tudi Giannangelo 1996)

⁶⁹ Ted Bundy je npr. ubijal ženske, ki so ga spominjale na bivšo zaročenko – temnolaske s prečko po sredini. (Leyton 1986)

⁷⁰ Kratek povzetek vsebine: Henry in Ottis živita skupaj in medtem, ko slednji zvečer popiva, Henry ubija neznane ženske, ki jih izbira naključno. Nato se pojavi Ottisova sestra, ki se zbliža s Henryem. Ta jo brani pred Ottisovimi izpadi, vendar pa se kljub očitni naklonjenosti do nje drži ob strani. Dekle nekoč izve, da je Henry ubil svojo mater, toda zadošča ji njegova razlaga, da je bila njegova mati prostitutka, ki je zavrгла njegovega očeta, Henry pa je moral v otroštvu gledati, kako mati spolno občuje z različnimi moškimi. Ves ta čas so Henryevi večerni umori njegova privatna stvar, skrivnost, vendar pa se nekega večera skupaj z Ottisom zaplete z dvema prostitutkama in svojo partnerico ubije. Ottis to opazi in še sam ubije drugo prostitutko. Takrat se med

resnično zgodbo Henrya Lee Lucasa in Ottisa Toola. V luči psihoanalitske teorije je serijski umor poskus rešitve odnosa z materjo in Saleclova trdi, da gre pri filmski zgodbi za nerazrešen Ojdipov kompleks.

Henry ni vzel nase prepovedi incesta. Imamo perverzno mater in odsotnega očeta – situacijo, v kateri nihče ne predstavlja Imena očeta, ki bi otroka podredil simbolnemu Zakonu. Zaradi odsotnosti Imena očeta je Henry ostal zavezan oblasti preojdipskega materinskega nadjaza, ki ni podvržen Zakonu. Umor matere je zato poskus rešiti se materinskega nadjaza. Lahko rečemo, da je tudi ta umor zahteva po Zakonu, zahteva po vzpostavitvi instance Imena očeta, ki bo subjekt vpeljala v kastracijo. (Salecl 1993: 118-119)

Saleclova razlaga, da Henry to zahtevo skozi umore nenehno ponavlja. Ker ni podvržen prepovedi incesta, ne vidi razlike med materjo in žensko, zanj je vsak seksualni akt incest in to se vidi tudi iz dejstva, da nikoli ni občeval z žensko. Umor je edini način, da vzpostavi distanco do Užitka, ki je zaradi neprisotnosti prepovedi incesta preveč dosegljiv. Umor je »zahteva po zakonu ... iskanje očeta, ki bi mu preprečeval dostop do matere.«⁷¹ (ibid.: 119) »Čeprav je serijski morilec ... zainteresiran za obstoj zakona, pa je dejansko brezbrizen do družbenega zakona. To pa zato, ker serijski morilec preko svojega dejanja sam postane zakon. Serijski morilec je dejanski 'outlaw': zunaj zakona je prav kolikor naredi zakon po svoji podobi.« (ibid. 120)

5.2.9.4 SEKSUALNA KOMPONENTA

Za serijskega morilca je značilna disfunkcionalna spolna usmerjenost, ki kot most stoji med mentalnimi in fizičnimi procesi v psihopatologiji serijskega umora. (Giannangelo 1996: 28)

---

prijateljema začne perverzno razmerje, ko Ottis začne ubijati ženske, Henry pa to snema z videokamero. Ottis vedno znova želi posiliti svoje žrtve, vendar mu Henry to zmeraj prepreči. V nekem trenutku Ottis poskuša posiliti svojo sestro in Henry ga pred njenimi očmi ubije. Skupaj pobegneta, prenočita v nekem motelu, naslednje jutro pa Henry pot nadaljuje sam. Ob cesti odloži kovček, iz katerega priteče kri. (Salecl 1993: 118)

⁷¹ Za razliko od povedanega pa gre po tej logiki pri množičnem umoru za umor očeta. Morda to še najbolje ubesedi kanadski množični morilec Denis Lortie, ki je l. 1984 vdrl v parlament z namenom, da ubije vlado: »Vlada Quebeca je imela obraz mojega očeta.« (Salecl 1993: 111) Ali kot pravi Saleclova: »Množični morilec ubija zato, da bi izzval zakon, da reagira, da 'pokaže svoj obraz', tako da morilca ujame in ga kaznuje.« (ibid. 120)

Abrahamson (ibid.) trdi, da je v vsem, čemur pravimo nesmiselno ali brezciljno nasilje, močna seksualna komponenta.

Na prizorišču zločina ni zmeraj na prvi pogled očitno, da je šlo za seksualno motivirano dejanje, prav tako npr. odsotnost znakov posilstva (kar pri serijskih morilcih sicer ni tako pogosto) nikakor ne izključuje seksualnih vzgibov morilca⁷². Seksualna nota je vsebovana v dejanju samem, v procesu izbire, sledenju žrtve, ravnanju z njo, v njenih krikih in strahu, v morilčevem občutku moči in kontrole, v preliti krvi, v umoru, v ravnanju s truplom, v kanibalizmu. Kulminacija užitka je lahko povzročanje bolečin, smrt žrtve, njeno raztelešenje, zaužitje dela njenega telesa ...

Homoseksualni serijski morilec navadno ubija moške. Pri njem gre po Giannangelu za kombinacijo razkrojenosti Jaza in seksualnih vzgibov. To je pogosto morilec, ki je besen nase, ki sovraži svojo spolno usmerjenost in v svojih žrtvah vidi lastnosti, ki ga najbolj odbijajo pri sebi. (ibid.: 30)

5.2.9.5 FANTAZIJE

Večino serijskih morilcev ženejo nasilne seksualne fantazije, ki jih prežemajo že od rane mladosti. Pogosto so tako intenzivne, da se zabriše meja med realnim in fantazijskim svetom. Fantazija je varno okolje, kamor se morilec umakne med morebitnim disociativnim stanjem. (Giannangelo 1996: 31) Holmes in Holmes (1998: 51) ugotavljata, da fantazije morilcu definirajo raison d'être, ritual, motiv in pričakovano korist umora, izbiro žrtve in ugodje, hkrati pa njegovo žrtev naredijo za objekt. Pri razmahu fantazij olje na ogenj pogosto doliva nasilna pornografija in strokovne detektivske revije⁷³. Frustracija sprva neuresničene fantazije zahteva njeno uresničitev, z uresničitvijo pa se frustracija ne odpravi, pač pa

---

⁷² Tako bi npr. psihološki profil morilca, ki je žrtev stokrat zabodel, ni pa je posilil, gotovo vseboval namig, da so vbodne rane nadomestilo za penetracijo, da je morilec morda impotenten in zato besen, kar se kaže v prekomernem umoru.

⁷³ Ne gre pa seveda zanemariti 'navdiha', ki ga mnogi serijski morilci dobivajo ob branju Biblije ali pa celo pri gledanju fotografij skrčenih človeških obraznih mask, ki jih je Margaret Mead posnela na svojih terenskih odpravah na Tihomorskih otokih. (Woods 1995)

nadaljuje, saj je fantazija zmeraj boljša od resničnosti. Tako posameznik nikoli ne neha ubijati.

5.2.9.6 PROBLEM KONTROLE

T.i. MacDonaldova triada (Giannangelo 1996: 108, 36-39) skozi tri tipe obnašanja, ki se iz otroštva podaljšujejo v mladostništvo (močenje postelje, mučenje živali, podtikanje požarov) poskuša identificirati antisocialno ali patološko osebnost. Serijski morilec se s problemom kontrole sooča že od otroštva: težko ignorira dejstvo, da gre pri vseh treh komponentah omenjene triade (ki je značilna za velik del serijskih morilcev) prav za problem kontrole, značilen za kasnejšo antisocialno osebnost, psihopata, mejno in narcistično osebnost – vsi hrepenijo po kontroli, pa naj bo vzrok v poskusu ojačanja samopodobe ali demonstraciji preostalim, kako šibki so.

Morilci kontrolo razumejo kot substitut za intimnost, potreba po kontroli pa je pomemben element tudi pri nekrofilskih dejanjih, ko je žrtev popolnoma 'pasivna' in brezpogojno 'sprejema', kar se ji dogaja.⁷⁴

5.2.10 DODATEK K POGlavJU PSIHOLOŠKI VIRI

Vredne omembe pa so tudi nekatere razlage psihologa Joela Norrisa (1988), ki v marsičem prekašajo samega Lombrosa. Na primer: umor, ki se zgodi hitro in brez posebnih ceremonij, pripisuje mladeniču, bolj kompliciran, dolgotrajnejši, 'izkušenejši' umor pa starejšemu morilcu. Umor primerja s spolnim odnosom, ko neizkušen moški ejakulira takoj, izkušenejši pa lahko 'vzdrži' dlje, saj »ve, kaj počne in je to že mnogokrat počel.« (ibid. 88) Obnašanje

---

⁷⁴ V zvezi z nekrofilskimi praksami Jeffa Dahmerja Ashok Bedi (Bedi v Giannangelo 1996: 38) pravi: »Njegova osebnostna motnja, odvisnost od alkohola, pedofilija, nekrofilija, njegov ego in homoseksualnost ... so vse plasti njegove disfunkcije. Preokupacija z idejo o spolnem odnosu z mrtvecem je bila povezana z njegovimi čustvi v različnih časovnih obdobjih. Živa oseba ga ni mogla zadovoljiti. Samo truplo, ko je imel nad njim totalno kontrolo in ni bilo možnosti za povračilo, omalovaževanje, oporekanje ali zapustitev. Ni šlo toliko za sadizem kot za željo po kontroli. Nato pa je vse postalo vprašanje tega, kar je ves čas iskal – negovanje, želja po tem, da ga nekdo hrani, takšne reči. Če je občutil potrebo pokazati jezo, potem je včasih uporabil analni seks. Vse je bilo odvisno od njegovih trenutnih potreb.«

serijskega morilca označi za obliko menstrualnega cikla, ko morilec pospešeno proizvaja hormone, odgovorne za nasilje, vznemirjenje, strah in anksioznost. (ibid. 94) Kot prepoznaven znak potencialnih nasilnežev in shizofrenikov našteje naslednje: zrasli prsti, podaljšan meziniec ali sredinec na nogi, povišane vrednosti kadmija v živčnem tkivu, spodnji del uhlja, zraščeni z glavo, dolgi udje ipd. (ibid. 189) Ugotavlja tudi, da so posamezniki, katerih biološki starši so zločinci, štirikrat pogosteje tudi sami zločinci, pa četudi ne živijo z njimi (ibid. 188)

Kljub temu, da Norrisovi 'psihološki' uvidi, če kam, bolj sodijo v razdelek Biološki / fiziološki viri, kjer smo dali prostor tudi sociobiološkim razlagam, pa naštejmo še nekatere njegove ugotovitve v zvezi z nasilnim vedenjem, in sicer njegovih enaindvajset vzorcev epizodičnega nasilnega vedenja (ibid. 222-249): 1) ritualizirano vedenje; 2) maska normalnosti; 3) kompulzivnost; 4) iskanje pomoči; 5) resni problemi s spominom in kronična nesposobnost govoriti resnico; 6) samomorilske tendence; 7) zgodovina resnih napadov; 8) deviantno seksualno vedenje in hiperseksualnost; 9) poškodbe glave ali poškodbe med rojstvom; 10) zgodovina kronične zlorabe drog ali alkohola; 11) vzorci zlorabe alkohola ali drog; 12) žrtev fizične ali emocionalne zlorabe ali krutih staršev; 13) rezultat neželene nosečnosti; 14) mati je imela težko nosečnost; 15) prekinjeno srečno otroštvo ali nasploh nesrečno otroštvo; 16) nenavadna krutost do živali; 17) požigalske tendence, ki vključujejo morilske interese; 18) simptomi nevroloških poškodb kot npr. disleksija, problemi z matematiko, grandioznost, hiper-/ hiposeksualnost, hiperreligioznost, halucinacije, nelogično mišljenje, paranoidna občutja, kronična depresija, inkontinenca, težave s spanjem, težave z orientacijo v prostoru, slaba mišična koordinacija, migrene, spreminjanje razpoloženj itd.; 19) dokazi genetskih bolezni, npr.: nenavadni prstni odtisi, električni, neukrotljivi lasje, nenavadno velika ali majhna glava, ušesa so nizko in asimetrična, ukrivljen meziniec, tretji prst na nogi je daljši od drugega, nenormalni zobje itd.; 20) biokemični simptomi in 21) občutja brezmoči in nezadostnosti.

Razlago lahko hitro omajemo, še zlasti, če jo vzamemo resno. Za vsako značilnost lahko med serijskimi morilci kaj hitro najdemo številne izjeme, nikakor pa ne moremo najti posameznika, za katerega bi držalo vseh 21 Norrisovih postavk ali pa vsaj več kot polovica. Še huje, zagotovo se prav vsakdo najde v kakšni 'abnormalnosti', pa naj bodo to neukrotljivi lasje, ušesa, ki se držijo glave ali pa pogoste migrene. Tako njegova razdelava ne služi prav

ničemur, zagotovo pa ne cilju, ki si ga je postavil sam: »s prekinitvijo razvijajočih se karier bodočih morilcev rešiti življenja njihovih več tisoč potencialnih žrtev« (ibid. 220).

5.3 SOCIOLOŠKI VIRI

Sociološki vpogledi v fenomen serijskega morilca so praktično neobstoječi, zato bo tudi naš razdelek na to temo fragmentaren in nepopoln. Tudi sociologi sami prostodušno priznavajo, da njihova znanost ne ponuja prav veliko teorij in konceptov, ki bi jih opremili za celovito analizo. Tiste redke kriminološke teorije, ki poskušajo upoštevati tudi sociološko dimenzijo vsaj v kaki opombi, nasilje pojasnjujejo bodisi s teorijo družbene strukture bodisi s teorijo družbenega procesa. Iz prve sledi, da je za pripadnike določene skupine (revni, temnopolti ...) zaradi njihovega socialnega statusa bolj verjetno, da se bodo obnašali delikventno kot za pripadnike drugih skupin, saj jim je preprečeno doseči družbeno zaželjene cilje. (Holmes & Holmes 1998: 54-55) To teorijo lahko zamajemo z dejstvom, da so taka skupina tudi ženske, vendar pa so statistično ženske redkeje delikventne kot moški. Holmes in Holmes (ibid.) nadaljujeta, da pa iz pristopa teorij družbenega procesa izhaja, da je kriminalno vedenje produkt socialnega učenja in procesa socializacije, tako je pomemben definirajoč moment npr. opazovanje nasilnih dejanj drugih. Bandura (ibid.) ugotavlja, da bodoči serijski morilci v mladosti, ko opazujejo nasilno obnašanje okolice, pogosto ugotovijo, da se nasilje splača. Brown, Hale ter Wolfe, Jaffe, Wilson in Zak (ibid.: 55-56) ugotavljajo, da je razvoj nasilne osebnosti v bistvu izkušnja učenja. Menijo, da se posameznik lahko nauči biti nasilen. Njihove raziskave tudi kažejo, da za razvoj nasilne osebnosti ni ključno, da je posameznik v otroštvu sam žrtev nasilja, pač pa, da opazuje nasilne odnose med drugimi⁷⁵.

Možnost, da je posameznik priča nasilnemu vedenju, pa je, še zlasti v zibelki serijskega morilca – ZDA – dovolj velika. Lester (1995: 8) Združene države označi za kulturo nasilja in po Holmesu in DeBurgerju povzema značilnosti ameriške družbe, ki prispevajo k nasilju: 1) visoka frekventnost in sprejemljivost medosebnega nasilja kot načina reševanja konfliktov; 2) močan poudarek na zaželenosti udobja; 3) močan poudarek na zaželenosti vznemirjenja in

---

⁷⁵ Vseeno pa je bil večji del serijskih morilcev v otroštvu (spolno, fizično) zlorabljanih. Če naštejemo le nekatere: Joseph Kallinger, Jerry Brudos, Henry Lee Lucas, Richard Kuklinski itd. (Holmes & Holmes 1998: 56-57)

'adrenalina'; 4) visoka stopnja zagrenjenosti in močna tendenca, da se za osebne nesreče krivi druge; 5) veliko število nasilnih vzornikov v medijih, še zlasti na televiziji in v filmih; 6) anonimnost in depersonalizacija, ki se dogaja v strnjenih urbanih območjih; 7) visoka mobilnost in migracija ljudi med zveznimi državami; 8) poudarek na takojšnji zadovoljitvi.

Jenkins (ibid.: 29-31) je porast števila serijskih morilcev v ZDA postavil v šestdeseta leta prejšnjega stoletja in to povezal z naslednjimi faktorji: 1) spremenila se je demografska slika ZDA, povečal se je delež mladih ljudi; 2) 'baby boom' generacija naj bi promovirala agresivno vedenje s seksualno motivacijo zaradi povečane uporabe zlasti halucinogenih drog in stimulatívnega imaginarija, ki je izšel iz hipijevske subkulture; 3) povečalo se je tudi število potencialnih žrtev, in sicer zaradi večje seksualne svobode, geografske mobilnosti in sprejemanja deviantnosti; 4) pojavila se je težnja k deinstitutionalizaciji ameriških psihiatričnih pacientov, tako se je med leti 1955 in 1975 število institucionaliziranih pacientov zmanjšalo za dobro polovico. Hkrati se je krajšalo trajanje zapornih kazni in dejanskega časa, ki ga je zapornik odsedel.

6. O UŽIVANJU NOTORIČNEGA JEFFREYA DAHMERJA

Death is the only pure, beautiful conclusion of a great passion.

D. H. Lawrence

6.1 BIOGRAFIJA

Jeffrey Dahmer se je rodil 21. maja 1960 v Milwaukeeju in je odraščal v finem predmestju Batha v Ohio. Bil je prisrčen, ljubezniv in vljuden otrok. Njegov oče, Lionel Dahmer, po poklicu kemik, pravi: »Spominjam se, kako je norel po hiši od veselja, ko sta prišla na obisk njegova stara starša.« (Schwartz 1992: 38). Jeffrey je z očetom rad lovil ribe, skupaj sta vrtnarila in ob neki priložnosti mu je izdelal čestitko in napisal pesmico. Lionel Dahmer v televizijski oddaji pripoveduje: »Na sprednji strani sem narisal jaz, kako jem koruzni storž, in Jeff pravi: 'Buče na vrtu se nikoli ne morejo primerjati s takim očetom, ki ima skravžljane lase.' In še: 'Ta pesmica je od Jeffa, ki te ima na smrt rad.' ('This poem is from Jeff and I love you to death.')

Po operaciji črevesja, ki ga je za nekaj časa oropala socialnih stikov, saj je moral ležati v postelji, pa je Dahmer postajal vse bolj sramežljiv, bil je osamljen in počutil se je zavrženega. Pri šestih letih je dobil bratca, le malo kasneje pa je njegova učiteljica v neko poročilo zapisala, da se zdi, da se Jeffrey počuti zapostavljenega. (Schwartz 1992: 38)

Družina se je leta 1968 preselila v Bath, v prostorno hišo na velikem gozdnatem posestvu, ki je imelo celo lasten ribnik. Kmalu zatem je oče Dahmerju kupil otroški pribor za kemijo, ki je kmalu postal njegova najljubša igrača. Še zlasti ga je veselilo preizkušanje kemikalij na insektih in majhnih živalih in kmalu je začel po okoliških cestah pobirati povožene živalske kadavre. Otroška zbirka žužkov je kmalu prerasla v pokopališče za hišo, kjer je Dahmer v krog razporejal živalske glave, natakne na kole. (ibid. 39)

Leta 1974 se je Dahmer vpisal v srednjo šolo. Prvo leto je v šolskem orkestru igral klarinet in sodeloval pri šolskem časopisu. Bil je povprečen dijak s povprečnimi interesi, a se ga sošolci za nazaj spominjajo kot čudnega, posebnega, kot 'outsiderja', alkoholika, ki je kar med poukom že ob osmih zjutraj pil viski, kot izgubljeno dušo. Mnogi sošolci so pričakovali, da se mu bo v prihodnosti zgodilo kaj tragičnega, da bo npr. storil samomor. (ibid. 40)

Pri petnajstih letih je Dahmer hotel ubiti rekreativnega tekača, ki ga je vsak dan videl teči mimo hiše, in imeti z njim spolni odnos. Vzel je bejzbolski kij in se skrtil, a tisti dan tekača ni bilo. (ibid.193-194)

Nek bivši sošolec se v dokumentarcu o Dahmerju spominja: »Pravzprav ni nihče vedel, kaj se je dogajalo v njegovi glavi. Nikomur se ni odprl, ni imel bližnjih prijateljev in ... odmikal se je od socialnega življenja ... starejši kot smo postajali v srednji šoli.« (Oddaja 1) Oče Lionel Dahmer pa dodaja: »Zdel se je nesproščen ... v socialnem smislu ... ni se počutil dobro.« (ibid.) Dahmerjeva spremljevalka na maturantskem plesu se spominja, da je sredi plesa stekel po hamburger, v tabloidnem tisku pa o njem pravi: »Nisem se počutila prijetno v njegovi bližini, saj je bil tako čuden in tako brez vsakih čustev.« (Schwartz 1992: 41)

Dahmer v razredu ni predstavljal disciplinskega problema. Sošolec iz srednje šole Jeffa opisuje tako: »Zelo vljuden do odraslih, zelo lepo oblečen, zelo spoštljiv do učiteljev. Naredil je svoje delo, lahko bi bil odličnjak, če bi le hotel. Kdaj drugič je imel popravni izpit, ker ga ni zanimalo ... Lahko je bil res vljuden, z zelo dobrimi manirami: 'Da, gospod, Ne, gospod', ko se je pogovarjal z učitelji ...« (Oddaja 1) Drugi se ga spomnijo celo kot razrednega klovna. Leta 1978 se je npr. prikazal na slikanju za 'National Honor Society', pa čeprav ni bil član – preden je šel šolski letopis v tisk, so njegov obraz počrnili.

Nekaj podobnega se mu je dogajalo doma. Starša sta se ločevala in borila za skrbništvo nad Jeffovim takrat dvanajstletnim bratom Davidom. Prvi udarec je zadal Lionel, ki je ženo Joyce tožil zaradi »hudega zanemarjanja dolžnosti in izjemne krutosti« (Schwartz 1992: 41), Joyce pa mu je odgovorila z istimi obtožbami in zmagala. Lionel se je na odločitev sodišča pritožil zaradi ženine »resne duševne bolezni« (ibid. 42). Jeffrey Dahmer je bil takrat star osemnajst let in nihče se ni ukvarjal z njim.

Dober mesec po ločitvi, 26. avgusta, pa se je Lionel Dahmer oglasil v hiši, saj je sodišče odločilo, da naj bi na ta dan videl Davida. Našel je le shujšanega in obubožanega Jeffa, ki mu je povedal, da je mama Joyce z Davidom zbežala v Chippewa Falls. Lionel Dahmer je po tem dogodku dobil skrbništvo nad Davidom, Joyce pa je ostala v Chippewa Falls, diplomirala z odliko in, ko je l. 1991 postala slavna zaradi sinovih zločinov, spet prevzela dekliški priimek Flint. Zdaj pomaga pacientom s HIV in zavrača vse intervjuje. (ibid.)

Veliko zaslug za to, da toliko vemo o primeru Jeffreyja Dahmerja, moramo pripisati njegovemu očetu Lionelu Dahmerju, ki je neštetokrat nastopil v medijih in celo sam napisal knjigo o sinu. Za Milwaukee Journal pa je o njem povedal: »Vedno je bil skrivnosten. Nikoli se mi ni odprl, no, včasih se je. Ne bi rekel, da sva imela dober odnos. Na vse pretege sem poskušal vanj vsaditi interes, da bi ga začelo nekaj v življenju zanimati, izobrazba. Poskušal sem ga prepričati, da bi sprejel Kristusa.« (ibid.)

Avgusta 1978 se je Jeffrey Dahmer vpisal na Ohio State University in, zapit in nezainteresiran, tam preživel le nekaj mesecev. (ibid. 46) Še isto leto se je Lionel Dahmer znova poročil. Neka družinska prijateljica je na televiziji kasneje izjavila, da je bila Lionelova nova žena Shari »utelešenje hudobne mačehe«. (ibid. 47) Še pred koncem leta 1978, le nekaj dni po očetovi vnovični poroki, se je Dahmer prijavil v vojsko in se 12. januarja 1979 javil na dolžnost v Alabamo, kmalu pa so ga premestili v Texas, kjer je imel zadolžitve medicinskega pomočnika. Julija je bil poslan v Baumholder v Zahodni Nemčiji. Ostali vojaki se spominjajo čudnega Dahmerjevega kovčka, spremenjenega v priročni šank, ki je imel tudi vse barmanske pripomočke. Med vikendi naj bi si mešal pijače in s slušalkami, iz katerih je odmevala glasba skupine Black Sabbath, na ušesih, bežal pred svetom. (ibid.) Z družino takrat ni imel stikov, o njih niti ni govoril. Na delovnem mestu se ni najbolje izkazal, saj, kot je povedal nek njegov nadrejeni, ni imel želodca za kaj več kot merjenje pritiska. (ibid. 48) Konec marca 1981 so Dahmerja predčasno odpustili iz vojske zaradi problemov z alkoholom, kolege pa je zapustil z besedami: »Nekega dne boste še slišali zame.« (ibid.)

Ko se je vrnil iz vojske, je Dahmer eno leto živel v Miamiu, kjer je delal v sendvičarni in spal kar na plaži, saj je ves denar porabil za pijačo. Nato je zapustil Florido in se vrnil v Ohio k očetu in mačehi. (ibid.) Oče se spominja: »Neke noči se je grozno zbal, ko se je po njem plazila podgana ... ogromna podgana ... in nas je poklical. Rekel je, da potrebuje nekaj

denarja, jaz pa sem mu odgovoril: 'Ne bomo ti pošiljali denarja, poslali ti bomo letalsko vozovnico. Pridi domov.'« (Oddaja 1)

7. oktobra 1981 so ga v domačem Bathu aretirali in obtožili kršenja javnega reda in miru. Kasneje je Lionel Dahmer povedal, da je takrat že postajal zaskrbljen za sina: »Križaril je po barjih in zmeraj ostal, dokler jih niso zaprli, nato pa zahteval še več pijače, in vrgli so ga ven. Včasih se je stepel, velikokrat je bil poškodovan. Pogosto so ga napadli in imel je šive čez oko in zlomljena rebra.« (Schwartz 1992: 49) Lionel Dahmer je sina nazadnje prepustil svoji materi, Jeffovi babici. Za nazaj pravi: »To je bilo najbrž zelo narobe, ampak nisem imel modrosti, da bi storil kaj drugega, in sem ga poslal živeti k babici. Nova scena. Zelo sta se imela rada in zmeraj ji je pomagal pri vsakdanjih opravilih.« (ibid. 49-50) Tako se je Dahmer preselil v West Allis v Wisconsinu. Pri babici je preživel naslednjih sedem let in navzven je Jeffreyev svet takratni izgledal mirno, z babico sta se dobro razumela, njuni sosedje pa pripovedujejo, da so ga pogosto videvali, kako dela na babičinem vrtu. (ibid. 50)

Zaposlil se je v Milwaukee Blood Plasma Centru (ibid. 50). Tam je prvič poskusil, kakšen okus ima kri, vendar mu občutek ni bil všeč. V tem obdobju si je Dahmer tudi kupil revolver Magnum, vendar je babica to povedala njegovemu očetu, ta pa mu ga je vzel. Kasneje je povedal, da je bil to eden redkih predmetov, ki so mu prinašali veselje. (ibid. 199) Januarja 1985 je zamenjal službo in se za \$9 na uro zaposlil v tovarni čokolade (ibid. 50), kamor si je kasneje za malico nosil meso z »mojo posebno omako« (ibid. 27), ki je ni hotel deliti z nikomer.

Odkar je živel pri babici, je poskušal kontrolirati svoje fantazije, hodil je v cerkev in ji pomagal okrog hiše: »Okrog leta '83 sem z babico začel hoditi v cerkev. Hotel sem si urediti življenje. Hodil sem v cerkev, bral Biblijo, zatiral vsake seksualne misli, in kaki dve leti mi je šlo precej dobro.« (Ressler & Shachtman 1997: 107) Nekega dne 1. 1985 pa mu je v knjižnici nek moški dal listek, na katerem je pisalo: »Pridi v kopalnico v spodnjem nadstropju in pofafal ti ga bom.« (ibid.: 108, glej tudi Schwartz 1992: 198) Dahmer se ni odzval na vabilo, a za nazaj je v tej gesti prepoznal odločilni povod, ki ga je spet potegnil v svet fantazij. Ukradel je moško izložbeno lutko. (ibid. 107, glej tudi Schwartz 1992: 198)

Ob enajstih zvečer, ko nikogar ni bilo in je bila trgovina zaklenjena z zunanje strani, sem šel ven in slekel lutko. S sabo sem imel spalno vrečo in lutko sem dal noter, zaprl zadrgo in jo

odnesel iz trgovine, kar je bilo precej nevarno. Nikoli nisem razmišljal, če imajo morda nadzorne kamere ali pa o tem, da bi ostal zaklenjen v trgovini, ampak sem enostavno odkorakal z lutko in jo odnesel domov. Poklical sem taksi, jo prinesel domov in jo obdržal nekaj tednov. Preizkusil sem različne seksualne fantazije in se pretvarjal, da je resnična oseba, pretvarjal sem se, da seksam z njo, ko sem jo slačil in ob tem masturbiral. (Internet 2)

Dahmer je začel odkrivati gejevsko sceno v Milwaukeeju in nekateri se ga spominjajo kot samotneža, ki je sedel ob pultu in pil. (Schwartz 1992: 50) Obsedala ga je ideja, da bi imel ob sebi nekoga, ki ne bi nikoli odšel. Razmišljal je, da bi nekoga omamil in imel pri sebi. Redno je bral osmrtnice in se nekoč celo odpravil škropit neznanega fanta, nato pa razmišljal, kako bi ukradel njegovo truplo. Hotel je vedeti, kako truplo nagačiti ali balzamirati. (ibid. 198) »Bral sem o nekem umrlem osemnajstletniku. Šel sem v pogrebni dom, pogledal truplo, bil je privlačen. Ko je bil pokopan, sem vzel lopato in samokolnico, hotel sem odnesti truplo domov. Ob polnoči sem šel na pokopališče, ampak tla so bila zmrznjena, tako da sem opustil to idejo.« (Ressler & Shachtman 1997: 108) Ressler k temu priznanju v opombi dodaja: »Dahmer mi je kasneje, ko nisem snemal, povedal, da je v pogrebnem domu postal tako vznemirjen, da je šel v kopalnico in masturbiral.« (ibid.)

8. septembra 1986 so Dahmerja aretirali, ko je masturbiral v navzočnosti dveh 12-letnikov na bregu reke Kinnickinnic. (Schwartz 1992: 50) Ob aretaciji je priznal, da je to že počel, policisti pa so v zapisnik napisali: »Ne ve, kaj ga je spremenilo / ... / ve, da ima problem in hoče poiskati pomoč.« (ibid. 51) Obsojen je bil na enoletno pogojno kazen in psihiatrično terapijo.

Nato je odkril gejevsko savno Club Baths in začel izpopolnjevati svoje metode. Eden od zaposlenih se spominja: »Morali smo nagnati Dahmerja, ker je v svoji privatni sobi drogiral ljudi. Nekdo / ... / je padel v nezavest in nismo ga mogli oživiti. Poklicali smo reševalce in peljali so ga v bolnico. Tam je ostal en teden, morda deset dni.« (ibid.) Ob tem dogodku se je vmešala policija, zaslišali so tudi Dahmerja, vendar v diskretni gejevski skupnosti nihče ni hotel na sodišče.

Aprila 1988 se je na policiji zgledal Ronald Flowers in prijavil Dahmerja. Ta naj bi ga povabil v babičino hišo, ga omamil in mu ukradel denar in nakit. Ko so izprašali Dahmerja, je ta dejal, da sta se s Flowersom napila dobesedno do nezavesti, ko pa sta se zbudila, je obiskovalca pospremil do avtobusne postaje in mu celo dal denar za vozovnico. V Flowersovi krvi niso

našli sledi nikakršnih uspaval, Dahmerjeva babica pa je potrdila, da je videla vnuka spremljati gosta do postaje, in to je policijo prepričalo, da je opustila preiskavo. (ibid.)

Poleti 1988 je Dahmerjeva babica ugotovila, da so vnukove aktivnosti zanjo preveč (v mislih je imela popivanje in pogoste nočne moške obiske), zato je sinu Lionelu naročila, naj mu pomaga najti svoje stanovanje (ibid. 59-60) in 25. septembra se je Dahmer preselil na svoje. Dan zatem je na ulici ustavil 13-letnega fanta, ki se je vračal iz šole in mu ponudil petdeset dolarjev za poziranje. (ibid. 61) V pijačo mu je namešal uspavala, vendar je deček vseeno odšel domov, kjer so ugotovili, da z njim ni vse v redu, bil je zmeden in omotičen, zaletaval se je v stene, nato pa izgubil zavest. V bolnišnici je bilo hitro vse jasno, zdravniki so poklicali policijo in ob dveh zjutraj so Dahmerja aretirali na nočni izmeni v tovarni čokolade. V njegovem stanovanju so našli skodelico s sledmi uspavala in likerja, stekleničko uspaval in polarodini fotoaparata. Dahmer je pojasnil, da je šlo za nesrečo. Trdil je, da je sam vedno pil iz te skodelice, tudi ko je jemal predpisana uspavala, nato pa jo je preprosto pozabil oprati. (ibid. 62) Dejal je še, da je bilo z dečkom vse v redu, ko je s petdesetimi dolarji zapustil njegovo stanovanje. Kljub tej razlagi so ga aretirali za spolno zlorabo otroka in spolni napad druge stopnje. Oče je zanj plačal \$10000 varščine in najel znanega odvetnika Geralda Boyla. Jeffrey Dahmer se je preselil nazaj k babici in se na preliminarnem zaslišanju 30. septembra 1988 zagovarjal kot nedolžen, konec januarja naslednje leto pa je priznal krivdo za spolni napad druge stopnje in napeljevanje otroka z nemoralnimi nameni. Dokler mu 23. maja 1989 ni bila izrečena kazen, je bil Dahmer še zmeraj pod varščino in pod nadzorom psihiatra. Ta je v pismu sodniku zapisal: »Začel se je odpirati in je bolj zgovoren, prijaznejši in bolj sproščen. Ni več tako pasiven, bolj je pripravljen delovati v skupnosti, namesto da bi ves čas ostajal doma.« (ibid. 64)

23. maja, ko je Dahmer čakal na kazen, je tožilka v sodni dvorani izrazila dvom o njegovih možnostih za spodobno življenje zunaj institucije: »Po moji presoji je kristalno jasno, da je prognoza za zdravljenje gospoda Dahmerja znotraj skupnosti ekstremno neoptimistična, realnost je taka, da zdravljenje znotraj skupnosti enostavno ne bo delovalo.« (ibid. 65) In še: »Prepričanje gospoda Dahmerja, da je edino, kar je storil narobe, to, da je izbral premlado žrtev, je del problema.« (ibid.) Tožilka je za Dahmerja priporočila zaporno kazen petih ali šestih let (ibid. 64) in pripomnila še: »Le redko vidim tako brezupno sliko, ko gre za vprašanje zdravljenja znotraj skupnosti. Jasno je, da gospod Dahmer nima nikakršnega vpogleda v svoje probleme.« (ibid. 65)

Sodni psihiater in dva psihologa so se strinjali, da je Dahmer nekooperativen, da se ne poglablja v svoje probleme, da kaže močne znake jeze, konfliktnosti in izmikanja, da je manipulativen, da ima probleme s svojo seksualnostjo, eden od njih pa ga je celo označil za shizoidno osebnost in priporočil intenzivno zdravljenje, najraje hospitalizacijo. (ibid. 65-66) Dahmerjev odvetnik pa je poudaril, da ne gre za večkratnega kršitelja, prej za zmedenega mladeniča, ki so ga še pravočasno ujeli: »In kot sodni uslužbenec vam sporočam, najbolje kot znam, potem, ko sem imel, odkar so me najeli za njegovega branilca, z njim precej stikov, da ni bilo nikakršne ponovitve vedenj take vrste.« (ibid. 67) Oče Lionel Dahmer pa je spregovoril takole: »Že odkar se je ta nočna mora začela, stojim ob Jeffovi strani. Kar se mene tiče, je vse, kar je Jeff naredil, povezano z alkoholom. Hočem, da veste, da ne glede na to, kaj se bo zgodilo, ostajam ob Jeffu in še naprej bom spremljal, kaj se dogaja z njim ter ga ob tem podpiral, kolikor ga bom lahko.« (ibid. 67-68) V svoj bran pa je spregovoril tudi Jeffrey Dahmer:

Precej redno pijem že odkar sem bil tri leta v vojski v Nemčiji. Tožilstvo me obtožuje resnih stvari in lahko razumem, zakaj. Kar sem naredil, je zelo resno. Nikoli nisem hotel dajati vtisa, da ne mislim tako. Nikoli prej še nisem bil v podobnem položaju, nikoli se mi ni zgodilo nič tako groznega. To je zame uresničenje nočne more. Če lahko kaj prekine moje pretekle vzorce obnašanja, potem je to to. Mislim na svojo službo, ki je v mojem življenju vir stabilnosti in ponosa. Zaradi svojih dejanj sem jo že skoraj izgubil in za to sprejemam vso odgovornost. Jaz sem kriv za vse to. Kar sem naredil, je zarezalo v dve smeri: prizdel sem žrtev in prizadel sem sebe. To je situacija, v kateri ni zmagovalcev. Vse kar lahko storim je, da vas milo prosim, da mi pustite mojo službo. Prosim, dajte mi priložnost dokazati, da lahko ... da lahko grem po ravni in ozki poti in se ne vpletem več v nobeno podobno situacijo. Ne le, da vas prosim, rotim vas, ne uničite mi življenja. Vem, da si zaslužim resno kazen. Ne poskušam vzbuditi simpatij v vas, prosim vas le, da me ne uničite popolnoma. (ibid. 68-69)

Dahmer je kasneje priznal, da mu je izjavo napisal sojetnik, ki »je izgledal, kot da se spozna na take reči.« (ibid.199) Sodnik ni poslušal tožilke in je Dahmerja obsodil na 5 let pogojne kazni, eno leto pa je moral ostati v Milwaukee County House of Correction, kjer je imel dovoljene izhode v službo. Med pogojno kaznijo se je moral enkrat mesečno javiti na policiji. (ibid. 69-70)

Tako je 23. maja Dahmer dobil nov začasni naslov, ki ga je smel zapustiti le, ko je šel na delo v tovarno čokolade. Novembra pa so mu ob zahvalnem dnevu odobrili 12-urni izhod. Vrniti bi se moral do 22. ure, vendar se je prikazal šele ob petih zjutraj, pijan. (ibid.: 70-71) Kasneje je Dahmer priznal, da se je sredi noči zbudil v neznanem stanovanju, ko je visel s stropa, vklenjen in z vrvmi privezan na kavlje. Z njim je bil moški, ki ga je, privezanega, posilil s svečo. Zlorabe nikoli ni prijavil. (ibid.: 199, Ressler & Shachtman 1997: 115)

Dva tedna kasneje je pisal sodniku, da se je spremenil in prosil za skrajšanje kazni. Sodniku pa je pisal tudi Lionel Dahmer, vendar z nasprotno prošnjo:

Zelo me skrbi glede Jeffovih možnosti, ko se vrne na prostost. Vsi incidenti, vključno s tem zadnjim, ko je bil obsojen za spolni prekršek, so bili povezani in neposredno povzročeni z alkoholom. Res upam, da boste na nek način intervenirali in pomagali mojemu sinu, ki ga imam zelo rad in mu želim boljše življenje. Menim, da je za moj odnos z njim najbolje, da mu nihče ne pove za moje prizadevanje, da bi ga poslali na zdravljenje. Občutek imam, da je to naša zadnja možnost, da postavimo nekaj trajnega in vi lahko položite temelj. (Schwartz 1992: 71, glej tudi Ressler & Shachtman 1997)

Številni vpleteni menijo, da se je Dahmerju v zaporu zgodilo nekaj travmatičnega. Njegova mačeha Shari se spominja: »V očeh ni imel nobene luči. Jeff je notri izgubil svojo dušo. Rekel je, da nikoli ne gre nazaj v zapor. Tam se mu je nekaj zgodilo in o tem nikoli ni hotel govoriti.« (Schwartz 1992: 71) Po manj kot desetih mesecih, 2. marca 1990, so Jeffa izpustili in vrnil se je k babici, tokrat pod pogojem, da si čim prej najde svoje stanovanje. 14. maja 1990 se je preselil na North 26th Street, nevarno ulico v revnem okolišu, kjer so prevladovali temnopolti. (ibid. 72-73, 75)

8. julija 1990 je Dahmer pred Phoenix Barom srečal petnajstletnega fanta in mu za poziranje ponudil 200 dolarjev, latinoameriški mladenič se je strinjal in odšla sta v Dahmerjevo stanovanje. Fant je zavrnil ponujeno pijačo, nato pa se je pustil fotografirati in Dahmer ga je kar naenkrat napadel in ga začel daviti, vendar pa je kmalu prenehal, ga izpustil in mu celo poklical taksi. Naslednji dan je petnajstletnik prijavil napad, vendar se je spomnil le, da je bilo napadalcu ime Jeffrey in policisti so zamahnili z roko. (Schwartz 1992: 79)

Decembra 1990 je Dahmer povedal uradnici za pogojni odpust, da že pet let nima stikov z materjo in svetovala mu je, naj ji pošlje božično čestitko. Jeffa je skrbelo, kako bo, ko bo za

božič znova videl brata in očeta. Ni mu bilo prijetno z družino, saj »ga njegov oče hoče imeti pod nadzorom in on [Dahmer] nima nič skupnega z bratom / ... / in nerodno mu je zaradi njegovega prekrška,« (ibid. 83) je zapisala uradnica za pogojni izpust. Marca 1991 pa je Jeffa poklicala mati in to je bil njun prvi stik po petih letih. Priznal ji je, da je gej in ona mu je zatrdila, da nima nič proti. Obljubila sta si, da ostaneta v stiku. (ibid. 85)

14. julija so Jeffa odpustili iz tovarne Ambrosia Chocolate (ibid.109), grozila mu je tudi izselitev iz stanovanja zaradi nerednega plačevanja najemnine. 18. julija je zadnjič obiskal uradnico za pogojni izpust, ki ga je poskušala potolažiti, da stvari niso tako hude, kot morda izgledajo. Če štiri dni so ga aretirali.

Tistega večera je Dahmer v stanovanju gostil dvaintridesetletnega Tracya Edwardsa. Nataknil mu je lisice in mu grozil z nožem, Edwards pa ga je udaril, pobegnil na ulico in ustavil policijski avto, ki se je ravno peljal mimo. (Schwartz 1992: 111, glej tudi Fox in Levin 1996: 61-64) To je bilo v ponedeljek, 22. julija 1991 ob 23.25, ko sta policista Mueller in Rauth ravno zaključevala svojo izmeno. Razmišljala sta, če naj sploh posredujeta, glede na to, da Edwards ni bil poškodovan in ju je do konca izmene ločilo le še pol ure. Tako blizu je bil Dahmer tistega večera, da ga ne bi ujeli. (Schwartz 1992: 1) Policista sta na Edwardsovo prigovarjanje potrkala pri Dahmerju in zahtevala ključ od lisic, on pa jima je odgovoril, da je v spalnici. Mueller se je odpravil ponj in zagledal prizor iz filmov: polaroidne fotografije razkosanih trupel, lobanj, na eni je bil celo okostnjak, obešen na tuš kabino. Svojemu partnerju je zaklical, da zadeve žal ne bosta mogla urediti prav na hitro. (ibid. 4-5) Dahmer se je ustrašil in hotel pobegniti, a ga je policist obvladal in vklenil. Takrat je bil v stanovanju tudi že Edwards, ki je policista prišel opomnit, naj poiščeta nož, s katerim mu je Dahmer grozil. Ko je videl fotografije, ki jih je iz spalnice prinesel Mueller, se je spomnil, da je Dahmer prej skoraj ponorel, ko se je odpravil proti njegovemu hladilniku, da bi vzel pivo. Policist Mueller se je zasmel ob Edwardsovi prestrašeni pripombi, da ima morda Jeff v hladilniku shranjeno kakšno glavo – in ga odprl. Njegov krik je zbudil ves blok: »Bob, v hladilniku je jebena glava!« (ibid. 5)

6.2 UMORI

6.2.1 POPIS

Oče Lionel Dahmer za nazaj komentira družinski video:

Vzel sem kamero in posnel sina. Skozi lečo sem videl privlačnega mladeniča, zleknjenega v udoben stol blizu mene ... Izgledalo je, da ima življenje pod kontrolo. Ko zdaj gledam ta posnetek, vidim veliko več. Jeff sedi s prekrižanimi nogami in stopalo mu binglja v zraku. Ob vsaki omembi njegovega stanovanja se njegova noga komaj opazno zdrzne. Ob vsaki omembi možnosti, da ga jaz ali kak drug član družine pride obiskat, se zdrzne. Ob vsaki omembi njegovih vsakodnevnih aktivnosti ... tega, kar počne v svojem prostem času – se zdrzne. Nekaj v njegovem oddaljenem, na pol mrtvem pogledu, pravi: 'Ko bi vi vedeli ...' (Dahmer v Seltzer: 1998:181)

Jeffrey Dahmer je prvič moril 18. junija 1978, ko je bil star 18 let. To se je zgodilo v obdobju, ko je po ločitvi staršev in materinem pobegu sam živel v družinski hiši v Bathu. Pobral je štoparja, Stevena Hicksa, in ga povabil k sebi na pivo. »Že nekaj let sem imel fantazije o tem, da bi srečal lepega štoparja in ga ... seksualno užil.« (Ressler & Shachtman 1997: 102) Ko je gost kasneje hotel oditi, sta se začela prerivati in Dahmer je zgrabil železno cev, Hicksa udaril po glavi in ga ubil. Truplo je odprl in nad njim masturbiral. Dahmer se je kasneje spominjal: »Tip je hotel oditi, jaz pa nisem hotel, da bi odšel.« (Schwartz 1992: 43) Truplo je nato razkosal s kuhinjskih nožem in dele pospravil v plastične vreče, jih spravil v avto in se odpeljal proti smetišču, a ga je ustavila policija. Na vprašanje, kaj ima v vrečah, je odgovoril, da so smeti, ki jih pelje na smetišče, zakaj to počne sredi noči, pa je pojasnil z zgodbo o tem, kako ne more spati, ker se njegova starša ves čas prepirata. Policist mu je zaželel varno vožnjo in ga opomnil, da je vozil preveč po sredini cestišča, Dahmer pa se je obrnil proti domu in sklenil Hicksove ostanke raje zakopati v gozdu za hišo. Dve leti kasneje je odkopal vreče, s kladivom razbil kosti in razsul ostanke po gozdu. (ibid.: 43-44, 194, 197; glej tudi Ressler & Shachtman 1997: 102-105)

Dahmer je o prvem umoru povedal: »Želim si, da bi vozil naprej, ampak nisem. Obrnil sem se, ga pobral. In ... takrat ... takrat je nočna mora postala resničnost.« (Oddaja 1) In še: »Tista

noč v Ohio, tista ena impulzivna noč. Od takrat naprej ni nič normalno. Zaznamuje ti celo življenje. Po tem, ko se je zgodilo, sem razmišljal, da bi poskušal živeti karseda normalno in vse pozabiti, ampak take stvari ne ostanejo pokopane. Nisem si mislil, da bo, ampak, ti, res ti zaznamuje celo življenje.« (Internet 2)

Naslednjič je moril konec leta 1987. Novembra je v gejevskem baru Club 219 pobral 24-letnega Stevena W. Toumija in z njim preživel noč v hotelu Ambassador. Napila sta se in zaspala. Ko se je Jeffrey zbudil, je ob njem ležalo krvavo Toumijevo truplo. Kupil je velik kovček, spakiral truplo in se odpravil domov k babici. Tam je masturbiral nad mrtvim moškim, s trupla odrezal meso, raztelesil ostanke, jih pospravil v plastične vreče in vrgel v smeti. Obdržal je le lobanjo. Za ta umor Dahmerju niso sodili, saj nikoli niso našli Toumijevega trupla. (Schwartz 1992: 52-53, glej tudi Ressler & Shachtman 1997: 108-110)

Zanimivo je, da je Dahmer, ki je kar preveč natančno popisal vse ostale umore, vneto ponavljal, da se v zvezi s tem umorom ničesar ne spomni oz. da se je zbudil ob truplu: »V pijačo sem mu dal nekaj uspavalnih tablet, da je izgubil zavest ... in ... hotel sem z njim preživeti noč. Ko sem se zjutraj zbudil, sem imel opraskane roke in njegove prsi ... so bile opraskane in iz ust mu je prihajala kri. Visel je čez posteljo ... Nikakršnega spomina nimam na to, da sem ga pretepel do smrti, ampak ... sem ga že moral.« (Oddaja 1) Isti dogodek v intervjuju z Resslerjem opiše takole: »... tip je dobro izgledal. Povabil sem ga v hotel. Pila sva, jaz sem pil rum s kokakolo. Zmešal sem mu pijačo. Zaspal je, jaz pa sem pil naprej, najbrž sem se onesvestil, ker se ne spomnim nič, dokler se nisem zjutraj zbudil. On je ležal na hrbtu, njegova glava je visela čez rob postelje, moje roke so bile opraskane in on je imel polomljena rebra in vse. Očitno sem ga pretepel do smrti.« (Ressler & Shachtman 1997: 108) In nadaljuje: »Ne spomnim se, da bi to naredil in nobenega namena nisem imel. Spomnim se, da sem iskal prazno steklenico ruma. Ni je bilo. Vrgel skozi okno ali kako. Nisem niti vedel, kaj se je zgodilo z njo.« (Ressler & Shachtman 1997: 109) »Totalni odklop.« (ibid.)

Dva meseca kasneje, januarja 1988, je Dahmer na avtobusni postaji pred Clubom 219 srečal 14-letnega Jamesa Doxtatorja. Za golo poziranje, gledanje videov in pijačo v babičini hiši mu je ponudil denar. Ko sta prispela, mu je v pijačo vmešal uspavala in ga, ko je Doxtator zaspal, zadavil z golimi rokami. Razkosal je njegovo truplo in s kladivom polomil kosti, ostanke spet pospravil v plastične vreče in jih vrgel v smeti. (Schwartz 1992: 54)

Dahmerjeva četrta žrtev je konec marca 1988 postal 25-letni Richard Guerrero. Spoznala sta se v gejevskem Phoenix Baru. Dahmer je Guerrero ponudil fotografiranje, gledanje filmov in seks. Odšla sta v hišo njegove babice, tam sta ljubimkala, nato mu je Dahmer postregel s pijačo, v kateri je raztopil uspavala, in zadavil Guerrero, ko je ta zaspal. S truplom je imel spolni odnos in masturbiral nanj, nato pa ga je razkosal in po znani proceduri spravil do smetišča. (ibid. 55)

Samo dva meseca zatem je v gejevskem baru La Cage Aux Folles spoznal 24-letnega Anthonyja Searsa in mu ponudil denar za poziranje v babičinem stanovanju. Tam sta imela spolni odnos, nato pa je Dahmer gostu ponudil pijačo, spet zasičeno z zdrobljenimi uspavalnimi tabletami. (ibid. 63) Spečega Searsa je zadavil, imel spolni odnos s truplom, ki ga je nato razsekal. »Vzel sem nož in odrezal skalp. Odlučil sem meso s kosti in obdržal lobanjo in skalp. Če bi ga lahko obdržal dlje, celega, bi to storil.« (Internet 2) Tokrat pa je v svojem početju šel še dlje. Obdržal je glavo, jo skuhal in odstranil kožo ter jo, da bi izgledala kot plastični model, prebarval na sivo. (Schwartz 1992: 64) Dahmer je imel načrt postaviti neke vrste oltar, ki naj bi mu dajal posebne moči in energije, prek njega naj bi prestopil v drugo stanje zavesti. Oltar naj bi bil sestavljen iz črne mize in stola, modrih zaves, okrog pa naj bi stali okostnjaki in lobanje, prižgana bi bila kadila, na vse skupaj pa naj bi svetile štiri modre luči. (Ressler & Shachtman 1997: 113; Schwartz 1992: 204) Ko ga je Ressler med intervjujem, ki ga je imel z njim v zaporu, vprašal, zakaj je hotel sestaviti prave okostnjake, če pa bi preprosto lahko kupil umetne, je Dahmer povedal, da v tem primeru rezultat »ne bi bil spomin, bil bi tujec.« (Ressler & Shachtman 1997: 132) V zvezi s pričakovanimi učinki oltarja, ki ga je želel postaviti, pa je Dahmer dejal: »Poskušal sem razviti neke vrste urok ali ritual, ki bi mi dal moč, spiritualno moč. Takrat sem mislil, da je kaj takega povsem možno, nisem pa vedel.« (ibid.: 133) Na vprašanje, ki mu ga je v zaporu postavil Ressler, in sicer, kaj o celi zadevi misli zdaj, pa je odgovoril: »Bedarija. To je postalo očitno.« (ibid.)

Dober mesec zatem, ko se je preselil v novo stanovanje, junija leta 1990, je Dahmer v Phoenix Baru spoznal 28-letnega Eddija Smitha, mu ponudil denar za poziranje in seks, ga zadavil in razkosal, vse to pa dokumentiral s svojo polaroidno kamero. Smithove posmrtno ostanke je skupaj s fotografijami nato stlačil v vreče in vrgel v smeti. (Schwartz 1992: 76) Čez kakšno leto je po telefonu poklical Smithovo sestro Carolyn, ki je še vedno iskala pogrešanega brata, in ji dejal, naj se neha ukvarjati z iskanjem, saj ga je on ubil. (ibid. 77)

Sedma Dahmerjeva žrtev je bil Ricky Lee Beeks, star triintrideset let, s katerim se je zapletel v Clubu 219 julija 1990. Beeks je pristal, da spremlja Dahmerja v stanovanje, kjer ga bo ta fotografiral za denar, tam pa je dobil pijačo s sedativi in zaspal. Dahmer ga je nato zadavil in imel s truplom spolni odnos, truplo pa je potem razkosal in obdržal glavo, ki jo je prekuhal ter na koncu prebarval lobanjo. (ibid.: 78)

Septembra je Dahmer pred pornografsko knjigarno spoznal 24-letnega Ernesta Millerja. (ibid. 80) In spet: ponujen denar za poziranje, vabilo v stanovanje, fotografiranje, spolni odnos, pijača z uspavali, strangulacija, razkosanje trupla. Tudi tokrat je Dahmer obdržal lobanjo, okostje pa je namočil v belilo in fotografiral, kako visi pod tušem, šel pa je še korak dlje kot kadar koli prej: v hladilnik je spravil Millerjev biceps in ga kasneje tudi pojedel. (ibid.: 81)

Še isti mesec, septembra 1990, je Dahmer blizu gejevskega bara C'est La Vie ponudil denar za poziranje dvaindvajsetletnemu Davidu Thomasu. Sedela sta, pila in se pogovarjala, nista pa imela spolnega odnosa, saj ga Thomas naj ne bi bil privlačil. Kljub temu ga je ubil in razkosal, ni pa obdržal nobenega dela njegovega telesa. (ibid.: 82)

Februarja 1991 je našel naslednjo žrtev, osemnajstletnega Curtisa Straughterja, ki je blizu Dahmerjevega stanovanja čakal avtobus. Vse se je zgodilo kot v prejšnjih primerih, le lobanje tokrat ni pobarval. (ibid.: 84)

V začetku aprila je Dahmer umoril 19-letnega Errola Lindseya. Tudi njega je zadrogiral, zadavil, spal z njim in razkosal. Spet je obdržal lobanjo, ki pa je tudi tokrat ni pobarval. (ibid.: 85)

Tony Hughes je bil pogrešan od 24. maja 1991, ko se je z Dahmerjem srečal v Clubu 219. Dahmer mu je ponudil \$50 za poziranje, odšla sta v stanovanje, Hughes je dobil pijačo, po kateri je zaspal, Dahmer ga je zadavil in razkosal, obdržal pa je spet njegovo nepobarvano lobanjo. (ibid. 86-87)

27. maja je Dahmer vratolomno ubil svojo trinajsto žrtev, Koneraka Sinthasomphona⁷⁶, ki ga je spoznal dan prej. (ibid. 88-100, glej tudi Ressler & Shachtman 1997: 98, 116-117)

---

⁷⁶ Bizarno naključje je, da je šlo za brata dečka, ki ga je Dahmer napadel l. 1988 in bil za to tudi obsojen – zaradi tega zločina je bil Dahmer še zmeraj na pogojnem izpustu in je dvakrat mesečno obiskoval uradnico za pogojni izpust (Schwartz 1992: 88-89)

Omamljeni najstnik je nag in ranjen (z navrtano lobanjo) pobegnil iz stanovanja, ko je Dahmer skočil na pivo, in mimoidoči so poklicali policijo. »Dal sem mu injekcijo, on je spal. Šel sem na pivo, preden so zaprli lokal.« (Ressler & Shachtman 1997: 116) Očividka je izjavila: »Fant je bil očitno zmeden in je poskušal pobegniti pred tem norcem.« (Schwartz 1992: 90) Dahmer se je vrnil, ko je bila policija že na kraju dogajanja, pristopil, razložil, da je mladenič njegov ljubimec, ki se je preveč napil in da bo sam poskrbel zanj.

Vračal sem se in ga videl sedeti na pločniku, nekdo je poklical policijo. Moral sem hitro misliti in sem jim rekel, da je prijatelj, ki se je napil, pa so mi verjeli. / ... / Zahtevajo osebno, pokažem jim osebno, poskušajo govoriti z njim, on odgovarja v svojem nativnem jeziku. Kri se ne vidi, na hitro ga pogledajo in si mislijo, da je res pijan. Naročijo mi, naj ga odpeljem, ampak on noče z mano, pa ga pod eno roko prime en policaj in drugi pod drugo roko in ga odpeljejo gor v moje stanovanje. (Ressler & Shachtman 1997: 116-117)

Dva policista sta par pospremila v Dahmerjevo stanovanje, tam našla nekaj Sinthasomphonovih polaroidnih fotografij in njegova oblačila. V sosednji sobi je že tri dni ležalo razpadajoče truplo Tonya Hughesa. Policista sta verjela Dahmerjevi zgodbi in odšla. »Položila sta ga na kavč in pogledala po stanovanju. Nista šla v mojo spalnico. Če bi šla, bi videla truplo [prejšnje žrtve], kako še vedno leži tam. Videla sta dve fotografiji, ki sem jih posnel prej, ležali sta na kuhinjski mizi. Eden je rekel drugemu: 'Vidiš, govori resnico.' In sta šla.« (Ressler & Shachtman 1997: 117) Nato je Dahmer ubil omotičnega najstnika, se spolno znesel nad njegovim truplom in ga razkosal. Obdržal je lobanjo, ki je ni pobarval. Ob 2.22 je policist Balcerzak v policijski radio med smehom povedal: »Pijani azijski nagec vrnjen treznemu fantu in midva sva deset-osem.«⁷⁷(Schwartz 1992: 93)

Očividka Glenda Cleveland je kakšno uro kasneje klicala na policijsko postajo in poizvedovala, kaj se je zgodilo s Sinthasomphonom. Kasneje so objavili transkript njenega pogovora s policistom Balcerzakom, v katerem Clevelandova sprašuje, koliko je bil star tisti otrok, Balcerzak pa ji odgovarja, da ni šlo za otroka, pač pa za odraslega, Clevelandova vpraša, če je policist prepričan, on pa ji zagotovi, da je in da je vse v redu. Dva dni kasneje je Clevelandova spet poklicala na postajo, saj je izvedela, da Sinthasomphonovi pogrešajo sina in je menila, da gre za isto osebo, zato je prosila, naj pridejo k njej in vzamejo izjavo. Spominja se: »Rekli so mi, da preiskujejo umor in nimajo koga poslati.« (ibid.: 95) Clevelandova pa ni odnehala; 3. junija je poklicala FBI in tam so ji zagotovili, da se bodo poglobili v zadevo.

---

⁷⁷ Ten-eight je radijska koda, ki jo policisti v Milwaukeeju uporabljajo, da sporočijo operaterju, da so prosti in lahko sprejmejo naslednjo zadolžitev (Schwartz str. 93)

Kasneje, ko je bil Dahmer že v zaporu, so na FBI priznali novinarjem, da nikoli niso začeli preiskave. (ibid.) Balcerzak, čigar kariera se je seveda neslavno končala v trenutku, ko so novinarji objavili pravkar povedano zgodbo, za nazaj pravi: »Dahmer je bil direkten, miren in prepričljiv moški, ki je prostovoljno pristopil z informacijami. Nisem opazil nobenega znaka stresa in nobenega namiga, da noče, da nadaljujemo s preiskavo.« (ibid.100)

Takrat je Dahmer že poskušal ustvariti popolnega seksualnega sužnja, nekakšnega zombija, ki bi mu bil popolnoma podrejen in brez lastne osebnosti. Želel je živa, ubogljiva telesa. Da bi to dosegel, je svojim žrtvam v glavo zvrtil luknjo in skozi lijak vanjo zlil blago kislino, vendar pa so vsi umrli. Poskušal je tudi z vrelo vodo. (Schwartz 1992: 195, Ressler & Shachtman 1997: 98, 115-116, glej tudi Fox & Levin 1996: 20)

V Chicagu, kamor se je Jeffrey Dahmer odpravil 30. junija 1991, ravno na dan, ko je bila tam gejevska parada, je spoznal dvajsetletnega Matta Turnerja, s katerim sta se z avtobusom nato skupaj vrnila v stanovanje v Milwaukeeju. Tam je Turner dobil smrtonosno pijačo, po kateri je zaspal, nato pa ga je Dahmer zadavil z usnjenim pasom. Njegovo truplo je razkosal, ostanke potopil v velik moder sod, napolnjen s kislino, ki ga je pred kratkim privlekel v spalnico, v hladilnik pa je shranil Turnerjevo glavo. (Schwartz 1992: 106)

Manj kot teden dni po tem umoru se je Dahmer vrnil v Chicago, tokrat v gejevski plesni klub Carol's Speakeasy. Tam mu je pot prekrizal 23-letni Jeremiah Weinberger. Ta mladenič je bil edini, ki je preživel noč z Jeffom Dahmerjem in se vsaj naslednje jutro zbudil. (ibid. 107) Dahmer se ga dobro spominja: »Bil je izjemno ljubezniv. Lepo je bilo biti z njim.« (Internet 2) Weinbergerju je v glavo zvrtil luknjo in vanjo nalil kislino. »To bo zvenelo grdo, ampak ... bi sploh rekel? Ko je spal, sem vzel sveder ...« (Internet 2) Weinberger je zdržal dlje kot drugi, preživel je dva dni, (Schwartz 1992: 200) nato pa ga je Dahmer zadavil z golimi rokami. Telo je razkosal, potopil v modri sod, glavo shranil v hladilnik, ves proces pa pofotografiral. (ibid.: 107)

12. julija je Dahmer na ulici srečal triindvajsetletnega Oliverja Lacya in ga povabil v stanovanje, da bi mu poziral. Ko je Lacy zaspal, ga je Dahmer zadavil in imel nato spolni

odnos s truplom. Lacyevo telo je končalo v sodu, glava pa v hladilniku, skupaj s srcem, ki ga je Dahmer spravil na hladno, »da bi ga kasneje pojedel«. (ibid.: 108)

Naslednji dan, 19. julija, je Dahmer na avtobusu ogovoril svojo zadnjo žrtev, 25-letnega Josepha Bradehofta, in ga zvalil v stanovanje. Sledil je seks, nato pijača s sedativi, umor in razkosanje. Bradehoftovo glavo je Jeffrey postavil v hladilnik poleg Turnerjeve in Weinbergerjeve, ostanke trupla pa je potopil v sod s kislino, kjer so že bila tri razpadajoča trupla. (ibid.: 110)

6.2.2 UVRSTITEV V OBE TIPOLOGIJI

Ko bomo poskušali kategorizirati Dahmerja glede na kriterije obeh prej omenjenih tipologij, bomo videli, kar smo zatrdili že v drugem poglavju, in sicer, da je prva delitev mnogo bolj praktično uporabna, bolj črno-bela in neposredna, medtem ko druga služi bolj za prepoznavanje morilčevih nezavednih motivacij in serijske morilce na taki podlagi tudi deli. To pa rezultira v dejstvu, da le redko lahko v nek konkreten tip dokončno uvrstimo morilca kot je Jeffrey Dahmer, ki se spogleduje z vsemi najbolj spolzkimi tipi Holmesove in DeBurgerjeve tipologije: s podtipoma hedonističnega morilca – morilcem, ki mu gre za potešitev poželenja in morilcem, ki mu gre za doživljanje vznemirjenja – ter s tipom morilca, ki mu gre za moč in / ali nadzor.

6.2.2.1 ORGANIZIRANI ALI NEORGANIZIRANI MORILEC?

Ressler in Shachtman (1992) Dahmerja ne označujeta niti za organiziranega niti neorganiziranega morilca, pač pa ugotavljata, da je 'mešani' tip, ki ima prepoznavne značilnosti obeh tipov serijskega morilca. Z avtorjema se strinjamo v tem, da Dahmerjevi umori kažejo tudi nekatere poteze neorganiziranega storilca, vendar menimo, da je vseeno bližje oznaki organiziran serijski morilec.

Njegovi umori so bili vnaprej načrtovani in nešteto krat ponovljeni v fantazijah. Imel je idealni tip žrtve, in sicer privlačnega, nekoliko feminilnega mladega moškega. Dahmer se je imel pod kontrolo (bil je 'in-control'), včasih si je tudi premislil in koga ni ubil, če je presodil, da je to zanj v danem trenutku prenevarno. Žrtve je odpeljal na skrit prostor, kjer je vedel, da ga ne bo nihče zmotil – v svoje stanovanje. Po umoru se je trupel znebil, obdržal pa je posamezne dele, ki so mu predstavljali spominke. Z žrtvami je bil pred umorom prisiljen vzpostaviti vsaj minimalen osebni odnos, saj so vsi moški šli z njim domov prostovoljno.

Dahmer je sicer pogosto imel spolni odnos z obiskovalcem, še preden mu je namešal usodno pijačo, res pa je, da je najbolj užival z nezavestno ali mrtvo žrtvijo – in zdaj smo naleteli na prvo potezo, ki je značilna za neorganiziranega morilca. Takoj naslednja značilnost, ki ni tipična za organizirane morilce, je, da Dahmer ni bil sadističen. To trdimo kljub dejstvu, da vrtanje luknje v glavo še živemu človeku zagotovo izgleda kot precej sadistično dejanje. Vendar pa Dahmer ni užival v zadajanju bolečin, svoje žrtve je pred tem omamil, jim pred 'posegom' dal 'anestezijo'. Luknje v lobanje je vrtal zato, ker se mu je to v luči ustvarjanja popolnega podrejenega sužnja zdelo nujno zlo in ne zato, da bi slišal krike bolečine. Prav tako je sam umor zmeraj izvršil nad nezavestno ali uspavano žrtvijo, ki ni vedela, kaj se ji dogaja.

Kot organizirani storilec je šel Dahmer kar daleč, da bi prikrikl svoje zločine; razkosal je žrtve, dele njihovih teles zapakiral v vreče in vrgel v smeti ali v stranišče, kasneje jih je topil v sodu kisline. Običajno je kot spominek obdržal lobanje svojih žrtev, vendar jih je prebarval s sivo barvo in jim tako poskušal dati umeten, plastičen izgled – za vsak slučaj, če bi jih kdo videl.

Še ena značilnost, sicer bolj tipična za neorganiziranega morilca, je, da je Dahmer moril v samem osrčju svojega domačega okolja, da ni bil geografsko tranziten in da ni vozil avta⁷⁸. V luči policijskih preiskav brez trupla ni umora, trupel Dahmerjevih žrtev pa niso našli vse do njegove aretacije, pa še takrat so naleteli zgolj na ostanke, zato mediji pred njegovo aretacijo niso objavljali zgodb o aktivnostih neznanega morilca. Vseeno pa iz dogodka, ki smo ga že opisali, ko je Dahmer poklical sestro ene svojih žrtev in ji povedal, da je njen brat mrtev,

---

⁷⁸ Kot vemo, temu ni bilo zmeraj tako. Svojo prvo žrtve, štoparja Stevena Hicksa, je Dahmer pobral z avtom. Nikjer nismo našli nobene reference na to, da bi po tem dogodku Jeffrey Dahmer še kdaj vozil avto, našli pa smo številne potrditve, da 'ni vozil'. Da pa bi iz tega opažanja lahko potegnili kakšen sklep, bi morali naš sum potrditi pri neposredno vpletenih, kar pa žal v danem trenutku ni mogoče.

lahko sklepamo, da je v organizirani maniri sledil dogodkom okrog sebe, še zlasti tistim, ki so bili povezani z njegovimi zločini. Dahmer je bil mojster laži in manipulacij in ravno zato se je lahko toliko časa izmikal policiji. V stresnih trenutkih je ohranil neverjetno mirno kri⁷⁹, bil je preračunljiv in inteligenčen.

V Dahmerjevi družini je obstajala zgodovina psihiatričnih bolezni, on pa je bil sramežljiv, zadržan in imel je slabo samopodobo. Prav tako je bil neuspešen v šoli in imel je slabo plačano službo. Do osemnajstega leta je sicer živel v štiričlanski družini, nato pa sta se starša ločila in pristal je pri očetu, ki se je kmalu vnovič poročil. Kasneje je Dahmer sedem let živel pri babici, na koncu pa sam. Vse našteto so lastnosti, ki spominjajo na neorganiziranega morilca, vendar pa je bil Dahmer tudi privlačen, šarmanten, simpatičen, sicer nekoliko skrivnosten in redkobeseden, a duhovit. V srednji šoli je veljal za razrednega klovna, v gejevski skupnosti Milwaukeeja pa so ga imeli za 'srčka'. Imel je številne spolne partnerje, nikoli pa niti kratkotrajne intimne zveze. Vse to pa spet bolj kaže na organiziranega morilca.

6.2.2.2 MESTO V HOLMESOVI IN DEBURGERJEVI TIPOLOGIJI

Zločini Jeffreya Dahmerja kažejo poteze hedonističnega tipa serijskega morilca oz. njegovega podtipa, morilca, ki mu gre za potešitev poželenja, ter poteze tipa morilca, ki mu gre za moč in / ali nadzor. Nagibamo se k temu, da tehtnico prevesimo na stran morilca, ki mu gre za moč in / ali nadzor, saj menimo, da Dahmerjeva osrednja motivacija ni bila toliko povezana s seksualnostjo kot z željo po totalnem nadzoru⁸⁰, popisali pa bomo značilnosti, ki Dahmerjeve umore vežejo na vsakega od obeh omenjenih tipov serijskega morilca.

---

⁷⁹ Po prvem umoru ga je ustavila policija, ko je imel v avtu vreče z deli trupla. Trinajsta žrtev mu je pobegnila in s spretnim laganjem je dosegel, da so dečka nazaj v njegovo stanovanje pospremili policisti, ki so tudi vstopili v stanovanje in Dahmer jim ni dal razloga, da bi posumili, da je kaj narobe, pa čeprav je v sosednji sobi še vedno ležalo truplo njegove prejšnje žrtve. Prav tako je redno hodil na sestanke z uradnico za pogojni izpust in ji je celo v najbolj vročičnem obdobju, ko je moril praktično vsak teden, uspešno prikrival svoje prostočasne dejavnosti. Imel je tudi stike z družino, še zlasti z babico, in nihče nikoli ni ničesar posumil.

⁸⁰ »Rad bi imel / ... / dobro razvitega belega tipa, podrejenega mojim željam. Rajši bi imel, da bi bil živ in da bi za zmeraj ostal z mano.« (Ressler & Shachtman 1997: 138) »Oseba bi morala biti popolnoma podrejena, pripravljena storiti vse, kar bi jaz hotel, takih ljudi pa ni prav veliko.« (ibid. 115) In razlog, zakaj niti ni poskušal poiskati submisivnega partnerja? »Nisem imel veliko časa, da bi ga iskal. Delal sem šest dni v tednu, imel omejen čas, in stvari sem hotel imeti hipoma.« (ibid.) V intervjuju z Resslerjem (Ressler & Shachtman 1997: 138) je Dahmer dejal, da bi najraje imel odnos z živim, podrejenim partnerjem. Če to ne bi bilo mogoče, bi želel imeti nekoga v zombi stanju, kar je tudi poskušal, vendar mu ni uspelo. Naslednja vrsta odnosa na Dahmerjevi lestvici je odnos morilec - žrtev, se pravi, to kar je počel. Če pa tudi to ne bi bilo mogoče, bi mu po njegovem mnenju preostal le še celibat.

Kot morilec, ki mu gre za potešitev poželenja, se je tudi Dahmer obnašal kot zasvojenec in njegova dejanja so se stopnjevala tako v smislu intenzivnosti (udarec po glavi – davljenje – vrtnanje v glavo – kanibalizem) kot pogostosti (med prvim in drugim umorom je minilo 9 let, na koncu pa je praktično počel samo še to). Ta tip morilca ima bogat fantazijski svet, ki ga opremi s scenarijem za umor in tudi Dahmer je imel razvejane fantazije, ki so vključevale ritualno vedenje od izbire žrtve, njene 'ugrabitve', samega umora in ravnanja s truplom⁸¹. Dahmerju nihče ni zapovedoval, naj ubija, ubijal je zgolj in samo zaradi satisfakcije, ki so mu jo prinašala njegova dejanja. Pri tipu morilca, ki mu gre za potešitev poželenja, se vse vrti okrog spolnosti in seksualna gratifikacija je glavni cilj umora. Morda to pri Dahmerju drži bolj z rezervo, vsekakor pa je jasno, da je spolnost pri njegovih dejanjih igrala veliko vlogo. Se je pa, kot je pri tem tipu morilca pogosto, tudi Dahmer zapletal v nekrofilška dejanja, ubijal je z rokami (izjemoma s hladnim orožjem), ni pa bil, kot je značilno za tip morilca, ki mu gre za potešitev poželenja, prav procesno naravnani – ni podaljšal umora in še zlasti ni izgubil interesa za žrtev, ko je bila ta enkrat mrtva.

Tudi tip morilca, ki mu gre za moč in / ali nadzor, je fokusiran na proces umora, kar spet ni povsem skladno z Dahmerjem, in tudi zanj so značilne bogate fantazije⁸², ki jih poskuša zadovoljiti prek, navadno ne prekomernega, umora, to pa je značilno tudi za Dahmerja. Dahmer si je najbolj želel popoln nadzor nad žrtvijo in njeno usodo v svojih rokah, kar pa je glavna značilnost tipa morilca, ki mu gre za moč in / ali nadzor, morilca, ki je iz dogodka v dogodek spretnejši, iz umora v umor boljši – kot Dahmer. Na truplih so vidne sledi mučenja, kar pri Dahmerju (če izvzamemo luknje v glavi) ne drži, lahko pa ta tip morilca izvaja tudi nekrofilška dejanja, kar pa je spet aplikativno na Dahmerja. Temu tipu morilca se najdlje uspeva izmikati aretaciji in če vemo, da povprečna kariera serijskega morilca traja dobra štiri leta, potem je bil Dahmer precej uspešen, saj je od njegovega prvega umora do aretacije preteklo kar 13 let.

---

⁸¹ »Mislil, da je bilo pri štirinajstih ali pri petnajstih, ko so se začele pojavljati obsesivne misli o ... o ... nasilju ... prepojenem s seksom. In šlo je samo na slabše. Jaz ... nisem vedel, kako bi komu povedal o tem ... zato pač nisem. Vse sem zadržal v sebi.« (Oddaja 1)

⁸² »Kot puščice, ki so mi prestreljevale možgane ...« (Internet 2)

6.3 DAHMER V LUČI PSIHIATRIČNIH DIAGNOZ

Jeffrey Dahmer je kazal posamezne znake domala vseh psihiatričnih motenj, ki smo jih povzeli v 4. poglavju. Njegova manipulativnost, pomanjkanje obžalovanja in empatije⁸³, neuspešnost pri prilagoditvi družbenim normam in spoštovanju zakonov, nagnjenost k prevaram in laganje, neodgovornost, nepremišljenost, izkoriščanje drugih itd. so značilnosti antisocialne osebnosti, sociopata brez vesti, ki se briga le za svoje potrebe.

Če temu dodamo Dahmerjevo nasilnost plenilske vrste, uperjeno v tujce, inteligenco, umirjenost, karizmo, nezmožnost čustvovanja⁸⁴, preobčutljivost na alkohol, pomanjkanje dolgoročnih ciljev, nenehno potrebo po stimulaciji, kršenje pogojnega izpusta in 'talent' za kriminalne dejavnosti, potrebo po kontroli ter reduciranje spolnih partnerjev na objekte ... dobimo psihopatsko osebnost.

Do mejne motnje osebnosti, diagnoze, ki jo je Dahmerju postavil zaporniški psihiater, manjka še eden izmed njenih odločilnih kavzalnih dejavnikov, in sicer spolna zloraba v otroštvu, ki je pogosto incestuozne narave. Pri Dahmerju za to ni dokazov, se je pa o morebitni zlorabi ob njegovi aretaciji veliko govorilo. Mediji so bili polni namigovanj, da je bil pri osmih letih spolno zlorabljen. Lionel Dahmer naj bi v neuradnem pogovoru s psihiatrom za to obtožil soseda, v televizijski oddaji Phila Donahue-ja pa je neznan moški, imenovan Nick, ki se je predstavljal za Dahmerjevega prijatelja, trdil, da mu je ta povedal, da ga je spolno zlorabil oče in da je zlorabljanje trajala vse do njegovega šestnajstega leta. Nikomur pa za domnevne zlorabe niso nikoli sodili in vse sta zanikala tudi Lionel in Jeff Dahmer (Ressler & Shachtman 1997: 100, glej tudi Schwartz 1992: 38, Giannangelo 1996: 69-70). Je pa zanimivo, da naj bi se zlorabljanje začelo približno takrat, ko se je Dahmer nenadoma začel umikati vase in ko se je družina preselila v Bath.

Za mejno motnjo osebnosti so značilni še problemi pri vzpostavljanju trdne identitete, nezaupanje, problemi pri kontroliranju jeze in drugih čustev in impulzivno ter avtodestruktivno vedenje, mrzlični trud izogniti se resnični ali zgolj umišljeni možnosti

---

⁸³ »Da, obžalujem te stvari, ampak niti sam nisem prepričan, če je moje obžalovanje dovolj globoko. Vedno sem se spraševal, zakaj ne čutim večjega obžalovanja.« (Internet 2)

⁸⁴ »Saj niti ne vem, če sem sposoben normalnih čustev. Že dolgo nisem jokal. Če skušaš tako dolgo potlačiti svoja čustva, jih verjetno izgubiš, vsaj delno. Ne vem.« (Internet 2)

zapustitve, vzorec nestabilnih in intenzivnih medosebnih odnosov, ki so zaznamovani z ekstremnimi nihanji od idealiziranja do razvrednotenja, motnje identitete – znatna in trajna, nestabilna samopodoba, impulzivnost na področjih, ki posameznika potencialno ogrožajo, čustvena nestabilnost, ki izhaja iz oscilacij v razpoloženju, kroničen občuek praznine ter prehodne, s stresom povezane paranoidne ideje ali hudi disociativni simptomi.

Nasploh je pri posameznikih, ki trpijo za disociativnimi stanji, pogosta resna travma v otroštvu. Predhodna travma je značilna tudi za posttravmatski stresni sindrom in kot primerna se tudi tu ponuja Dahmerjeva morebitna spolna zloraba v otroštvu. Ob tem dodajmo še zanimivo dejstvo, da se Dahmer ni spomnil svojega drugega umora, ki ga je zagrešil 9 let po prvem. Izgleda, da so nekatere stvari preveč travmatične celo za serijskega morilca.

Razep Jaza, njegova razdelitev v dve funkcionalni celoti, ki vsaka zase delujeta kot cel Jaz, je pri serijskih morilcih prikladen način, da se zavarujejo med razpadom osebnosti. Pri Dahmerju sta dva pola očitna – na eni strani je ustrežljiv, vljuden, navidez zadovoljen mladenič, ki ima dobre odnose z družino, pomaga babici⁸⁵, ima redno službo ... Na drugi strani pa je plenilski morilec, čigar življenje se vrti v stalno ponavljajočem se krogu serijskega umora, morilec, ki lahko razmišlja samo o umorih, ki celo svoje življenje podredi svoji morilski karieri.

Narcistična motnja osebnosti bi tudi prav lahko bila primerna diagnoza za Dahmerja. Grandiozni Jaz, ki se občasno počuti inferiorno, je po mnenju mnogih pogosta značilnost serijskih morilcev. Posameznik z narcistično motnjo osebnosti kaže le malo empatije, izkorišča druge, zdi se mu, da je najpomembnejši, preokupiran je s fantazijami in prepričan, da je poseben, zahteva občudovanje okolice in je aroganten.

V zvezi z obsesivno – kompulzivno motnjo smo že zapisali, da je krog izvajanja prisilnih idej neverjetno skladen s krogom serijskega morilca. Pri Dahmerju lahko temu dodamo še patološki strah pred neželjenim dogodkom (ostati sam) in nesmiselna prisilna dejanja, ki naj bi to preprečila (ubiti človeka, za katerega nočeš, da bi te zapustil).

---

⁸⁵ Babica Catherine Dahmer o Jefferyu pove: »Grozno ljubeč je do mene. Nikoli ni odšel, ne da bi me močno objel. Vedno je hotel početi stvari zame. On je fant, ki so mu vseč iste stvari kot meni ... rože, vrtnice. Nikoli ne okleva, vedno mi pokaže svojo ljubezen.« (Schwartz 1992: 26)

Tako se je pravzaprav na primeru Jeffreyja Dahmerja pokazalo, kar smo zapisali že v razdelku 5.2.9, in sicer da serijski morilec kaže številne znake raznoraznih psihiatričnih motenj, da pa ga je težko z gotovostjo uvrstiti v en sam predalček. Giannangelov (1996) predlog nove motnje osebnosti, motnje serijskega morilca, katere glavna manifestacija je ponavljajoč se umor, pa se pri 'diagnosticiranju' koncentrira predvsem na naslednje sklope dejavnikov: 1) fiziološki dejavniki; 2) okoljske travme; 3) zgodnje antisocialno vedenje in predhodni zločini; 4) problematični spolni odkloni; 5) disociativne epizode in pa 6) serijski umor.

1) Pri Dahmerju ni dokumentiranih znakov morebitnih bioloških faktorjev.

2) V sklopu okoljskih faktorjev imamo morebitno spolno zlorabo s strani očeta, zagotovo pa tudi neobičajno mučno ločitev staršev in občutek zapuščenosti. Potem je tu še spolni napad na Dahmerja, ko ga je posilil neznan moški, obstajajo pa namigovanja, da naj bi bil zlorabljen tudi v zaporu. V poglavju o psiholoških virih smo omenili tudi vpliv vseprisotne matere na serijskega morilca. Pri Dahmerju je mati zelo nenavadna figura, je pravzaprav večino časa odsotna, lahko pa bi rekli, da je, kot Smoletova Antigona in Beckettov Godot, prisotna v svoji odsotnosti. Dahmerjeva mati Joyce je imela resne psihiatrične težave, ki so se začele že pred Jeffovim rojstvom, ves čas pa je jemala močne koktejle barbituratov in morfija. Ko je bil Dahmer star 18 let, ga je preprosto pustila samega in z mlajšim sinom zbežala iz mesta. Zanimivo je, da je od marca leta 1991 dalje, ko je Dahmerja po petih letih prvič poklicala mati, njegovo morilsko vedenje eskaliralo v popolno nekontrolirano blaznost⁸⁶.

3) Izpričano je tudi Dahmerjevo zgodnje antisocialno vedenje. Sramežljiv je bil že kot otrok in tudi kot mladostnik se je ves čas držal zase in ni imel pravih prijateljev. Najraje se je igral z mrtvimi živalmi. Lionel Dahmer meni, da je bilo seciranje živali, ki je Jeffa zaposlovalo celo otroštvo in mladostništvo, neke vrste prelomnica: »Res sem postal prepričan, da je bil to

---

⁸⁶ Prav zanimiv človek pa je tudi oče Lionel Dahmer, ki je bil že od otroštva obseden s požari, ki je v prostem času izdeloval bombe in enkrat skoraj ubil sina, ki se nikoli ni mogel povsem oprati suma, da je Jeffa v otroštvu zlorabljal in ki se na nek skoraj perverzen način zdi ponosen na sina, ko govori o njem, čeprav njegove besede govorijo nasprotno: »Ko gledam nazaj, si želim, da bi storil več, v smislu, da bi bolj sledil njegovim aktivnostim. Počutim se krivega in zelo me je sram.« (Swartz 1992: 43)

Lionel Dahmer se je počutil na poseben način povezan s svojim sinom, saj je tudi sam imel nasilne fantazije, sanjaril je o umoru, in celo razmišljal o tem, kako bi si s pomočjo hipnoze popolnoma podredil druge ljudi. V svoji knjigi *Father's Story* je zapisal: »Obstajala so področja sinovega uma, tendence in perverzije, ki sem jih sam zadrževal v sebi vse svoje življenje. Jeff je eksponentno multipliciral te tendence in s svojo spolno perverznostjo generiral dejanja, ki se jih ne da razumeti ... Ampak vseeno, lahko sem opazil daljne izvire pri sebi in počasi sem ga dojel kot svojega sina v precej globljem smislu kot sem si kdaj koli prej domišljal.« (Dahmer v Giannangelo 1996: 69)

neke vrste začetek v tej njegovi spirali navzdol in ... in da je bilo to povezano z njegovo puberteto. In ko se v to grozno mešanico ... prikradejo še hormoni ... kar počne ... on preiskuje notranjosti živali ... in ... njegova seksualnost se razvija ob istem času ...» (Oddaja 1) Tudi Dahmerjevi predhodni zločini so jasno popisani. Imel je številne kratke stike z zakonom, ki so se pred razkritjem umorov stopnjevali od kršenja javnega reda in miru do zlorabe otroka.

4) V zvezi s spolnimi odkloni po našem mnenju, ki se nekoliko razlikuje od Giannangelovega (1996: 71), Dahmerjeva homoseksualnost ni igrala bistvene vloge. Omenjeni avtor trdi, da je njegova seksualna orientacija vodila v resne težave, saj se z njo ni znal spopasti. Mi bi med Dahmerjeve 'spolne odklone' raje uvrstili nekrofilijo, saj je izpričano, da je o odnosih z mrtvim človekom sanjaril že od otroštva dalje. Menimo tudi, da se je s takim nagnjenjem spopadel z večjimi težavami, kot jih je utegnil imeti s svojo homoseksualnostjo.

5) Disociativna stanja so bila pri Dahmerju očitna že na prvi pogled in so se stopnjevala od otroštva. Oče Lionel Dahmer je zapisal: »To je bilo v njegovem nepremičnem obrazu, v njegovih zdolgočasenih očeh, v rigidnosti njegovega telesa, v načinu, kako med hojo ni premikal rok naprej in nazaj, celo v brezizraznem tonu, ko je zamrmral 'sorry'.« (Dahmer v Giannangelo 1996: 71) Mačeha Shari pa je dejala, da »se ni znal objemati. Ni se mogel dotikati. Njegove oči so bile mrtve. Ta otrok ni imel nič več srca v sebi. Bil je kot zombi.« (Giannangelo 1996: 71-72) Temu vtisu je Dahmer kaj kmalu v mladosti dodal še pogosto alkoholiziranost.

6) V sklopu serijski umor ponovimo le, da je Dahmer ubil 17 moških, ob tem popolnoma razumel, da to ni prav⁸⁷, izvajal je nekrofiliska in kanibalistična dejanja⁸⁸, zbiral trofeje in bil obseden s kontrolo.

---

⁸⁷ Jeffrey Dahmer se je na sodišču najprej zagovarjal kot nedolžen zaradi neprištevnosti, potem pa je zagovor spremenil v kriv, ampak neprišteven. To je obramba, ki je možna le v nekaterih ameriških zveznih državah, pomeni pa, da bo obtoženi tako ali drugače preostanek svojega življenja institucionaliziran, na sojenju se mora porota le odločiti, ali bo to v psihiatrični bolnišnici ali v zaporu. Odločiti se morajo torej le o tem, ali je posameznik prišteven ali neprišteven (glej opombo 59). Dahmerjev odvetnik Gerald Boyle je trdil, da je Dahmer sicer vedel, kaj je prav in kaj narobe, vendar se enostavno ni mogel kontrolirati, svojih dejanj ni mogel prilagoditi temu, kar je vedel, da bi bilo prav. Trdil je, da je Dahmer nekrofil in torej legalno ni odgovoren za svoja dejanja ter bi moral biti hospitaliziran. Tožilec je temu nasprotoval z dokazi, da je Dahmer pogosto seksual tudi z živimi moškimi. Izbijali so tudi trditve, da se ni mogel kontrolirati, in sicer tako, da so dokazovali, da je Dahmer svoje potrebe nadziral dovolj dobro, da je ubijal le, kjer in kadar je sam to hotel in je zelo premišljeno zakrival svoja dejanja. Zakonodajca v Wisconsinu za prištevne razglašajo nekoga, ki ima svoja dejanja pod kontrolo. Porota je ugotovila, da je bil Dahmer med svojimi dejanji legalno prišteven in ga obtožila na 15 dosmrtnih kazni. Novembra 1994 je Dahmerja pod tušem zabodel psihotični sojetnik, ki se je predstavljal za božjega sina. (Ressler & Shachtman 1997: 140-141) Dahmer je po aretaciji izjavil: »Če bi me v zaporu ubili ... bi bil to pravi blagoslov.« (Internet 2)

Po teh sklopih, ki po Giannangelu tvorijo motnjo, lahko Jeffa Dahmerja mirno diagnosticiramo kot serijskega morilca – kar pa smo seveda vedeli že prej.

---

⁸⁸ Dahmer je v svojem priznanju zatrdil, da je edino človeško meso, ki ga je kdaj poskusil, Millerjev biceps, nato pa ni hotel več govoriti o kanibalizmu (Schwartz 1992: 81). Detektiv Murphy je dodal, da je Dahmer preizkušal različne kombinacije začimb pri kuhanju mesa (ibid. 199), klinična psihologinja dr. Judith Becker pa je na sodišču dejala: »Poskusil je meso in srce. Kupil je mehčalec mesa, zmehčal srce in ga pojedel, prav tako pa tudi meso z mišice. Ko je jedel, se je spolno vznemiril. Počutil se je, kot da žrtev postaja del njega. Poročal je, da je imel ob uživanju človeškega mesa erekcijo.« (ibid. 205-206) Dahmer sam pa je v televizijski oddaji, posneti, ko je bil že v zaporu, povedal: »Počutil sem se, kot da bodo za zmeraj ostali del mene. Poleg ... poleg ... preproste ... radovednosti o tem, kako bi bilo ... če bi se počutil, kot da so del mene ... to mi je dalo seksualno ... ugodje ...« (Oddaja 1) Prav tako v zaporu je v intervjuju, ki ga je z Dahmerjem imel Ressler, o kanibalizmu stekel tale pogovor:

Ressler: Si kdaj poskusil z grizenjem?

Dahmer: O, ja. S prvim na Šestindvajseti ulici.

Ressler: Mi lahko poveš o tem?

Dahmer: No, potem ko je umrl, sem zagrizel v vrat.

Ressler: Samo enkrat?

Dahmer: Močno.

Ressler: Si to kdaj ponovil? In kaj je bilo zadaj, kakšna motivacija?

Dahmer: Uh, perverzne seksualne prakse.

Ressler: In si to kdaj ponovil?

Dahmer: Ne.

Ressler: Samo enkrat si to naredil?

Dahmer: Aha, razen, ko sem jedel.

Ressler: In kaj je bilo za tem?

Dahmer: Samo občutek, da bi ga naredil za del mene.

Ressler: Od kje je to prišlo? Si o tem kje bral?

Dahmer: Ne, bilo je notranje. No, morda sem kdaj kje bral o kanibalizmu ... ampak to ni ... bil je samo še en korak, eskalacija.

/ ... /

Ressler: Kako se je to začelo?

Dahmer: Med razkosavanjem. Shranil sem srce. Pa biceps. Odločil sem se, da ju narežem na majhne koščke, splaknil sem jih, jih pospravil v čiste vrečke in jih dal v hladilnik ... samo kot eskalacija, poskušal sem nekaj novega, da bi se zadovoljil. Skuhal sem meso, nato pa gledal slike in masturbiral.

Ressler: Po tem? Je imel ta ritual kakršen koli pozitiven učinek?

Dahmer: Mhm, dobil sem občutek, kot da so del mene. Seksualno stimulatивно.

Ressler: Ok, pospravil si srce in to – si kdaj ponovil to z drugimi?

Dahmer: Samo ... s tazadnjim. Shnil sem srce in biceps.

Ressler: Si kasneje pojedel srce?

Dahmer: Ne. Aretiran.

Ressler: Ampak ... to je bilo vse povezano s spolnostjo?

Dahmer: Res je.

(Ressler & Shachtman 1997: 123-124)

6.4 DO YOU THINK YOU CAN DISSECT ME WITH THIS BLUNT LITTLE TOOL?!

(Hannibal Lecter v odgovor agentki Starlingovi, ki mu je ponujala standardiziran vprašalnik)

Kot običajno, ko je govora o človeških zadevah, tudi v tem primeru serijskega morilca naletimo na že tradicionalne meje kvantitativnih metodoloških postopkov potem, ko skušamo enkrat teoretične modele, ki naj bi odsevali prakso, aplicirati nazaj na konkretno realnost. Še bolj se stvari zapletejo potem, ko skušamo s temi istimi modeli pojasnjevati človekovo vedenje, do konca pa odpovedo pri tistem, za kar so bili narejeni – namreč v poskusu predikcije in prevencije (zločinskega) vedenja.

Na način, kot smo predstavili Dahmerja, bi lahko izčrpno popisali veliko večino serijskih morilcev, ki so 'delovali' v ZDA zadnjih 30 let (če že niso inspirirali filmskih scenarijev, v zaporu dajali intervjujev ali še v času morjenja narcisoidno kumunicirali z množičnimi mediji, pa so bili gotovo predstavljeni v knjigah novega pisateljskega žanra 'true crime') in pri vseh bi naleteli na isto zagato; razhajanje med teorijo (modeli) in prakso (vedenjem). O le omejeni uporabnosti tipologij in razlagalnih modelov docela prepričljivo govori vsaj dejstvo, da ga ni dejavnika geneze, vedenja, diagnoze serijskega morilca, ki bi ne bil *vsaj nujen, če ne že zadosten*. Tako denimo navidez prepričljivo dejstvo, da je odstotek moških, zaprtih v ZDA zaradi nasilnega vedenja, ki ima v zadnjem kromosomskem paru dodan še en Y, kar 200 krat večji kot v 'zunajzadorski' populaciji, povsem izgubi svojo interpretativno moč, če ta statistični podatek umestimo v neko drugo tabelo z nekimi drugimi razmerji. Da o tem, kakšna vedenja vse pokriva statistična kategorija 'nasilno vedenje' (od pijanskega veseljačenja, preko vlomov, kjer je bilo nasilje morda zgolj naključno, do adolescentnih izpadov in seveda tudi serijskih umorov), sploh ne izgubljamno mnogo besed.

V lovu na 'nasilni gen', ki bi tako elegantno pojasnil (in morda celo res preprečil) tako hudo odklonsko vedenje, kot je serijski umor, se biološko usmerjena strokovna javnost obnaša na način, kot je bilo njegov očitano Mendlu – ne loči med barvo graha in kompleksnim človeškim vedenjem. Na drugi strani pa psihoanalitske in psihiatrične interpretacije, ki se opirajo zlasti na dejavnik (spolne) zlorabe v otroštvu, odpovedo vsaj pri Dahmerju. Slednje morda res gradijo na drugačnih, bolj 'mehkih' izhodiščih in vedno dopuščajo ali celo terjajo možnost, da je do zlorabe sicer dejansko prišlo, a o njej vsi molčijo. Vprašanje pa je, če je to

sploh prednost, saj tako ostajajo na spekulativnih osnovah, kar sodobna znanost sprejema. Z upravičenim zadržkom.

Menimo, da bi bilo fenomen Jefferyja Dahmerja konstruktivno brati še na en način, in sicer v kombinaciji kliničnih diagnoz (predvsem narcistične motnje in mejne motnje osebnosti) in teorije Christopherja Lascha, ki jo je vzela za svojo psihoanaliza. Ta tematizira skladnost tipa osebnosti z družbeno-ekonomskim in 'duhovnim' miljejem, torej skladnosti patološkega narcisa s poznim kapitalizmom potrošniške družbe in postmodernizmom⁸⁹. V nadaljevanju bomo predstavili 'križno' branje zgoraj predstavljenih kliničnih diagnoz, ki so nam bile v oporo pri diagnosticiranju sindroma serijski morilec, in Lascheve zastavitve geneze patološkega narcisa, ki naj bi predstavljal tipičnega subjekta potrošniške kulture, ki in kakor ga izoblikujejo premise, ki smo jih videli na delu v formaciji serijskega morilca.

---

⁸⁹ Kot poudarja Švabova (2000: 207), je tovrstna družbeno-ekonomska umestitev tudi značilnost Giddensove teorije o preobrazbi intimnosti, saj ta stoji v kontekstu njegove širše teorije o sodobnih družbenih spremembah. Tako poskuša pojasniti celoto in kompleksnost spreminjanja družb pozne modernosti ter znotraj tega spreminjanje intimnosti in zasebnosti.

7. PATOLOŠKI NARCIS IN SERIJSKI MORILEC

S terminom narcizem seveda začenjamo pri Freudu. V besedilu 'Vpeljava narcizma' (1987: 33-63) Freud ločuje med dvema oblikama libida; narcističnim libidom, ki se veže na psihično instanco Jaz in objektnim libidom, ki se veže na instanco Ono. V bistvu gre za ločitev na libido, ki je lasten Jazu in libido, ki se obeša na objekte. Freud nadalje pravi, da »ima človek dva izvorna seksualna objekta: sebe in žensko, ki skrbi zanj«. (ibid.: 50) Skladno s tem lahko človek, kot izhaja iz narcističnega tipa, ljubi naslednje: 1) kar je sam (samega sebe - avtoerotizem); 2) kar je sam bil, 3) kar bi sam želel biti.

Med 'normalnim' in 'patološkim' narcizmom je razlika v tem, na kakšno nadjazovsko strukturo se naslavljata. Zaradi socializacijskih okoliščin (ki jih bomo bolj natančno opredelili v nadaljevanju) Nadjaz pri patološkem narcizmu ostane personaliziran, ne zadobi strukture formalnega (etičnega) zakona. Zaradi spet istih socializacijskih okoliščin je tudi instanca, ki jo Freud poimenuje Ideal Jaza, pri patološkem narcizmu bolj neizprosna do subjekta, sugerira mu tisto idealno (samo)podobo, ki ji posameznik ne glede na svoje zmožnosti, želje in delovanja enostavno ne more ustreči. In če vemo, da o razmerju med omenjenimi elementi psihičnega aparata posameznika Freud pove, da je Nadjaz tisto, kar primerja Jaz v odnosu do Ideala (1987: 57), potem je jasno, da je Nadjaz v primeru patološkega narcizma mnogo bolj dejaven, mnogo bolj neprizanesljiv in mnogo bolj obremenjujoč za posameznika. Odtod osnovni, tako rekoč »multi indic« (Žižek 1987: 109) vseh partikularnih simptomov patološkega narcizma: prosta, »nevezana tesnoba, ki ni vezana na nek poseben objekt, ki nastopa kot splošno, neopredeljeno psihično stanje.« (ibid.) Posameznik, ki ima naziv patološki narcis, popolnoma ustreza preseku med dvema tipoma psihiatričnih diagnoz: mejno motnjo osebnosti in narcistično osebnostjo.

Kakšne so okoliščine, ki pripeljejo do geneze tega subjekta? V največji meri gre seveda za spremenjeno strukturo, formo in definicijo družine. »Gravitacijsko središče družinske strukture se zlagoma premešča: *hard-core* družinske celice ni več ljubeči par, ampak razmerje med materjo in otrokom, ki postaja gonilo in gorivo družinskega življenja.« (Kanduč

2003: 185) Družina kot 'družbena pogodba', ki se vzpostavi kot posledica pravnih in ekonomskih odnosov med moškimi v patriarhalnem družbenem ustroju (menjava žensk), je vsaj že od 18. stoletja naprej soočena s paradigmo o romantični ljubezni, ki ne samo da redefinira razmerje med spoloma, ampak tudi razveljavi dobršen del moške sfere kot tiste, ki 'družbena pogodbo' sklepa, za svojo posledico pa ima tudi 'izum materinstva'. V zvezi s slednjim Giddens opozarja, da je bila »ena izmed niti v moderni konstrukciji materinstva ... idealizacija matere, ki so jo nedvomno vpletali neposredno v nekatere izmed tistih vrednot romantične ljubezni, ki so jih razširjali.« (2000: 49) In še: »Izum materinstva ustvari okoliščine, zaradi katerih je danes tako v očeh deklice kot dečka mati bolj vsemogočna, pa tudi bolj vseljubeča kot v prejšnjih generacijah.« (ibid: 131) Lastnost sodobne socializacije je, da je v zgodnji skrbi za otroka pomembna vloga matere. Na odnose med njo in otrokom vpliva 'izum materinstva', skupaj z drugimi spremembami, ki v njem odražajo in razlikujejo moderne od predmodernih institucij. Za Giddensa ima »prevlada matere ... globoke psihološke posledice za oba spola in je vir nekaterih najmočnejših vidikov današnjih spolnih razlik.« (ibid.: 136) Otrok postane ne samo torišče družine, »najvišji *telos* družinskega življenja ... slabšalna oznaka 'prazno gnezdo' pa zloslutno namiguje, da družinski konfiguraciji nekaj boleče manjka.« (Kanduč 2003: 189) Kot je bilo včasih nepredstavljivo, da že odrasel otrok zanemarja svoje postarane starše, je v današnji kulturi še mnogo bolj problematično to, da bi starši zanemarjali svojega otroka. Iz tega izhaja cel kup novih socializacijskih tehnik in tehnologij, ki praktično vse po vrsti prispevajo prav k temu, da otrok nima druge možnosti, kot da pod družinskimi in družbenimi pritiski razvije grandiozni Jaz⁹⁰.

Psihološki obrazci, ki jih najdemo pri patološkem narcizmu ... obsedenost s slavo, plitkost in kratkotrajnost osebnih odnosov, doživljanje soljudi kot nenehno grožnjo, izhajajo iz posebne strukture ameriške družine, ki spet izhaja iz novih načinov proizvodnje. Industrijska proizvodnja očeta odtegne od doma in zmanjšuje njegovo vlogo v življenju otroka. Mati poskuša otroku izgubo očeta nadoknaditi, pogosto pa ji manjka praktičnih izkušenj v vzgoji otrok. V vedno večji meri se naslanja na strokovnjake. Oba starša želita iz družine napraviti zavetje pred zunanjimi pritiski, sami standardi, po katerih merita uspeh svojega početja, pa v

---

⁹⁰ Za današnjo družbo brez dvoma velja, da je »otrok visoko cenjena vrednota, celo svojevrstna avtoriteta (najbrž najbolj sprejemljivo božanstvo v navidez sekularizirani družbi), zgodovinsko specifičen (pravzaprav novi, a vendar dokaj zahtevni) disciplinator in ideološko nadvse prikladno sredstvo za formalno in neformalno nadzorovanje odraslih ljudi (ne le staršev). Otrok je bitje, ki je pogosto deležno izjemne, včasih pa že skoraj pretirane ljubezni (nerazvezljivo spete z lastniško-posesniškimi vzgibi), pozornosti in skrbi.« (Kanduč 2003: 230)

glavnem izhajajo iz industrijske sociologije, iz 'kadrovskega menedžmenta', iz otroške psihologije – skratka, iz organiziranega aparata družbenega nadzora. Borba družine, da se prilagodi od zunaj vsiljenemu idealu družinske solidarnosti in starševstva, ustvarja videz solidarnosti za ceno spontanih občutkov, ustvarja ritualizirane odnose brez prave vsebine. (Lasch 1986: 200-201)

Zgoraj omenjeno Giddensovo idejo o 'izumu materinstva' Lasch (1986), Žižek (1987) in Šterkova (2006 rkp.) preformulirajo v psihoanalitski žargon, ko v središče geneze subjekta patološki narcis postavijo vseprisotno kapriciozno mati, ki jo spremlja funkcionalno odsotni oče. Ženska, zavezana kulturnemu imperativu materinstva in življenjskim idealom, ki naj jih uteleša otrok, s svojo ljubečo pozornostjo duši sleherni 'normalni' razvoj narcizma pri otroku in ga s svojo vseobsegajočo pozornostjo naravnost sili k temu, da so njegove objektivne izbire narcističnega tipa. V istem koraku vsaki zunanji instanci onemogoča, da bi s svojo formalno avtoriteto posegla v njeno dualno razmerje z otrokom. Funkcionalno odsotni oče torej nima niti možnosti, da bi sploh lahko utelešal neko bolj 'tradicionalno', formalno nadjazovsko instanco niti mu ni omogočena vpeljava nekkih drugih, nepersonalnih zakonov, ki vladajo izven dualnega razmerja. Ob očetovi odsotnosti otrokovo ugodje (katerega princip je mati) ostaja nezavezano realnosti (katere princip predstavlja oče). Zaradi umanjkanja naslonitve na avtoriteto in neenotne samopodobe mu manjkajo temeljni stebri identitete, zato je ena glavnih značilnosti patološkega narcisa t.i. šibki Jaz, ki ga kompenzira s patološkim, grandioznim Jazom. Realnost in avtoriteta ostaneta personificirani v Drugih, otrok pa ostane zatopljen v kapriciozno, personalno podobo sveta in sebe. Posameznik nima enotne samopodobe niti celostne podobe drugih – so samo dobri ali pa samo slabi. Zakon posameznika notranje ne zaveže, so samo pravila igre: spoštuje jih, če v tem vidi narcistični interes, sicer jih zavrže. (Žižek 1987: 105-107, glej tudi Lasch 1986)

Socializacijska maksima, ki otroka postavlja v središče družinskega življenja in družbenih vrednot, izražena v zahodnim kulturam lastnemu imperativu »njegovo veličanstvo - Otrok« (Freud 1987: 53), v otroku neizbežno ustvarja občutke izjemnosti, vsemogočnosti, večvrednosti. Vse to so znamenja t.i. »velikega Jaza, patološke tvorbe, ki namesto 'normalnega' Jaza opravi integrativno funkcijo« (Žižek 1987: 115) Ta patološka tvorba ima več zunanjih izrazov: (1) Vztrajanje na imidžu. Tu stopi v ospredje vztrajanje pri površnem, zgolj zunanjem in visoko estetiziranem videzu telesa. Eni izmed ključnih dimenzij imidža

telesa patološkega narcisa sta kult mladosti in njegov antipod, patološki strah pred starostjo in smrtjo. Mladost in starost nista več dojeti kot biološki dejstvi, ampak kot potrošni dobrini, ki se ju da (kar je nujno) kupiti. Telo, ki kaže znake starosti, ne izdaja starosti kot take (biološke), pač pa nezmožnost kupiti si poteze, attribute, znamenja itd. mladosti. (Lasch 1986: 235-247) (2) Zaradi omenjenega umanjkanja naslonitve posameznika na neko zunanjo, formalno, nepersonalizirano avtoriteto subjektu umanjka tudi možnost realnih, celostnih podob sveta in zunanjih objektov; patološki narcis ljudi deli na pomembne Druge (tiste, ki potrjujejo njegov imidž) in 'suckers' (ljudi, ki so tu le za to, da jih lahko izkoristi za narcistični interes). Ker je posameznikova samopodoba odvisna od odobravanja Drugih, ker njegov šibek Jaz ni zmožen nuditi neke notranje, načelne opore osebnosti, ima tudi (3) nizek tolerančni prag tesnobe. Hitro popusti lastnim impulzom, nezmožen je tolerirati frustracije, obenem pa ga popolnoma uničijo že majhne narcisistične razžalitve oziroma odsotnost aplavza. Posameznik, ki nima opore v zunanjem zakonu, nima nikakršnega sidra identitete, realnost ukinja s primitivnimi tehnikami pozabe (droge⁹¹, alkohol, tudi potrošništvo) in na ta način skuša zapolniti kroničen občutek praznine in pomiriti nevezano tesnobo. Tukaj lahko umestimo ključen obrat od protestantske k narcistični etiki: prenos poudarka s kapitalistične produkcije na potrošnjo. Namreč, nesposobnost tolerirati frustracijo in hipno popuščanje lastnim impulzom je logika, na kateri gradi potrošnja. Patološki narcis šibki Jaz kompenzira s patološkim narcizmom, egocentrizmom, grandioznimi predstavami o sebi, narcističnimi fantazijami, deluzijami o lastni superiornosti ... (4) Patološki narcis se ima za superiornega, za nekakšnega izobčenca, ki sicer nosi masko konformnega posameznika, a igre ne jemlje resno, igra jo le, da bi socialno uspel, obenem pa sam sebe postavlja nad zakone, ki to igro uravnavajo. (Žižek 1987: 116) Odtod gre razumeti tudi skoraj intimno željo takega posameznika po tem, da zakon, ki se mu navidez podreja, pravzaprav zelo rad krši (in ga v bistvu na ta način subverzira). Iz vsega tega vleče nek užitek – »delight of being deviant« (Kanduč 2003: 148). (5) V intimnih odnosih je tak posameznik površen, ni zmožen nikakršne empatije, kar gre z roko v roki tudi z dejstvom, da je povsem nezmožen pravega žalovanja, ne

---

⁹¹ »Droge so mikavne in zaželjene iz več razlogov. Droge so učinkovite in se v tem pogledu brezhibno prilegajo hegemonski, ekonomistični kulturi. Hitro, relativno zanesljivo in brez večjega truda odženejo problem (ali vsaj njegovo nevšečno simptomatsko sliko, npr. tesnobo, nemir, strah, notranjo napetost, dolgčas, slabo počutje, obupno ujetost v zatohlo in mračno izbico lastne duševnosti, občutje neboljnosti ali črno misel, da je 'vse skupaj brez pravega smisla') in prikličejo zaželeno psihofizično stanje (*good hedonistic tone*).« (Kanduč 2003: 158)

zna 'upravljati' s svojo tesnobo. Vsako obliko čustvene navezanosti bere kot omejitvev, frustracijo lastnih narcističnih tendenc, zaradi tega ni zmožen neke intimne navezanosti, ki bi mu lahko zagotavljala občutek varnosti. Ali kot pravi Giddens: »Epizodična seksualnost je navadno lahko način, kako se izognemo intimnosti.« (2000: 151) Zaradi plitkih odnosov, ki prevladujejo v družbi, razpada stare nocije intimnosti, se od ljudi obrača k stvarim. Kot pravi že Walter Benjamin, je lastništvo najintimnejši odnos, ki ga ima lahko posameznik do stvari. Ne gre za to, da stvari oživijo v njem, nasprotno, on oživi v njih. (Šterk 2006 rkp.) Patološki narcis se, kolikor je tega sploh sposoben, čustveno mnogo bolj naveže na stvari kot na ljudi. Namesto da bi se v iskanju občutka varnosti obdajal z ljudmi, ki so mu čustveno blizu, se obdaja s stvarmi, v katere projicira svoja čustva. Njegov ciničen odnos do sveta implicira, da je navezava na ljudi pravzaprav šibkost, slabost. S stvarmi je tudi lažje manipulirati kot z ljudmi. V medosebnih odnosih namesto čustvovanja pozna zgolj patetičnost, prestižne objekte pa lovi na imidž in samo zato, ker njegov imidž tudi izboljšujejo. V spolnih odnosih je promiskuiteten, običajno biseksualne spolne usmerjenosti in tudi v spolnosti pa seveda terja nenehne potrditve in občudovanje, ne prenese frustracije. Če v navedeno konstelacijo dodamo še premislek o serijskem morilcu, ki ga imamo za »nadaljevanje patološkega narcizma z drugimi sredstvi« (Šterk 2006 rkp.), potem lahko iz vsega povlečemo precej enostaven sklep: patološki narcis, kolikor postane serijski morilec, ima do ljudi predmeten odnos. Patološki Jaz, ki nima trdne opore v svoji psihični strukturi, ki je odvisen od aplavza in odobravanja Drugih, ki se ima za superiornega izobčenca in je nesposoben vzpostaviti trajno intimno razmerje, vsega tega seveda ni zmožen oceniti kot svojo slabost, pač pa to z mehanizmom projekcije utaji (na način, da svoje pomanjkljivosti prikaže kot svoje prednosti, saj je mesto omenjenih pomanjkljivosti v zunanjem svetu, do katerega je zaradi tega nujno imeti sovražno držo⁹²). To pa je že zadnja (6) značilnost patološkega narcisa; izrazite paranoidne tendence. Paranojo že Freud obravnava kot narcistično psihozo (Freud 2005). Pri paranoidnih značilnostih gre torej za način kompenzacije Jaza in so kot take imanentne prav omenjenemu Laschevemu patološkemu narcizmu. Paranoidne ideje so pri patološkem narcisu pogosto »vezane na hipohondrijo (patološki strah pred mikrobi, zastrupljeno hrano ipd.), ki pa prevzamejo tudi splošnejšo obliko: npr. ideje, da nas drugi nenehno izkoriščajo, da smo žrtve zarote, zgolj lutke v rokah mračnih sil ipd.« (Žižek 1987: 110)

---

⁹² Gre za logiko projekcije, ki notranjo tesnobo transformira v bolj znosno obliko zunanje nevarnosti (Freud 2005).

Prikazali smo, da je tisto, kar Lasch poimenuje patološki narcis, popolnoma združljivo s presekom potez, ki jih kažeta psihiatrični diagnozi mejna motnja osebnosti in narcistična osebnost⁹³. Prav tako smo demonstrirali tudi dejstvo, da je patološki narcis devianten že v samem svojem bistvu, nismo pa še pokazali na preskok med patološkim narcizmom in nasilnim vedenjem, kar je seveda, če govorimo o serijskem morilcu, nujno.

Prav zanimivo je namreč primerjati poteze omenjenih dveh diagnoz z dejavniki (faktorji tveganja), ki jih v literaturi največkrat omenjajo kot tiste, ki povečujejo verjetnost, da bo nekdo (posameznik moškega spola) ravnal nasilno. Med drugimi so faktorji tveganja za nasilno vedenje tudi naslednji:

Posameznik je nadpovprečno čustveno odvisen od partnerke (tovrstna odvisnost je zakrinkana z njegovim prizadevanjem, da bi ljubljena oseba postala od njega kar najbolj odvisna ali pa je skrita za pretiranim, bolešno posestniškim nadzorovanjem ljubljene osebe); posameznik goji sovražno čustvo do žensk nasploh; posameznik je nagnjen k temu, da pripisuje drugim osebam negativna stališča do njega; posameznik pozitivno ovrednoti nasilniško obnašanje in ga ocenjuje kot dobro sredstvo za povečevanje ali zmanjševanje emocionalne distance do druge osebe, za sproščanje psihične napetosti, nadzorovanje ter uveljavljanje lastne volje do moči ali gospostva; posameznik ima slabo razvito zmožnost empatičnega vživljanja v občutja drugih oseb; posameznik ima slabo razvite mehanizme za kognitivno obdelavo okoljskih informacij; posameznika označuje agresiven osebnostni slog ali antisocialna osebnostna struktura; posameznik neustrezno nadzoruje svoje impulze (to se še stopnjuje z nagnjenostjo k alkoholizmu) ... ; posameznik je nagnjen k 'predelavi' raznovrstnih čustvenih stanj (kot so strah, žalost, razočaranje, krivda, nemoč, ponižanost, razdraženost, zamera ali ljubosumje) v jezo. (Kanduč 2003: 315-316)

---

⁹³ Glej poglavje o psiholoških virih.

8. SKLEP

Serijski morilec je, če gre verjeti mnenju, da je patološki narcis dominantna forma subjektivnosti post-industrijske družbe (Žižek 1987), prav njen končni domet. Kot produkt prevladujočih socializacijskih vzorcev, povsem primerljivo s kompulzivnim nakupovalcem, predstavlja naravnost idealen prototip subjekta potrošniške družbe, zasvojen z nemogočim imperativom Užitka in obljubo realizacije želje. V istem koraku je, v duhu postmodernizma, postal ena najbolj tržnih pop ikon, Logo, 'block-buster material', saj zastopa prave ideale potrošniške družbe (Lasch 1986; glej tudi Campbell 2001); avtentičnost in zvestobo svoji želji, drznost in odločnost, pa naj se zgodi karkoli (kar je tako lepo zgoščeno v slavnem Nike sloganu *Just do it!*), kreativnost, hedonizem, neinhibiranost (*Svoboden kot ptica*), prezir do družbe, ki ga na videz paradoksalno spremlja želja po slavi itn. Kot Šterkova (2006 rkp.) načne, in smo mi pokazali, da je serijski morilec logično nadaljevanje patološkega narcisa z drugimi sredstvi, upamo, da pa smo vsaj nakazali še nekaj, in sicer da je idealni ljubezenski objekt patološkega narcisa, še zlasti njegove eskalacije v obliki serijskega morilca – truplo. Da pojasnimo; truplo je idealen primer predmetnega odnosa, edinega odnosa, ki ga prenese libidinalna ekonomija patološkega narcisa. Ne pritožuje se nad našimi seksualnimi nekompetencami, 'perverznimi' preferencami, vedno je na voljo, ne zahteva čustvene participacije, ne predstavlja potencialnega sovražnika, nikoli nas ne prizadane, ne opazi, da smo se zredili ali pa nam iz ust zaudarja po alkoholu, ne ugovarja našim grandioznim samopodobam, občevanje z njim predstavlja transgresijo 'normalnejših' seksualnih praks ... Predvsem pa nas nikoli ne zapusti.

In ko smo vse to zapisali, še dodajmo: prav lahko bi vedeli, da se bo v takem 'krasnem novem (norem) svetu' nekoč rodil neki mali Jeffrey, ki se bo tako bal ostati sam, da bo moral zato moriti svoje ljubimce.⁹⁴

---

⁹⁴ Povsem na koncu naj še enkrat napotimo na biografijo Jeffa Dahmerja, ki se (znova) bere na nek nov način, v neki novi luči in kot je precej eksplicitno zapisano tudi v citatu v opombi 74, takšno branje povsem zdrži.

VIRI

1. Campbell, Colin (2001): *Romantična etika in duh sodobnega porabništva*. Ljubljana: Studia humanitatis.
2. Fox, James Alan in Jack Levin (1996): *Overkill*. New York: Dell Publishing.
3. Freud, Sigmund (1987): *Metapsihološki spisi*. Ljubljana: ŠKUC.
4. Freud, Sigmund (2005): *Pet analiz*. Ljubljana: Društvo za teoretsko psihoanalizo.
5. Giannangelo, Stephen J. (1996): *The Psychopathology of Serial Murder*. Westport: Praeger Publishers.
6. Giddens, Anthony (2000): *Preobrazba intimnosti. Spolnost, ljubezen in erotika v sodobnih družbah*. Ljubljana: Založba *cf.
7. Holmes, Ronald M. & Stephen T. Holmes (1998): *Serial Murder*. Thousand Oaks: Sage Publications Inc.
8. Kanduč, Zoran (2003): *Onkraj zločina in kazni*. Ljubljana: Študentska založba.
9. Lasch, Christopher (1986): *Narcistička kultura. Američki život u doba smanjenih očekivanja*. Zagreb: Naprijed.
10. Lester, David (1995): *Serial Killers. The Insatiable Passion*. Philadelphia: The Charles Press, Publishers.
11. Leyton, Elliot (1986): *Hunting Humans*. Toronto: McClelland & Stewart Inc., The Canadian Publishers.
12. Martingale, Moira (1993): *Cannibal Killers*. New York: Carroll & Graf Publishers, Inc.
13. Norris, Joel (1988): *Serial Killers*. New York: Anchor Books, Doubleday.
14. Ressler, Robert K. & Tom Shachtman (1992): *Whoever Fights Monsters*. New York: St. Martin's Paperbacks.
15. Ressler, Robert K. & Tom Shachtman (1997): *I Have Lived in the Monster*. New York: St. Martin's Press.
16. Salecl, Renata (1993): *Zakaj ubogamo oblast?* Ljubljana: Državna založba Slovenije.
17. Schwartz, Anne E. (1992): *The Man Who Could Not Kill Enough. The Secret Murders of Milwaukee's Jeffrey Dahmer*. New York: A Birch Lane Press book

18. Seltzer, Mark (1998): *Serial Killers. Death and Life in America's Wound Culture*. New York: Routledge.
19. Šterk, Karmen (1998): *O težavah z mano. Antropologija, lingvistika, psihoanaliza*. Ljubljana: Študentska založba.
20. Šterk, Karmen (2006): *Serijski morilec in duh njegovega časa*. Rkp.
21. Šterk, Karmen, Eva Vrtačič (2006): *Serijski morilec za začetnike*. Časopis za kritiko znanosti, pred izidom.
22. Švab, Alenka (2000): *Nova intimna razmerja? Zasebnost in intimnost v pozni modernosti*. V Giddens, A.: *Preobrazba intimnosti. Spolnost, ljubezen in erotika v sodobnih družbah*, 205-227. Ljubljana: Založba *cf.
23. Tivadar, Blanka (2005 / 2006): *Predavanja pri predmetu potrošna družba in (post)moderna potrošnik*. Ljubljana: FDV.
24. Wittig, Monique (2000): *Eseji*. Ljubljana: ŠKUC.
25. Woods, Paul Anthony (1995): *Ed Gein – Psycho!* New York: St. Martin's Press.
26. Žižek, Slavoj (1987): *Jezik, ideologija, Slovenci*. Ljubljana: Delavska enotnost.

27. Internet 1: <http://faculty.nwc.edu/toconnor/428/428lect11.htm>, dostopno 15. 5. 2006
28. Internet 2: <http://www.tornadohills.com/dahmer/quotes.htm>, dostopno 15. 5. 2006
29. Internet 3:
http://web.biz.uwa.edu.au/research/jrconsumers/consumer/cons_article.asp?ArticleID=21, dostopno 5. 9. 2006
30. Oddaja 1: Biography: Jeffrey Dahmer (1996), avtorica in producentka: Christine Shuler, A&E Television Networks.